

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

46

În întâmpinare:
CONGRESUL AL XIV-LEA
AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Marele forum al comuniștilor

PUTINE zile ne mai despart de clipa solemnă a deschiderii celui de al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român, eveniment politic de însemnătate excepțională în viața poporului nostru, în istoria contemporană a României. Anul 1989 a fost marcat, pe întreg parcursul de până acum, de pregătirile intense pentru Congres, de climatul laborioaselor dezbateri, purtate pe plan național, în jurul documentelor sale programatice, al Programului-Directivă și al Tezelor, al memorabilelor Cuvântări și Expuneri, ținute în acest interval, de tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Privim către apropiatul forum al comuniștilor români cu mândrie și încredere, cu mândrie față de înfăptuirile prezentului, cu încredere în cele care vor veni. Acestea, înfăptuirile viitoare, sint girate de continuitatea liniei politice adoptate de partidul nostru, astfel cum ea s-a configurat încă de la Congresul al IX-lea, acum aproape douăzeci și cinci de ani, sub conducerea fermă și clarvăzătoare a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

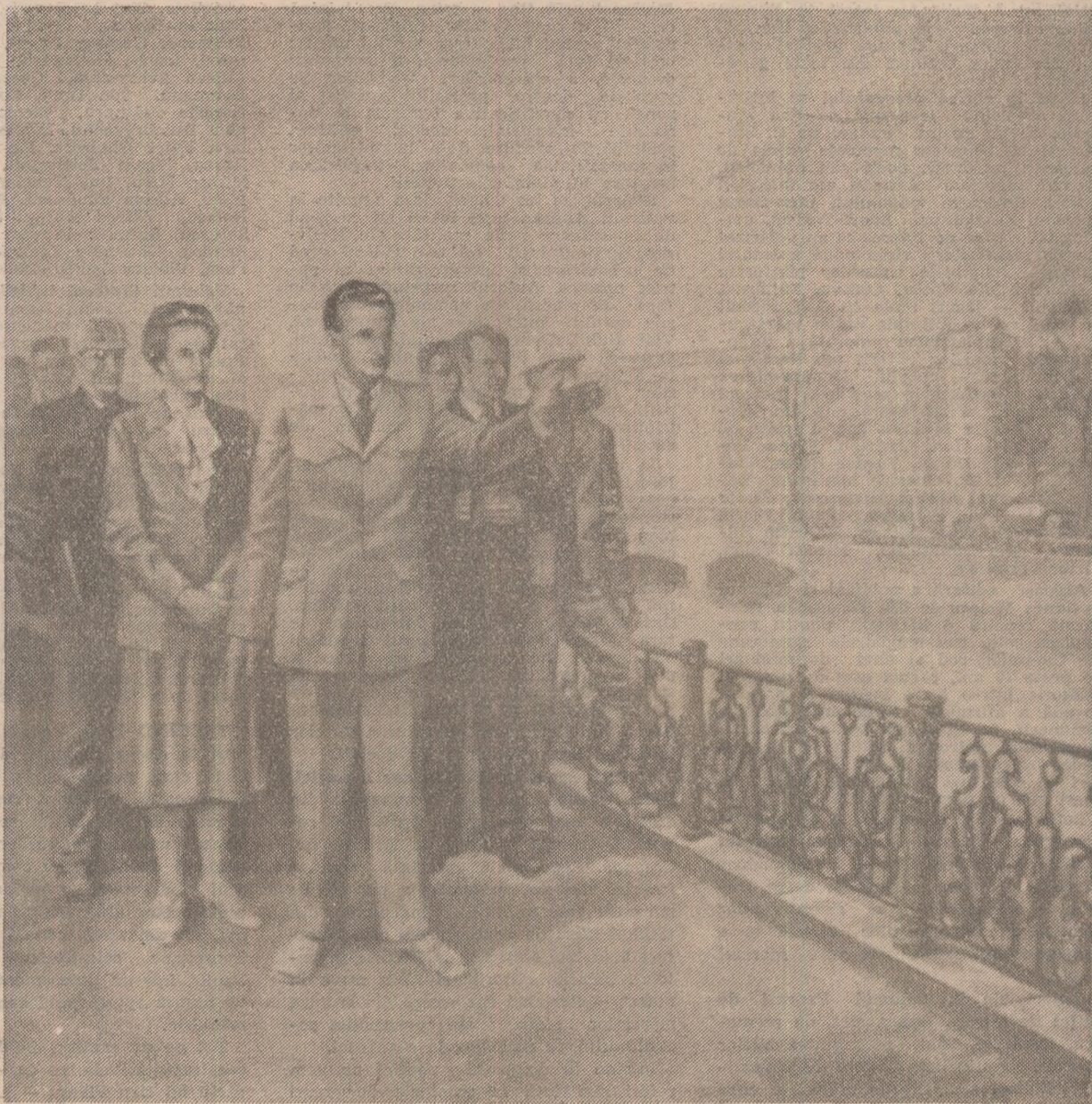
Piatră de hotar în istoria nouă a României, Congresul al IX-lea al P.C.R. își confirmă în timp valoarea de reper fundamental, orientind decisiv evoluția noastră pe un drum propriu, pe singurul drum care ne putea garanta independența și progresul multilateral, suveranitatea și demnitatea națională. În Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu Cu privire la problemele socialismului, ale activității ideologice, politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în România se arată: „Punind în evidență uriașele realizări obținute de poporul român în construcția socialistă, este necesar să subliniem rolul istoric al Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român, care a pus capăt politicii de ploconire față de tot ceea ce este străin, șablonismului, conservatorismului, concepției modelului unic în construcția socialistă, copierii mecanice a ceea ce se face în alte țări și a redat partidului, poporului sentimentul demnității, al încrederii în forțele proprii, subliniind necesitatea aplicării neabătute a principiilor socialismului științific, a legilor obiective, corespunzător realităților din România”.

Congresele următoare celui din 1965 au reprezentat, fiecare, momente distincte ale unei evoluții petrecute sub semnul continuității, al urmăririi aceluiași obiectiv strategic: construirea socialismului și comunismului pe pământul românesc. Documentele pentru Congresul al XIV-lea, supuse dezbaterii publice în acest an, au analizat în profunzime stadiul actual al acestui vast proces constructiv, analiză pe baza căreia vor fi elaborate, de către Congres, liniile directoare ale activității pe mai departe. „Am ajuns la concluzia că este necesar — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în Expunerea la Plenara din octombrie a Comitetului Central — să facem această analiză înaintea Congresului al XIV-lea al partidului pentru a se putea înțelege mai bine problemele actuale ale dezvoltării economico-sociale, ale socialismului și vieții mondiale, astfel încât dezbaterile și hotărârile Congresului să dea o perspectivă științifică, revoluționară cu privire la înfăptuirea neabătută a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și crearea condițiilor trecerii la afirmarea în viață a principiilor comuniste, în patria noastră, în toate domeniile”.

Un act politic fundamental, exprimind năzuința fierbinte a tuturor comuniștilor, a întregului partid și popor, îl reprezintă Hotărârea Plenarei Comitetului Central al Partidului cu privire la realegerea la Congresul al XIV-lea, în suprema funcție de secretar general al Partidului Comunist Român, a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Recent, Conferința organizației municipale de partid București a adoptat o Hotărâre similară în care se spune: „Reinvestirea tovarășului Nicolae Ceaușescu, marele Erou între eroii neamului, ilustrul ctitor al României socialiste moderne, în cea mai înaltă funcție de conducere în partid, dovedește unitatea de monolit a întregii națiuni în jurul partidului, al secretarului său general, constituie expresia vibrantei recunoștințe față de uriașa activitate revoluționară, dedicată de aproape șase decenii, de conducătorul partidului și statului nostru, progresului și înfloririi multilaterale a patriei, întăririi suveranității și independenței naționale, afirmării cu putere a superiorității celei mai drepte și umane orânduiri — socialismul pe care îl edificăm cu succes în România”.

Conștiință de mîslunea istorică pe care și-au asumat-o, comuniștii români vor acționa în același sens ca și până acum: întemeiați pe certitudinile prezentului și scrutind cu încredere viitorul.

„România literară”

VIZITĂ DE LUCRU — pictură de Valentin Tănase

■ Realegerea în fruntea partidului a tovarășului Nicolae Ceaușescu — eminent militant comunist și patriot înflăcărat, ilustru gînditor revoluționar, luptător ferm pentru realizarea țelurilor supreme ale clasei muncitoare, genial făuritor al noului destin al țării și al celei mai luminoase epoci din istoria patriei, personalitate politică de excepție a lumii contemporane, care și-a consacrat și își consacră de aproape șase decenii, cu abnegație și eroism, întreaga viață și activitate binelui și fericirii națiunii române, cauzei independenței și suveranității, socialismului și păcii, înțelegerii și colaborării internaționale — constituie cea mai sigură garanție a edificării cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate, pe baza aplicării creatoare a principiilor generale ale socialismului științific la condițiile concrete din țara noastră, a viitorului comunist al patriei, a înaintării neabătute a României spre cele mai înalte culmi de progres și civilizație.

(Din Hotărârea Plenarei Comitetului Central cu privire la realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția de secretar general al Partidului Comunist Român)

Omagiu editorial

Patosul angajării politice

In această perioadă de vibranță și însuflețitoare angajare patriotică premergătoare marelui forum al comuniștilor, scriitorii au dedicat un însemnat număr de lucrări importantului eveniment din viața partidului și a țării. Au intrat în librării volume de reportaje, publicistică literară, antologii, versuri, romane purtând semnăturile unor creatori din toate generațiile.

Efigii în cartea prezentului se intitulă antologia (alcătuită de Dan Mucenic, cu un cuvânt înainte de C. Stănescu), ce reunește reportaje scrise de cunoscuți prozatori, poeți sau publiciști, oferind sugestive imagini ale înfloririi patriei. Structura volumului, încredințat tiparului de Editura Sport-Turism, evidențiază zonele de interes ce au polarizat atenția scriitorilor: viața nouă a satului românesc, ritmurile marilor platforme industriale din Zalău, Orșova, Fălticeni, Dăbuleni — locuri unde cu 3-4 decenii în urmă nu se întâmpla nimic spectaculos —, exemplaritatea morală a înfăptuirilor marilor ctitorii ale României contemporane — canalul Dunăre-Marea Neagră, platformele maritime, metroul bucureștean, Transfăgărașanul etc. Răsfoind antologia întâlnim pagini scrise de Paul Anghel, Ion Arieșanu, Florin Bănescu, Vasile Băran, Teodor Bulza, Traian Coșovei, N. Grigore Mărășanu, Eugen Mihăescu, Cornel Nistorescu, Tudor Octavian, Horia Pătrașcu, Pavel Perfil, Ilie Purcaru, Dinu Săraru, Valentin Silvestru, Ilie Tănăsache, Mircea Vaida, Victor Vântu ș.a.

Aceeași editură a publicat și volumul **Opțiunea Metroul** de Ilie Tănăsache. Adeverată cronică a bătăliei pentru construirea celor trei magistrale subterane ale Capitalei, rod al unei documentări de peste 15 ani, cartea este o frumoasă călătorie într-o lume inedită și o nouă dovadă a afirmării inteligenței tehnice românești, în egală măsură a priceperii făuritorilor metroului, satisfacția de a-și vedea opera așezată la loc de cinste alături de cele mai prestigioase reușite de acest gen pe plan mondial.

Rețin atenția și două volume apărute sub egida Editurii Eminescu. **Țărnuțul iubirii** de Tudorel Oancea ne introduce în viața și munca marinarilor pe de Dunăre, a scafandrilor, a siderurgistilor gălățeni, a metalurgistilor tulcenii și a oamenilor din satele riverane marelui fluviu.

Reportajele din volumul **Praguri de suflet** de Mircea Bunea sint, de asemenea, inspirate din actualitatea zilelor noastre, surprinzând, dincolo de obșnuitul cotidian, semnificația majoră a unor fapte de maximă vibrație și tensiune, a

unor realizări de excepție ale unor oameni de felurite profesii.

Ne-am oprit și asupra a trei volume publicate de Editura Dacia. Subintitulată „Reportaje sentimentale, însemnări și interviuri”, cartea lui Ovidiu Suciu — **Drumuri prin Oaș** — pune în lumină ceea ce e reprezentativ, relevant, definitoriu pentru înțelegerea acestui mirific colț de țară românească, a oamenilor de-acolo, a obiceiurilor, tradițiilor. Se vorbește despre prezentul socialist al zonei, cu semnificative realizări în domeniile industrial, social, edilitar, schimbările produse de-a lungul anilor în mentalitatea oamenilor, implicarea acestora în viața colectivității.

Reportajele lui Gligor Hașa reunite în volumul **Amiaza unei iubiri** au ca zonă de investigare nolle realități ale Hunedoarei, ținutul cu cel mai ridicat grad de urbanizare și industrializare al patriei noastre. Autorul surprinde eroicele fapte de muncă ale oamenilor din marile unități industriale ale Hunedoarei, Văii Jiului, Devei, Călanului, Hațegului, Orăștiei, de la Mintia, punind totodată în lumină citeva din trăsăturile locuitorilor acestor meleaguri: hărnicia, curajul, perseverența, responsabilitatea, patriotismul, intrajutorarea, spiritul de sacrificiu.

În volumul **O șansă păcii** publicistul Neagu Udriou a realizat un amplu eseu consacrat poziției țării noastre la Sesuniunea specială a O.N.U. consacrată problemelor dezarmării. Accentul principal cade pe prezentarea poziției principale a României, a președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la această problemă cardinală a epocii pe care o trăim, sint infățișate acțiunile întreprinse de țara noastră și de conducătorul ei pentru instaurarea unei noi ordini economice și politice internaționale, rolul statelor mici și mijlocii în asigurarea unui climat de liniște și pace pe planetă, dezvoltarea liberă și independentă a tuturor statelor indiferent de orinduirea lor socială.

Sub genericul **Cronica de aur a patriei**, Lidia Novac a alcătuit o antologie din creațiile unor prestigioși scriitori și reporteri, trimisă la tipar de Editura Ion Creangă. Reportajele prezintă copililor imagini ale noii geografii a patriei, cu mărețele sale împliniri, îndeosebi din ultimul sfert de veac. Cartea este structurată în trei secțiuni: „Călătorie în patrie”, „Marile ctitorii” și „Din mare în mare” — ilustrând file eroice din cronică mărețelor realizări ale construcției socialismului pe meleagurile României.

Intrind în domeniul poeziei ne vom referi mai întâi la antologia de versuri patriotice **Trăim în miezul unui ev**

aprins apărută la Editura Albatros. În creații vibrante, poeți de ieri și de azi omagiază patria și partidul, istoria celor patru decenii și jumătate ce au trecut de la actul de la 23 August 1944, frumusețile țării noastre, realizările României socialiste, Sint antologiști Tudor Argehi, Zaharia Stancu, Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Grigore Hagiu, Virgil Teodorescu, Ioan Alexandru, Al. Andrițoiu, Lucian Avramescu, Cezar Baltag, Radu Boureanu, Ion Brad, Constanța Buzea, Daniela Crăsnaru, Nicolae Dragoș, Anghel Dumbrăveanu, Nicolae Dan Fruntea-lă, Petre Ghelmez, Ion Gheorghe, Ion Horea, Eugen Jebeleanu, Letay Lajos, Mircea Micu, Ivo Muncian, Vasile Nicolescu, Adrian Păunescu, Aurel Rău, Dan Rotaru, Alfred Margul Sperber, Marin Sorescu, Szemler Ferenc, Mircea Florin Sandru, Gheorghe Tomozei, Victor Tullure, Violeta Zamfirescu.

Volumul **Cîntecul iubirii**, purtînd semnătura lui Traian Iancu și publicat de Editura Cartea Românească este străbătut de sentimentul dragostei de patrie. Poetul cîntă țara, cu un dominant gând al împlinirii, cu patosul angajării politice, închinînd creațiile sale trecutului glorios de lupte și jertfe al poporului nostru, precum și prezentul dinamic, efervescent.

Pe poetul sucevean Ion Beldeanu în recentul său volum, **Iarba iubirii**, apărut la Editura Junimea, l-a inspirat dragostea față de ținuturile natale ale Țării de Sus a Moldovei transpusă în pagini din care transpar mîndria și ambiția bucovinenilor de a construi trainic, hărnicia și spiritul lor de ordine, efortul deosebit al minerilor, al muncitorilor forestieri, al oamenilor de pe platformele industriale ale Sucevei, Rădăuțului, Cîmpulungului, al lucrătorilor ogoarelor intru ridicarea economică și culturală a acestui ținut de o frumusețe aparte.

TRECÎND în domeniul prozei ne vom opri la citeva romane. Mai întâi despre două cărți publicate de Editura Cartea Românească. Acțiunea romanului **Beton și piine** de Ion Dianu se desfășoară în lumea unui mare șantier. Împreună cu oamenii de acolo, cu comuniștii în primul rînd, eroul principal va reuși să pună ordine din mers pe șantier, va forma, tot din mers, conștiințe, izbutind să transforme colectivitatea de pe Valea Uzului într-un detașament revoluționar de muncă apt să predea în bune condiții rafinăria.

Tot pe un șantier, de data aceasta de construcții navale, se derulează subiectul cărții lui Dan Plăeșu — **Lucrare de control** la istorie.

Si romanul **Podul de vise** scris de Areta Sandru și apărut la Editura Militară își plasează acțiunea în atmosfera unui șantier al economiei noastre naționale, unde sintem introduși prin intermediul personajului central, al cărui destin se împletește în mod neașteptat cu acela al unor oameni din medii sociale diferite.

Noua carte a prozatorului Corneliu Omescu — **Munții nu cad** — publicată tot de Editura Militară, urmărește, pe o perioadă îndelungată — 1944-1980 — evoluția a două personaje — Anelia și Ovidiu — pornite în viață dintr-un sat de prin apropierea munților Zărand, reliefînd deplina lor realizare pe plan social, profesional și familial.

O altă cronică revelatoare a prefacerilor din anii socialismului ne prezintă Ștefan Dorgoșan în romanul **Ascensiunea**, apărut sub emblema Editurii Eminescu. Este vorba despre cronică existenței unui sat de-a lungul a patru decenii. Simbolul narațiunii este apa — element primordial al vieții cîmpiei și oamenilor — simbol în jurul căruia gravitează conflictul cărții.

Citeva referiri și la volumele omagiale publicate în limbile naționalităților conlocuitoare de Editura Kriterion. Antologia **Imn partidului** (limba maghiară) cuprinde versuri de un vibrant patriotism prin care sint evocate momente semnificative atît din trecut, cit și din prezentul măreței opere de construire a societății socialiste multilaterale dezvoltate, din anii de cînd partidul este forța conducătoare în România. În paginile volumului sint creații ale unor poeți români, maghiari, germani, sirbi, printre care Nicolae Labiș, Victor Eftimiu, Zaharia Stancu, Nicolae Tăutu, Nichita Stănescu, Ion Bănuță, Grigore Hagiu, Virgil Carlanopol, Maria Banuș, Mihai Beniuc, Ion Brad, Radu Boureanu, Nicolae Dragoș, Ovidiu Genaru, Traian Iancu, Eugen Jebeleanu, Gheorghe Tomozei, Bartalis János, Bokor Katalin, Endre Károly, Farkas Árpád, Hajdu Zoltán, Horváth Imre, Kiss Jenő, Jancsik Pál, Létay Lajos, Majtényi Erik, Szász János, Szilágyi Domokos, Vajda Ferenc, Peter Barth, Vladimir Clocov, Draga Mirianici, Ivo Muncian.

Volumul de reportaje și publicistică literară **Infrățiti în muncă și în viață** (limba germană) este alcătuit din texte semnate de reprezentativi scriitori și publiciști din țara noastră ca Horst Engelmann, Walter Joss, Werner Krenn, Hans Liebhadt, Erich Pfaff, Willi Potocsnik, Franz Remmel, Annemarie Schuller, Ewalt Zweier. Ei se opresc asupra unor obiective și probleme majore ale zilelor noastre: modernizarea Capitalei, dezvoltarea rețelei de căi ferate, a unor orașe din țară, a pomiculturii, zootehniei, a șantierelor navale, a hidrotehnicii (în munții bănățeni). Reiese cu pregnanță în evidență aportul oamenilor, indiferent de naționalitate, la apariția noii geografii economice a țării, spiritul lor de intrajutorare, patriotismul, unitatea de gânduri și simțire.

Și o ultimă referire la volumul de versuri **Balade și extaze** (limba ucraineană) de Ivan Negriuc, dedicat pămîntului natal — Ipotești de Suceava —, eforturilor oamenilor acestor locuri, înfrățiti în muncă și viață, pe drumul împlinirii satului românesc contemporan.

Radu Levărdă

Revista revistelor

„Magazin istoric”

■ DEDICAT Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român — Congresul victoriei socialiste, al independenței depline, economice și politice a României — noul număr al revistei (II) omagiază acest mare eveniment din istoria patriei și poporului nostru prin studii, articole, grupaje documentare relevînd înaltele semnificații istorice ale documentelor care urmează a fi adoptate la Congres, elanul creator și entuziasmul cu care națiunea noastră întîmpină marelui forum al comuniștilor români, sprijinul unanim de care se bucură hotărîrea de realegere a tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția supremă de secretar general al partidului.

În studiul **Partidul Comunist Român — partid al istoriei și viitorului României** de Ion Popescu Puțuri sint relevate marile succese obținute de poporul nostru, sub conducerea partidului comunist, în amplul proces revoluționar unitar și neîntrerupt de înaintare a României pe calea democrației și socialismului, inaugurat prin actul istoric de la 23 August 1944 și, îndeosebi, în anii glorioși ai Epocii Nicolae Ceaușescu, deschisă în viața patriei române de Congresul IX al P.C.R.,

cînd în fruntea partidului și țării a fost ales marelui fiu al neamului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Estesub liniat adevărul fundamental potrivit căruia marile victorii obținute pe tărîm economic, social, științific, cultural sint roșul politicii înțelepte a partidului, a clasei muncitoare, a întregului popor, strîns unit în jurul secretarului general, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

În articolul **Congresul XIV al Partidului Comunist Român — Congres ale demnității și independenței naționale**, conf. univ. dr. Mircea Mușat evidențiază mărețele perspective deschise în viața patriei și poporului nostru de documentele supuse spre dezbateri și aprobare Congresului, care precizează obiectivele, prioritățile și sarcinile din toate domeniile vieții social-economice ale țării pînă la sfîrșitul sec. XX și în primul deceniu din secolul inaugural al mileniului trei.

Sub titlul **Repere istorice în epopeea socialistă a patriei**, conf. univ. dr. Ion Ardeleanu prezintă semnificative date privind Congresele și Conferințele Naționale ale P.C.R., desfășurate în perioada inaugurată de Congresul IX, date și fapte care subliniază cu putere caracterul științific, realist, profund original al politicii generale a partidului nostru, opțiunea și adevărul sa fermă față de principiile socialiste, capacitatea și consecvența cu care

își îndeplinește misiunea istorică de conducător al întregului proces revoluționar de transformare socialistă a României.

Tradițiilor luptei românilor pentru unitate și independență națională le sint închinăte, și în acest număr al revistei, noi pagini originale. Sint astfel evocate ardenta dăruire și patos revoluționar cu care Nicolae Bălcescu și contemporanii săi au militat, atît în țară cit și pe plan extern, pentru afirmarea idealurilor unirii și ale dreptății și libertății sociale și naționale, pentru stringerea rîndurilor fraților de-o parte și de alta a Carpaților în lupta comună. Într-o scrisoare din 4 martie 1850 adresată lui A.C. Goleacu, Nicolae Bălcescu sintetiza astfel sarcinile politice viitoare ale revoluționarilor români: „O revoluție pentru unitatea națională și mai tirziu alta pentru independența națională, ca astfel națiunea să reintre în plenitudinea drepturilor sale naturale”.

Alte mărturii documentare prezentate în paginile revistei aduc noi date și informații despre lupta românilor transilvăneni, sprijiniți de frații de peste munți, pentru realizarea marelui ideal al unirii Transilvaniei cu patria-mamă, România, ideal împlinit la 1 Decembrie 1918, prin voința unanimă a poporului, exprimată în Marea Adunare Națională Constituantă de la Alba Iulia.

În articolul **Carpații în istoria româ-**

nească, Gheorghe David face o bogată incursiune — pe baza unor semnificative mărturii documentare, începînd din cele mai vechi timpuri — în istoricul legăturilor indestructibile ce-au existat dintotdeauna între falnicii noștri munți și locuitorii care și-au clădit viața de-o parte și de alta a lor, fără ca aceștia să-i poată despărți vreodată și care ilustrează unitatea dintre poporul român și pămîntul pe care acesta l-a locuit.

Cornelia Bodca prezintă cele mai semnificative pagini din opera lui R.W. Seton-Watson, unul dintre marii istorici străini care au militat „Pentru cauza dreaptă a românilor”.

În suita de mărturii ale culturii și civilizației românești, revista publică o nouă importantă descoperire arheologică — tezaurul monetar de la Medgidia, care aduce noi și prețioase dovezi privind vechimea și permanența românilor în Dobrogea, a vieții social-economice deosebit de active desfășurate pe aceste meleaguri. Tezaurul — conchide autorul, Gabriel Custurea — este cel mai mare din epoca medievală și modernă a Dobrogei și constituie „un alt argument al prosperității acestei zone în sec. XVII-XVIII, precum și al integrării ei în circuitul economic-comercial românesc”.

R. V.

■ **Congresul al XIV-lea al partidului — Congresul marilor victorii socialiste, al triumfului principiilor socialismului științific în transformarea revoluționară a patriei, al independenței depline, economice și politice, a României —**

(Din Programul-Directivă al Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1991—1995 și orientările de perspectivă pînă în anul 2000—2010)

deschide poporului nostru perspectivele mărețe ale făuririi cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării ferme spre înaltele culmi ale orînduirii fără clase, spre comunism.

CONGRESUL XIV

Argumentele devotamentului

ESTE, desigur, cunoscut că adevărata împlinire a omului se realizează cînd reușește să-și pună în armonie faptele pe care le săvîrșește cu conștiința din impulsul căreia se nasc acestea. Datorită climatului social-politic — făurit în anii ce au urmat Congresului al IX-lea al partidului — în spiritul concepției partidului nostru despre om, despre rosturile sale și consacrării lui drept **suprema valoare** — un asemenea deziderat de natură teoretică, principială și-a aflat tot mai viabile întrupări iar, prin crearea cadrului și condițiilor concrete, demnitatea umană a devenit, faptic, realitate de conținut a noului timp ce se edifică sub ochii noștri, cu contribuția noastră. Au fost abolite definiții — și acesta este unul din argumentele de seamă ale superiorității socialismului — inerții și prejudecăți ce puteau împiedica afirmarea personalității umane, într-o desfășurare liberă a voinței și aspirațiilor, s-a conferit dreptul la existență demnă tuturor cetățenilor patriei, idealurile egalității dintre oameni trecînd tot mai vizibil din sfera unor năzuințe în aceea a unor realități de substanță. Omului, prezenței sale conștiente în viața cetății, afirmării propriii personalități, spre folosul său și spre folosul societății, valorificării capacităților și vocațiilor fiecăruia îi sint consacrate, în mod esențial, și prevederile, orientările, opțiunile economice, social-politice și spirituale cuprinse în documentele pentru Congresul al XIV-lea al partidului, luminat profund de clarviziunea atitudinilor principiale în legătură cu opera de edificare a omului unei noi conștiințe, revoluționare — așa cum se conturează ele și în magistrala **Expunere** a secretarului general al partidului la recenta Plenară largită a C.C. al P.C.R. În conținutul documentelor pentru Congres, al **Expunerii** de la recenta plenară, poate fi descifrată cu limpezime viziunea profund umanistă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului nostru care, încă din anii tineri, și-a făcut din libertatea și demnitatea umană un ideal de luptă, acționînd, în acest scop, a un strălucit revoluționar pentru izbînda ideilor socialiste iar, apoi, în anii de nouă construcție a țării, aflîndu-se mereu în fruntea operei de perfecționare continuă a societății, militînd neobosit pentru valorificarea condițiilor create spre folosul oamenilor, ca o recunoaștere cotidiană a adevărului că **omul este suprema valoare în socialism**.

Acest nou umanism, umanismul revoluționar, consacrat plenar de realitățile românești, pus în operă, în spiritul viziunii și sub impulsul unor memorabile inițiative ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, s-a materializat într-o cucerire fundamentală a epocii inaugurate de Congresul

al IX-lea : în **unitatea de muncă, idealuri și conștiință a întregii națiuni**, unitate care deschide noi perspective afirmării, în anii ce vin, a personalității umane pe multiple planuri, prin traducerea în faptă a obiectivelor și orientărilor din documentele pentru apropiatul forum comunist. Ele creează condiții principiale, morale pentru ridicarea în orizonturile unei noi calități a creației literare și publicistice, pentru angajarea mai profundă în propagarea strălucitelor idei și concepte politice pe care le datorăm ilustrului gînditor revoluționar, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în așa fel încît opera de artă și actul publicistic să se afle mereu la înălțimea realităților construcției socialiste românești, să înfățișeze, cu expresivitate și putere de convingere, viața și munca oamenilor țării, faptele lor eroice, încărcate de patosul muncii creatoare, al daruirii pentru binele comun, cercetînd, deci, mereu izvoarele curate ale realităților românești promovînd, totodată, cu mai clară consecvență și mai multă consistență, combativitatea partinică, revoluționară față de orice fel de manifestări ce ar putea stînjeni sau întîrzia drumul ascendent al vastei construcții materiale și umane în care este angajat, sub conducerea partidului, poporul român.

Omului de cultură al României de azi îi pot fi, neîndoios, călăuzitoare repere de muncă și creație, ideile și tezele de excepțională valoare ale secretarului general al partidului cu privire la rolul conducător al partidului în opera de construcție socialistă, cu privire la necesitatea dezvoltării și întăririi proprietății socialiste, la cerința perfecționării continue a participării, individuale și colective, într-un climat de autentică democrație, la opera politică de adoptare a deciziilor vitale pentru progresul societății precum și la înfăptuirea lor cu exemplară angajare și răspundere patriotică.

Este un merit istoric al partidului nostru, al strălucitului său conducător, că — într-un moment în care în complexa realitate a vieții internaționale, într-o țară sau alta, s-au ivit situații contradictorii, conflictuale, se emit idei derutante iar citeodată se abandonează, cu îngrijorătoare dezinvoltură principii de bază ale socialismului științific, teoretizîndu-se fără discernămint întoarcerea la modalități de organizare economică și socială ale vechilor orînduirii, pentru abolirea cărora a luptat clasa muncitoare — prin teze clarvăzătoare, cum sint cele cuprinse în documentele pentru viitorul Congres și în ampla **Expunere** la plenară largită a C.C. al P.C.R., adoptată ca Program de muncă și acțiune revoluționară pentru întregul popor, pentru întregul partid, se propune, cu fermitate ideologică, un program politic constructiv, realizîndu-se astfel, pe temelii experienței și realităților naționale, al principiilor fundamentale ale socialismului științific, o viziune coerentă privind desăvîrșirea operei de construcție socialistă și înaintarea țării spre comunism. Se dă prin aceasta o replică fără echivoc oricăror încercări de denaturare, minimalizare și denigrare a realităților socialiste, încercărilor de destabilizare a situației dintr-o țară socialistă sau alta și se jalonează — în locul unor căutări ezitante, al unor soluții capitulare, la care se recurge, din păcate, în alte părți — un amplu și coerent program de edificare economică, socială și politică, menit să pună în lumină virtuțile și superioritatea principiilor socialismului științific, ca istorică opțiune socială, menit să asigure omului — constructor al noii orînduirii — demnitatea vieții și faptei sale.

CA oameni ai patriei dedicați scrisului, avem temeiuri adînci de satisfacție, știînd că, mereu, în frunte cu un partid încercat, veritabil centru vital al națiunii, poporul român, aflat în fața unui evenit cu atîniue semnificații, își estimează lucid, cu legitimă satisfacție civică mărețele înfăptuiri socialiste și își exprimă solidă adevăzătoare la programe de muncă și creație ce vor împodobi chipul de miine al patriei, ce vor face ca — învingînd greutăți, înălțînd neajunsuri — viața oamenilor să se așeze tot mai ferm, în viitor, sub semnul demnității și al certitudinilor, făcînd să triumfe adevăzăturile umane permanente, spiritul unei etici profund umaniste, solidaritatea faptelor creatoare, adăugînd noi și impresionate cititorii patrimoniului avuției naționale.

Sub auspiciile unor asemenea realiste deveniri se prefîgurează și portretul social-politic, moral al omului de miine, ca om al unor exemplare convingeri revoluționare, comuniste, tot mai adînc conștient de misiunea și valoarea sa.

În cititorirea unui asemenea portret uman, în cultivarea unor înălțătoare virtuți morale, a unor relații umane superioare, creației artistice îi revine o nobilă misiune, prin îndeplinirea acesteia păstrîndu-se o indisolubilă legătură cu cele mai luminoase tradiții, edificate prin vreme de marii înaintași, de corifeii culturii și artei românești.

„**Avem nevoie și trebuie să cerem artiștilor și tuturor scriitorilor — afirma recent secretarul general al partidului — să creeze opere de înaltă valoare, corespunzător**

OMAGIU — grafică de Adrian Dumitrache

muncii eroice a poporului nostru, să oglindească lupta și munca întregii noastre națiuni pentru o viață mai bună, pentru socialism, pentru comunism, pentru pace, să demonstreze și prin lucrările de artă și literatură forța creatoare a unei națiuni devenite libere și stăpîne pe destinele sale !”.

Sînt sintetizate în aceste cuvinte adevăruri și aspirații de esență ale creatorului român contemporan, care și-a făcut și își face din permanenta cercetare a istoriei, vieții și muncii poporului — în vederă surprinderii lor în pagini nepieritoare — un reper estetic și moral, o năzuință intimă. Cele mai valoroase opere ale prezentului, și sint numeroase acestea, depun mărturie că drumul de la năzuință la împlinire artistică este adeseori străbătut cu o pilduitoare responsabilitate artistică. Îndeamnă la aceasta, permanentă și marea încredere a partidului, a secretarului său general, în oamenii de artă și cultură, definirea cu noblețea gîndului a misiunii operei de artă în viața cetății, în viața oamenilor. Se constituie, în acest sens, în adevăr de profunde și multiple semnificații, frecvențele referirilor din documentele de partid, din opera secretarului general al partidului, la ideile adînc patriotice, progresiste cuprinse în creația marilor înaintași, începînd cu exemplul tutelar al operei geniale, pe care eternitatea spirituală românească o datorează Luceafărului culturii naționale — Mihai Eminescu.

În toate acestea se află argumentele specifice ale devotamentului oamenilor de artă și cultură față de partid, ale încrederii în opțiunile politice și social-economice ce definesc prezentul socialist al patriei, ale voinței de a da la iveală noi lucrări de valoare, în care patria și oamenii ei să-și afle întrupate adevărurile fundamentale, năzuințele supreme.

Este, deci, pe deplin legitim, într-un asemenea moment, legămîntul oamenilor de artă în fața propriei conștiințe de a implica organic, convingător spiritul și orientările documentelor, ce vor fi adoptate de Congresul al XIV-lea, în operele ce le vor crea, de a sluji cu competență politică și profesională, cu devotament patriotic înfăptuirea politicii interne și internaționale a partidului, consacrată binelui poporului, cauzei colaborării și prieteniei între popoare, victoriei ideilor socialiste, de a da și astfel expresie adenziunii lor profunde la opțiunile de istorică însemnătate ale prezentului pentru certitudinile viitorului, aducînd și astfel un ales omagiu strălucitului conducător al partidului — a cărui realegere în funcția supremă, la Congresul al XIV-lea al partidului, este în consens cu unanimitate voință a oamenilor de cultură, asemeni voinței poporului întreg —, omagînd astfel marele om politic ce a redat patriei dreptul la sentimente esențiale, celui ce a redat poporului dreptul de a-și cînti trecutul glorios, de a-și făuri în liniște și libertate prezentul, de a conferi, printr-o operă de construcție fără egal, perenitate independenței și suveranității naționale, idealurilor socialiste.

Nicolae Dragoș

Înaltul cîntec

**Crescuți în socialism, uniți în gînd,
Privim azi demni spre Patria de miine,
Nu-i nimeni să ne sfarme, să dărime
Ce-am dăinuit pe românesc pămînt !**

**Partidul ne-a fost inima, iubirea ;
Partidul luminează-al țării chip.
Vor glăsui chiar dincolo de timp
Magnificele semne și-mplinirea !**

**Dăruitori și tineri l-am urmat,
Ne-au însoțit victorii pas cu pas
Slăvind Conducătorul într-un glas.**

**Crescuți în socialism, uniți în gînd,
Partidul din țîria lui ne-a dat
Să fim, biruitori, în primul rînd !**

Al. Jebeleanu

Un climat generos

INTR-UN mai vechi articol, publicat în „România literară”, încercând să fac o relativă listă a prozatorilor activi de azi, cu o eventuală sugereare a orizontului lor problematic (ca să nu spun chiar tematic), rezultatul a fost incomplet, și matematic, și ca sferă de cuprindere. Sigur, utilitatea acestor inventarii poate fi discutabilă, în afară de cazul când concluzia nu are valoare prin ea însăși. Oricum, rezultatul care s-a impus este al unei firești serii deschise, cu doritele surprize bune, atât în ceea ce privește scriitorul luat individual, cât și referitor la cimpul de forme și idei al literaturii. Există, însă, și alte posibile concluzii, asupra cărora aș vrea să insist. Oricit de incompletă enumerarea de autori și opere, o realitate se impune. Este vorba de dinamismul interior al literaturii noastre contemporane — al prozei, îndeosebi — din sfera căruia face parte fiecare scriitor validat ca atare. Asistăm în ultimele decenii — și timpul acesta coincide cu anii dintre Congresul al IX-lea al partidului și Congresul al XIV-lea —, la un proces de valorificare a realității prin estetic ce cuprinde prozatorii din toate generațiile. Climat prierlic creației literare, dezvoltat după anii 1965, a acționat de facto, nerămânând doar o condiție favorabilă. Prozatorii și-au circumscris mai adinc teritoriile care le-au conferit personalitate, iar expresia s-a nuanțat și diferențiat, efect al unei realități literare firești. Dar acest climat, în mișcare și nuanțare și el, a favorizat unele cuceriri mai specializate. De pildă, filonul realist a crescut în densitate, prozatorii realului, chiar în cazul când parcurseseră unele experiențe tributare dogmatismului, confirmându-și vocația de observatori ai umanului, capacitatea de a realiza construcții epice în care mijloace considerate tradiționaliste au cunoscut o adevărată resurecție.

Fără intenția de a absolutiza sau a limita discuția despre resursele altor formule de abordare în proză a problematicii omului, cred că spațiul realismului a continuat cel mai bine, după 1965, linia marilor noastre romane din perioada interbelică, încercând răspunsuri proprii la realități sociale și artistice proprii, specifice. Nu au dispărut, odată cu absența suportului lor material, unele teme, ci, mai degrabă, s-a produs o diversificare. Recurgând la exemple, se poate spune că tema orașului a continuat să fie prezentă, să se dezvolte, și în continuarea unor obsesii ale prozatorilor interbelici, dar și în viziunea scriitorilor de proveniență orășenească sau cu obirșie țărănească trăind prefacerile din mediul urban. De altfel, despre majoritatea prozei de după 1965 se poate avansa ideea că, pe mari spații, este trăită. Reflecția se imbină cu faptul care o provoacă; există o apetență pentru idei și problematizare, izvorită din dorința scriitorului de a participa la un proces de perfecționare socială, de a se implica, de a-și spune cuvântul în marile probleme ale lumii din jur, în care se situează activ. Sub aspectul acesta, proza — cea manifest realistă, mai ales — are prospețimea și candoarea (neidilice și neidilizante!) ale luptei pentru un ideal imediat, cel mai adesea al restabilirii adevărului despre om, epo-

că, al relației dintre adevăr și dreptate, dintre valoare și nonvaloare, dintre inteligență și prostie. Pe acest fundal se explică și propulsarea analizei în proză, extensia personajelor problematizatoare, a acțiunilor care s-ar putea numi ca aparținând unei „epici a conștiinței” sau „de conștiință”.

Fascinația exercitată de real asupra scriitorului, sinceritatea acestei fascinații alimentată de aspirația de a da răspunsuri aici și acum unor probleme de aici și de acum, de utopia necesară mereu literaturii de a crede că poate influența viața omului a determinat cărți importante și, totodată, redescoperirea prozei române de către cititorul din România. Regăsirea cititorului în cartea de proză nu e cituși de puțin o frumoasă formulă de natură să satisfacă orgolii auctoriale. Omul zilei se citește, nu de puține ori, realmente în cartea zilei. În timp, literatura de azi va îndeplini, fără îndoială, și un fel de funcție secundară, poate mai puțin „literară”, de cronică a unei realități așa cum era. Se poate ca lectorul de mâine să rămână nedumerit în fața succesului unor cărți despre omul de azi, însă istoria literară nu va fi cu adevărat istorie literară dacă nu va reuși să sugereze specificitatea unei literaturi într-o epocă specifică. Altfel spus, întâlnirea fluxului emoțional al scriitorului sau literaturii, coexistind într-o stare de efervescență și căutare, cu fluxul emoțional al unei umanități într-un proces de autoidentificare, pe un fundal de mutații sociale unice în întreaga noastră istorie.

Nu lipsit de interes este felul în care se prezintă în aceste ultime două decenii de literatură, în climatul caracteristic perioadei dintre Congresul al IX-lea și Congresul al XIV-lea, spațiul de experiment al prozei noastre. Considerând experimentarea formelor, expresiilor, modalităților ca un fapt vital pentru o literatură, absența înnoirilor favorizând stagnarea, există totuși o zonă specifică adoptării de forme noi, un teritoriu în care experimentul are o pondere mai mare. De obicei, noile generații intră, în condițiile normale, în literatură, sub semnul încercării unor drumuri noi, ceea ce s-a întâmplat și în deceniile de după 1965. Un flux de tinerețe, cu dorințe de delimitare față de generațiile anterioare, a animat și animă peisajul literar actual. În nu mulți ani, s-au afirmat numeroși scriitori tineri, iar „lectura” pe care o fac cărțile lor asupra realității este demnă de interes. Faptul că tinărul scriitor publică, este încurajat de critica literară, de cititor se situează în același climat propice artei literaturii noi. Totodată, decantările care se petrec în rindul generațiilor de scriitori tineri, obsesia socialului, a realității imediate, a epicii structurate într-un nou realism, după frecventarea experimentelor diverse, confirmă soliditatea și solidaritatea în arta literaturii a tuturor scriitorilor și statornicia ideii că valoarea unei cărți trebuie să se verifice prin deschiderea ei către eternul uman, la un moment al desfășurării sale. Un etern uman în expresia sa românească, pe care toate generațiile de scriitori din România încearcă să-l surprindă în cărțile lor.

Platon Pardău

BORIS CARAGEA : VICTORIE

Efigie

ISTORIA e meșteșugul nostru cel mai de preț.

Ce fac cu deosebire românii? Ocupația de căpetenie a românilor e umplerea cu viață a istoriei românilor.

Ne trăim istoria cu calmul visătorului-constructor. Istorie care nu e hlamidă bizantină trasă pe umeri în zilele de sărbătoare, ci cămașa lipită pe piele de nu de-a dreptul pe singe a celui ce trudește pentru mai-binele alor lui.

Sintem păstrători plini de respect al urmelor trecutului pe care chivotele vechilor tomuri le conservă cu netulburate alcătui. Semne de fală, patalamalele începăturilor obștei, hrisoave de moșie, cintece rupte de pe buze de oșteni, toate ne sint avut neîntinat și zestre.

Și suma acestor semne sporește mereu, parcă fără efort: sapă mai adinc, în pământ, excavatoristul și ivește cioburi de amforă cu brile de culoare încă neofilite sau monete cu chipul împăraților Romei sau, bătute de trezorierile dacilor, monetele turnate în argint cu care-și plăteau mai-bătrînii griul și vinul. Ba, se mai întâmplă, în biblioteci de departe (de nu chiar în bibliotecile vecinilor) la primenirea sortarelor necercetate, gospodari ai muzeelor și arhivelor dau de noi și noi

documente ce luminează istoria românilor, atita cită va fi ea, cit va fi curs pe albia timpului: preț de citeva milenii...

Jind neîmplinit al împăratului Lumii, Alexandru Machedonul, „pohtă” încercată doar cu gindul de Iuliu Cezar înainte de a fi spart de pumnale, istoria românilor le-a rămas în grijă românilor.

Se mai ivește însă cite un „istoric” de pe alte meleaguri ce-și moaie pana în călimara cu cerneluri trezite a minciun și ulte că ne pomenim ținta unor ata fără nohmă, de nu nedemne în totul, „temelul” unor argumente derizorii ce ne pun sub semn de îndoială inscripțiile cititoricești.

Stau în ograda mea de cind mă știu. Am credința că iarba de-o calc răsare din barba regelui Decebal.

Junghiat cu sabie întoarsă, pus pe tron de fier înroșit pe foc, tras pe roată, înbucătățit de cămile, retezat de cap, dat gurilor de fintină n-am încetat, în ființă, ori neființă, chiar cind părelnic eram golit de viață, să simt cum mă umple spre a mă reface după tipar, cum am fost, pământul de totdeauna al meu.

Dar fost-am numai junghiat, întronat pe spuză, călcăt de roți și hărtănit de cămile? Nu. De mii de ori (citește: de mii de ani) nu. Am fost cu osebite cel ce a dăinuit, neîngenunchiatul, neînvinsul. Am fost, chiar la greu, al izbînzii.

Cu fiecare picătură de singe ce a curs din rănile mele am lipit mai trăinic între ele pietrele de cetate, podurile și apeductele. Speranțele, cîntecele, cuvintele...

Se întâmpla aceasta înainte de împreunarea cinstiților părinți ai lui Cristofor Columb în vederca nașterii unui cocon ce va să descopere noi „Indii”, înainte de roaderea în țărîna a oaselor viiforosului Atilla sub care vor fi murit o sută de cai...

Vrem să fim pe mai departe mai buni și mai dropti. Acesta e visul de-l trăim. Le lăsăm diletanților întru ale istoriei prezumțiile de tot curioase. Unde am fost, înainte de timp? De cind sintem? Cum să ne punem asemenea întrebări? E ca și cind capul s-ar întreba pe care umeri viază. Sintem.

În strălucirea biruinței ca și în descumpănire, la ceas de jubilație ori de îngrijare, la bine și la rău, asta știm să facem, să trăim înnobilind un pământ numit de Eminescu „parte înăspriță a Europei”, purtînd în noi semințele speranței...

Gheorghe Tomozei

Goron în Apuseni

Ca un vistemic nouă nestinsule goron păstrează-ne ispita aleanului străbun și plămădind cu sete de pace și de apă tu crește pentru aer și pentru apă sapă pentru iubire sapă pe-alături de soare pe unde ne mai naște pe unde ne mai moare pe unde ne mai urcă pe unde ne mai lasă un fagure de inuri sau cela de mătasă cu alba sa lucire de zbor și de cinstiri sub timpla înțeleaptă a cuvioasei firi.

Ca un visternic grijii de miine și ecou peste ce-i dăinuire și peste ce e nou indreaptă primăvara prin noi în rădăcine tot tinără să fie în stelele române de jos din tomitane de sus de la Lucina

să stăruie în vise și hora și lumina ori lacrima-mpiniri de mamă și de tată mai limpede ca roua de stele lăcnimată să vină sub pleoapa acestui ev integru alungă cu lueferi tăgadele de negru și pune în embleme celeste aspre dorul din care versul scaldă în falduri tricolorul sfînt dreptul la iubire și cel de libertate să fie sfînt ca gila și piatra de cetate ca visul ca sărutul ca limpede oțelul ca dinainte fruntea prefigurîndu-și țelul și nimene să nu ne întrebător conjure că ghinda se prefacă-n statornică pădure.

O anipă de secol al unui neam de seamă ne înfiiește-n sine și sinele ne cheamă.

Ion Arcaș

■ In centrul activității organelor și organizațiilor de partid, a tuturor instituțiilor ideologice și cultural-educative trebuie să stea permanent modelarea fizionomiei omului nou, înaintat, animat de un profund spirit patriotic, devotat trup

și suflet cauzei nobile a socialismului și comunismului, făuririi celei mai drepte și mai umane societăți la care au visat spiritele avansate, revoluționare de pretutindeni, idealurilor progresului, socialismului și păcii în întreaga lume.

(Din Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român)

CONGRESUL XIV

Congresul — lumina patriei

Aducem azi prinosul de iubire
In vers rodit din inima vioară,
Și înălțăm un cînt de biruință
Iar cîntecul lumină e de țară.

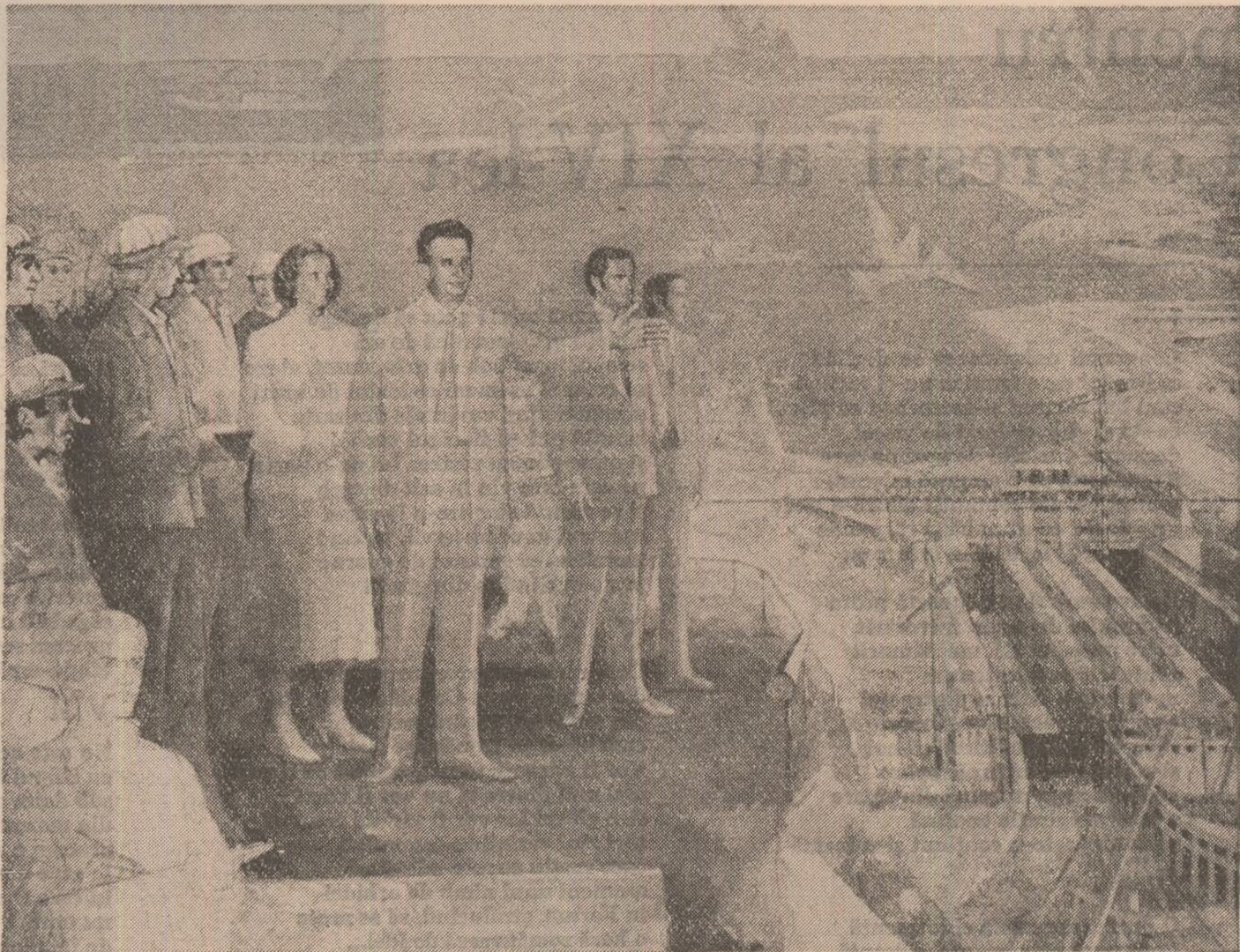
Vibrează-n el cu largele ecouri
O dragoste de pace și de glie,
O patrie trăiește-n viers de doină,
In viers lumină e de bucurie.

La ceas înalt, de-aleasă sărbătoare,
Cu sufletu-i pătrundem înțelesul,
In timpul nou, incunutat de glorie,
Lumină e a patriei Congresul.

In Forum nalt partidul se rostește,
Prin el vorbește azi întreg poporul,
In glas de buciom și-n granit
de brațe
Se-arată in lumină Viitorul.

In ani cutezători, de epopee,
Isi află împlinirile izvorul,
Cînd țara își croiește noi destine
Lumina ei e demn Conducătorul.

Viorel Cozma

VASILE POP NEGREȘTEANU :PRINTRE CONSTRUCTORII

Istoria își cheamă oamenii

LITERATURA este și mărturisire și mărturie. Ea este un spațiu bine delimitat de cuvinte care vor modela mine mereu alte generații de cititori. În același timp, literatura scrisă astăzi este și un document al libertății și dinamicii spiritului nostru, al dinamicii și maturității societății noastre. Ea, literatura, trebuie să cuprindă nu fraze lucioase, ci adevăr.

Este indiscutabil faptul că opera literară se constituie din strinsa interrelaționare a factorului subiectiv cu cel obiectiv. Ea este atit o realitate interioară, o încercare de interpretare a lumii prin lentila personalității scriitorului, cit și o realitate exterioară, un fel de aer proaspăt avînd amprenta realului spectaculos și inepuizabil.

În cadrul societății noastre socialiste, omul este valoarea supremă. Bazați pe concepția revoluționară potrivit căreia arta este emanația socialului, scriitorii tineri redau problematica individului, a omului nou, prin analiza actualității și prin meditația asupra istoriei. Construim o lume nouă pentru oameni noi, cu o nouă istorie și acest lucru reclamă cerința de a construi o societate bazată pe valorile umane și nicidecum pe „vînzare-cumpărare”. Avem șansa să trăim într-un timp înalt atit pentru om cit și pentru scriitor. Avem șansa de a ne impune examenul lucid al conștiinței, de a ne implica în istorie.

Întrepătrunderea organică subiectiv-obiectiv, aplicarea corectă a raportului general-particular, național-internațional, creșterea rolului literaturii și artei ca factori de modelare a conștiinței sociale, perfecționarea relațiilor sociale, prin eliminarea formalismului și a superficialității, formarea omului nou, iată doar unele dintre obiectivele fundamentale ale Tezelor pentru Congresul al XIV-lea al partidului nostru. Originalitatea politicii noastre de zi cu zi, de viață cu viață, își găsește expresia în noul mod de a rezolva contradicțiile, inerente de altfel, prezentarea și înțelegerea lor cu maximă probitate.

Transformările structurale ale socialismului se răsfrîng mai ales asupra vieții spirituale. Am construit enorm, am modelat cursul apelor, am remodelat pămîntul; **trebuie**, temeinic și responsabil, să construim, să remodelăm chipul fiecăruia dintre noi, deci, pe scurt, al marelui Românii de mine.

Nicolae Iliescu

Izvorul veșnic viu

ENEMAIPOMENIT sentimentul că aparții cuiva: țării unde ai fost zămislit, familiei, societății, prietenilor, unui loc anume, pe un pămînt anume, unde floarea și rodul tău de om s-au împlinit. cînd întorc (de la o vreme, tot mai des), gîndul îndărăt, pe teritoriile nașterii pe un ax al locului meu pe pămînt, împlîntat undeva în Cîmpia Transilvană, pe malul Mureșului blind, la Ocna de Mureș (numită, în bătrîni, Uioara), încerc acest sentiment tonic și firesc uman: că aparțin cuiva, că viața a fost neasemuit de bună cu mine, că, pe oriunde m-a vînturat destînl și spre oricîte munci și îndeletniciri m-a împins (în afara scrisului) și oricît de departe m-a ținut de pămîntul nașterii mele, el nu a putut să-mi șteargă, deloc, niciodată, acea lumină unică și călăuzitoare, a spațiului curat la care mi-am raportat, pe tot parcursul existenței, tot ce am făcut bine sau mai puțin bine pînă acum. Căci n-am putut fi nici dascăl, nici gazetar, nici om de litere, n-am putut scrie niciodată nici o carte, fără să nu mă raportez la axul de unde am pornit în lume, fără să nu mă raportez la familia, la bărbății și femeile acelei familii, la oamenii pe care i-am cunoscut și în angrenajul omenesc în care m-am înălțat eu ca făptură omească. Acest sentiment că aparții mediului tău predilect, casei tale, sentimentelor familiei tale, mi se pare uimitor, deoarece, pe el, apoi, grefezi mai tîrziu aproape tot ceea ce, cu mîlgă, încheși în visul și în scrisul tău viitor. Am trăit în mijlocul unor familii sărace, de ocnari, de tăietori de sare în salinile adînci ale orașului meu, descoperind în moșu, fie iertat, și în tata, modelele nepieritoare, bărbătești, ale acelor muncitori ai adîncului. Mă țineam în coada lor, de mic, și așteptam, ahtiat și cu oarecare frenezie, ieșirea lor zilnică la suprafață, din beznele minei, în sunetul tînguitor al sirenei. Aspiram mirosul de sare și fier al hainelor și trupurilor lor, văzîndu-le vîlăguia la paloarea chipurilor, înaintarea lor lentă, prin

lumina zilei, spre casă. Toate acestea le-a trăit, în sine, piticul om de atunci, iar matorul de mai tîrziu le-a transpus, într-o carte a vieții și muncii minerești, a oamenilor adîncului de la Anina. N-am îndrăznit să scriu acea carte în afara acelor trăiri de demult ale copilului, în care vibrau, ca un aer al timpului, chipurile, atmosfera, imaginea muncitorilor adîncurilor, pe care îi așteptam de fiecare dată cu dragoste și uimire în larma străzii orașului natal, să vină spre casele și familiile lor.

Pe Cîmpia Transilvană, între Mureș și Apusenii, călătorînd cu trenuri mici de cîmpie sau trăind lingă țărani locului, asistînd la dramele, cumpăna, speranțele și visările lor, nu m-am putut apuca de scris, de un roman al satului ardeleanesc și de descrierea unor vieți a dascălilor de țară, fără să nu port, în adîncul sufletului meu, pe adolescentul de odinioară, pe tînarul care străbătuse Cîmpia dintre Turda, Războieni și Luduș, și cunoscuse țărănul și dăscălimba locului.

Ceva mai tîrziu, scriînd despre omul științei, despre omul savant, dedicat obsesiilor creațiilor sale, am avut în imagine, tot timpul, anii și experiența mea proprie, de tînar profesor la un mare institut politehnic, unde m-am alimentat bateriile sufletului din cunoașterea și dramele mediului social-uman-universitar, pe care le slujisem odinioară.

N-a fost rînd, lucrare, povestire, reportaj, roman care să se fi scris fără să nu fi avut, cîndva, un punct de pornire, un reazim, un izvor viu, din care, apoi, cel ce a scris, a putut să-și ia și el revanșa și la care să se raporteze. Greșesc cei care pretind că scrisul pornește dintr-o vagă și necunoscută „terra incognita” — sau care ignoră sursa, izvorul regenerator al realității unde am văzut lumina și la care ne vom raporta veșnic scrisul nostru. Căci nu poate exista, pentru o inimă sensibilă, fie ea a unui om oarecare, fie ea a unui scriitor, pornirea la o întreprindere atit de superior înaltă, precum creația, de pe un teren gol, de pe un spațiu vid, lipsit

de o amintire, de o trăire, de un adevăr, de un semn al trecerii noastre pe acolo, pe acel pămînt. De aceea, pare bizar să refuzi o realitate trăită, un pămînt al tău, al nașterii, o trăire unică, un nou sentiment, numai pe motivul că nu ar fi noi, novatoare, sau moderne, numai fiindcă aparțin, să zicem, tradiției propriului tău... suflet. Bunul simț îndeamnă un om de condei să țină seamă de acest izvor veșnic, viu, ce susură etern în conștiința fiecăruia dintre noi, care e chiar propria noastră trăire față de realitatea vieții. Spre aceasta ne îndrumă toți marii creatori, de-a lungul timpului. Spre aceasta ne îndrumă cerințele umaniste ale societății noastre noi. Spre aceasta ne deschide o pîrtie luminoasă și chemătoare Partidul nostru, călît în luptele de clasă de-a lungul timpului, spre aceasta ne îndrumă întreaga gîndire politico-socială, care emană din documentele și din Tezele apropiatului nostru Congres al XIV-lea, gîndirea ordonată și impulsivă, neînterupt, și numeroase și memorabile discursuri ale secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

A nu ne rupe de adevărul celor trăite, a nu ne îndepărta de sursa reală a vieții noastre de fiecare zi este nu numai o cerință, dar și un firesc îndemn, de care omul de litere, creatorul unor lumi imaginare, care pornesc, toate, dintr-un act al trăirilor sale autentice, trebuie să țină seama. Căci el, scriînd, nu se servește de sine pentru a se întoarce către sine. El se servește de sine spre a se întoarce spre ceilalți. Și, pornind de la sentimentul că el aparține cuiva — unui pămînt, unei familii și chiar sîsei —, el dă dovadă, prin scrisul său, că, de fapt, aparține tuturor. Și oamenilor timpului său, și societății sale în care a văzut lumina și căreia, la rîndul său, trebuie să-i înapoieze lumina. Ca într-o osmoză și o perpetuă dăruire. Ca într-o eternă armonie.

Ion Arieșanu

Poem pentru Congresul al XIV-lea

VALENTIN TANASE : CTITORI DE ISTORIE

I

Congresul paisprezece se declină
ca bradul care fruntea nu-și înclină
cînd bat furtuni și-asemena cu piscul
ce stă și el năclătinat de viscol
deasupra scutului de nori pe care
il surlberă, cu-o singură mișcare
înal'ul Forum comunist aduce-n unde
un adevăr ce-ntreabă și răspunde
decis, vieții noastre-a tuturor.

E nava amiral ce-și poartă prora
triumfului de-acum întrezărit
către mileniul III, mai lămurit
conturile revoluționare
ne-nscrie-n fiecare dintre noi
congresul energiilor plene
reverberate-n certitudini noi
și-n fiecare dintre ele apare
fosforescența magmei din tipare
a cărei respirație enormă
ne contopește-n conținut și-n formă !

II

O pură, comunistă chintesență
Congresul paisprezece, o esență
de timp ce-adună clipă lingă clipă
fără de umbră, fără de risipă
un timp al comunistului nesațiu
ca o coloană infinită-n spațiu
a revoluționarei epopei...

Voi toți inscriși în cutezanța ei
ca-ntr-o hipersensibilă cunună
de neinvins, puternici împreună
cei care totu-n patrie decid
un zbor și mai înalt, cu gînd lucid
vegheați acum cînd brumele se cern
tezaurul pămîntului etern !

III

Înaltul Forum de cariatide
întemeiat de românescul dor
peste pămînturi care-au fost aride
cum se înalță vulturul în zbor
să dea în spic recolte mai bogate
de griu și de secară și de orz
și de porumb ca niște vechi armate
cu săbii de argint cu virfu-ntors
spre unde bate vîntul în armură
de sună și răsună peste văi
ca sălbile stelare-n arătură
cînd se dezbracă ziua de văpăi...

IV

Așa va fi ! Aud de-acum cum bate
a fiecărui, inima în piept
ca o emblemă de partinitate
și ca un steag ce se înalță drept
desfășurîndu-și pinza triumfală

Așa va fi, va fi cu-adevărat
corabia de timp fără escală
căci timpul cel știut în timp durat

înseamnă minte gata să dezlege
a vieții problematică de azi
semănătorul bob de griu, curat, alege
să crească asemeni codrului de brazi
și cumpănind cuvintele din carte
ascultă pulsul fiecărui verb
și pune pentru zestrea lui de-o parte
pe cele care vin în salt de cerb
și se așează singure-n lucrare
asemeni unor torțe vii, trecînd
metalice, ca sunetul de goarne
peste euritmii din gînd !

V

Congresul paisprezece va descinde
din munți, de pe Ceahlău și din Paring
din ale Bărăganului incinte
cum apele în Dunăre se string
Vor fi bărbați, femei, cununi de tineri
nici unii dintre ei nu vor fi triști
și-n glasul lor vor fi făr' de rețineri
căci sînt cariatide-comuniști
care susțin cupole-adevărate
asemeni unui nimb de orhidei
în Forum, strălucind, să se arate
o horă românească de idei...

VI

Supremul Forum de cariatide
dor lingă dor, gîndiri lingă gîndiri
izvoare noi de riuri largi, avide
iubiri din care cresc numai iubiri
și-acolo unde-a pus peceti minia
peste peceti chilimuri se aștern
de glasuri ce proclamă România
emblema adevărului etern !

Da, toamna de acum e altă toamnă
nu anotimp al brumelor, nu-i doar
atît, purtată ca o-naltă Doamnă
peste cîmpii, în rochie de moar
lăsînd în urmă semne să se vadă
că a venit din nou, este mai mult
fosforescentă, trece prin livadă
și pașii ei dezleagă un tumult
dar nu de ape limpezi, de dogoare
care, oriunde-a pus peceti de dor
să prindă aripi vastele ogoare
de zbor.

Congresul paisprezece-i zbor
cu aripi largi, s-aducă viitorul
cu zestrea lui de vis ce s-a-mplinit
e sărbătoarea țării cînd poporul
sub steagul de partid e strîns unit

VII

Această toamnă nu e ca oricare
ea va rămîne dăltuită-n vreme
un vast temei pe care urcă-n soare
efigia-mplinirilor supreme
Ea vine dintr-un vis așa cum vine
și primăvara în veșminte-albastre
cînd mai înalt cuvîntu-n vers devine
imaginea de dor a vrerii noastre
de-a aduna ca apele-n meandre

lumini mai multe-n vasta ei cunună
cu calde gingășii, cu gesturi tandre
și aștri ce răsar fără s'apună...

Ideile revoluționare
care, acum, asemeni unor fructe
sub cumpăna de năzuinți plene
devin apoteotice conduite
prin care, dintr-un an la celălaltul
neconținut trec nimburi de dogoare
care, la glasul timpului, înaltul
trezite, stau de veghe pe ogoare
puterile care ne dau putere
și pulsul ni-l statornicim în vreme
precum ne proiectăm pe șantiere
efigia-mplinirilor supreme !

VIII

Nu este această toamnă ca oricare
cu chipul ce adie din gutuie
sub dalta ei de dor modelatoare
din marmură se smulge o statuie
precum o epopee-n veac se naște
la care-a năzuit cîndva Da Vinci
în care Omul-Om se recunoaște
nu umbră lunecînd peste provincii
de fabuloase miruri pasagere
ci Omul-Om cu-o inimă ce bate
și toarce ca-ntr-un miez de-ntemeiere
un fir albastru de umanitate !

Toamna aceasta a venit să-i poarte
acestei țări mai sus, pe culme steagul
sub scutul violet de frunze moarte
planetă moartă să nu stea meleagul
ci brazda nouă, reavănă și trează
cum e lumina zilei să rămînă
cum numai astfel, vie, se păstrează
limba, din veacul veacului, română !
Prin care ne rostim și noi voința
pe magistrala timpului enormă
precum ne e de cînd ne știm ființa
să-i dăm iubirii conținut și formă !

IX

Da, toamna asta nu e ca oricare
în creuzetul conștiinței noastre
vom aduna în noi, în fiecare
avinturile păsării măiestre
ce se disting carată cu carată
la înalta adevărului tribună
clar și decis, așa cum se arată
pentru o viață liberă, mai bună !

În Forum, la Congresul paisprezece
ce va deschide-un drum fără escale
și-apoteotic, Țara-și va alege
conducătorul-vrerii epocale
de-a sta pe-a lumii limpezită hartă
de norii grei ca plumbul, ai furtunii
ca o garoafă roșie ce poartă
corola nestrivită a minunii
cum o visa poetul mioritic
în versul cu vertebrele stelare
care-a văzut în timp cu ochiul mitic
reverberate frunzi oraculare !

Ion Potopin

■ Intreaga activitate de creație și cultural-artistică trebuie să se angajeze ferm în activitatea de ridicare a nivelului de cultură, de cunoștințe generale al tineretului, al întregului popor, de formare a conștiinței revoluționare a

constructorilor socialismului, cu o poziție fermă față de tot ce este străin progresului, patriotismului socialist, fericirii omului, independenței țării.

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din *Expunerea cu privire la problemele socialismului ale activității ideologice, politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în România*)

CONGRESUL XIV

Umanismul valorilor culturii socialiste

NU mai e pentru nimeni astăzi o constatare inedită interferența problemelor vieții cu problemele exprimării lor în cultura și arta contemporană, implicațiile existenței colective în conștiința individuală, efortul de valorificare directă a unor sensuri noi în problemele vieții curente. Existența mecanismelor socio-culturale, creșterea, intensificarea și amploarea procesului comunicării de mase („mass-media“) e o realitate incontestabilă, ce asigură o acumulare de cultură în ambianța socială, din care omul aspiră — ca într-o vastă osmoză spirituală — datele actuale ale unei generale informații cultural-științifice.

Conceptul de „cultură“ include azi totalitatea elementelor de cunoaștere și valoare, a realizărilor tehnico-științifice și disciplinelor umaniste, avind o anumită stabilitate într-un cadru social organizat și asigurind continuitatea progresului societății, exprimat în gândire și limbaj. Cultura se integrează ca un fenomen specific, fundamental pentru evoluția ascendentă a societății și pentru dezvoltarea personalității, care asigură perspective inovatoare în planul vieții materiale și spirituale. Astfel, ea devine o „categorie socială“, reprezentind un ansamblu de fenomene, dominat de un proces mental al cărui vîrf predominant e „gîndirea“ (științifică, tehnică, artistică). În acest sens, se poate vorbi de o acumulare „informativă“ și creatoare, în care disciplinele științifice fac loc unor valori umaniste, în timp ce în domeniul artelor, literaturii, psihologiei și lingvisticii pătrund elemente și metode ale științelor exacte. Omul de știință ca și artistul, creatorul contemporan în genere, devine o personalitate completă, „multidimensională“, integridind în creații sau opere de sinteză valorile culturii contemporane.

CA mod de afirmare a conștiinței sociale, cu o condiționare materială profundă și o înălțată determinare ontologică, cultura epocii socialiste contribuie la integrarea tuturor valorilor timpului, îndeplinindu-și nobila misiune de a lupta pentru înfăptuirea marilor idealuri ale umanității. Ea exprimă în același timp necesitatea corolării între principalele domenii creatoare, cit și aceea a integrării omului de cultură în vastul proces constructiv al socialismului. Conștiința socialistă, dinamică răscolitoare, apare astfel ca forma cea mai înaltă a procesului de cunoaștere și perfecționare a vieții umane în contemporaneitate. În ambianța cadrului socio-cultural, semnificația operei științifice, aceea a scriitorului sau artistului creator, se desprinde din activitatea curentă și se impune ca un autentic „act de conștiință“. Exponent al unei epoci de înnoiri sociale, omul de cultură în general și scriitorul îndeosebi — cu o mai

largă arde de comunicare — transmit prin opera lor, cu sinceritatea și patosul creației, sensul esențialelor prefaceri ale vremii. „Poeta vates“, profet al viitorului, a devenit exponentul unei „ars militans“, militantul imensului efluvii al energiei constructive, artistul „angajat“ care participă la lupta pentru realizarea solidarității umane, pentru împlinirea marilor idealuri ale umanității.

În atmosfera de efervescentă creatoare a zilelor noastre, socialismul a declanșat acea imensă sete de adevăr și de frumos, concretizată în prețuirea scrierilor, în care constructorii vieții noi se regăsesc „consemnați“ artistic în redarea vibrației patriotice a elanului colectiv. Avind ca țel superior formarea personalității integrale, cu dezvoltarea plenară a însușirilor psihofizice, umanismul socialist a deschis calea modelării omului prin artă, în sens etic și estetic, orientind în acest mod fenomenul artistic-literar al epocii noastre. Aria, degajată de mecanismul economic dar înregistrind fluxul seismelor transformatoare în societate, departe de a rămîne închisă în cadrul impresiilor subiective, redă în forme de expresie specifică ritmul activității constructive. În același timp, creația literară se profilează ca o forță ce înregistrează atît „mutațiile“ ce au loc în viața socială, cit și noile valori spirituale în relațiile interindividuale. Căci nobila funcție a artei adevărate are la bază concepția umanistă, care pune în centrul gîndirii și actului creator „omul“, considerat plenar sub multiplele aspecte ale activității sale. Claritatea ideilor, alături de fluența imaginilor sesizabile în semnificația lor, devine o calitate esențială a operei literare, care — prin puternica-i încălcare emotivă — captează și reține atenția cititorului, îi determină gustul pentru o anumită literatură, trezindu-i interesul pentru artă și problemele ei specifice.

LITERATURA noastră contemporană (romanul și dramaturgia îndeosebi) abordează cele mai acute probleme și controversate situații din actualitate. Problema morală, „etica“ muncii în largi dezbateri, care constituie miezul ideologic al prozei de amploare și al operelor dramatice, e înfățișată în relația dialectică individ-societate, purtind pecetea unui factor activ în transmiterea „mesajului“ în măsură să genereze preocupări sau atitudini pozitive în ambianța socială a pieței. Contribuind la procesul de clarificare a ideilor în conștiința socialistă, căutarea adevărului dobîndește aici nu numai o valoare gnoseologică, ci și una axiologică excepțională.

Pentru arta ce se afirmă în contextul ideologiei revoluționare și în confiniile lumii socialiste, funcția de comunicare a

conținutului (idei, concepte, valori afective) capătă o semnificație deosebită. „Mesajul“ ei devine o componentă și o justificare a „actului“ artistic. Frumusețea, eficacitatea și strălucirea artei rezultă aici nu numai din valoarea ei intrinsecă, ci — în bună măsură — din vitalitatea ei în plan social, unde are a-și spune cuvîntul înarcat și convingător, grație puterii de seducție, persuasiune și penetrație în interiorul psihicului uman, ce o caracterizează. În același timp, în societatea socialistă, arta își dezvoltă, mai mult ca oriunde, funcția ei creatoare, încetind de a fi o simplă modalitate convențională de expresie, contribuind efectiv la formarea spiritualității omului nou. Reflex al unei realități premanente și al fluxului energiei transformatoare, literatura și arta epocii socialiste nu au rămas la simple contururi decorative, exterioare, ci au adus în actualitate și în miezul fierbinte al creației complexe problematice a omului contemporan, așa cum se reflectă ea în experiența vieții de fiecare zi. Ampla explorare psihică, pătrunzătoare și nuanțată își găsește expresia în opere remarcabile, ce progătesc „sinteza“ trăsăturilor caracteristice ale epocii noastre revoluționare și definesc specificul celui mai înaltat umanism — umanismul socialist.

În contextul valorificării activității artistice și literare în actuala etapă a socialismului în țara noastră, e locul să relevăm accentul pe care secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu l-a pus în *Expunerea cu privire la problemele socialismului, ale activității ideologice, politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în România*

Deschid cartea...

Podul Soarelui

Am văzut, pînă acum doar în fotografii, noul pod de peste Dunăre, menit în întregime circulației rutiere.

Am privit, cu o reală incitare a ochiului și a minții, lungul arc care unește cele două maluri, surprinzător și sigur ca rezolvarea elegantă a unei ecuații. El pare că materializează în beton, pe seapele largi ale fluviului, segmentul de la zenit al bolii cerești.

Privindu-l, și știind că i s-a dat ființă pentru ca un cit mai mare număr de români și de străini să poată ajunge mai repede pe țărmul însoțit al mării, m-am gîndit că i-am putea da unul din cele mai frumoase nume : Podul Soarelui.

Geo Bogza

la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 24—25 octombrie — pe însemnătatea rolului artei și literaturii într-o inspirată formulare : „Avem nevoie de o literatură mai combativă, pătrunsă de un înalt spirit revoluționar, patriotic, inspirată din realitățile patriei noastre“, aîrmind în continuare datorita creației literare de a contribui la ridicarea „nivelului general de cultură al întregii națiuni“.

DINCOLO de considerațiile obișnuite asupra viabilității artei, un întreg deosebit îl constituie sesizarea și înțelegerea marelui ei fond umanist, care — de la Renaștere și pînă în prezent — constituie una din rațiunile esențiale ale perenității ei în viața omenirii. Acesta asigură echilibrul realizat prin atenuarea contrastelor psihice, prin afirmarea valorilor spirituale ale umanității și prin reprezentarea omului în cadrul realității sociale în permanentă acțiune creatoare, avind drept țel progresul universal.

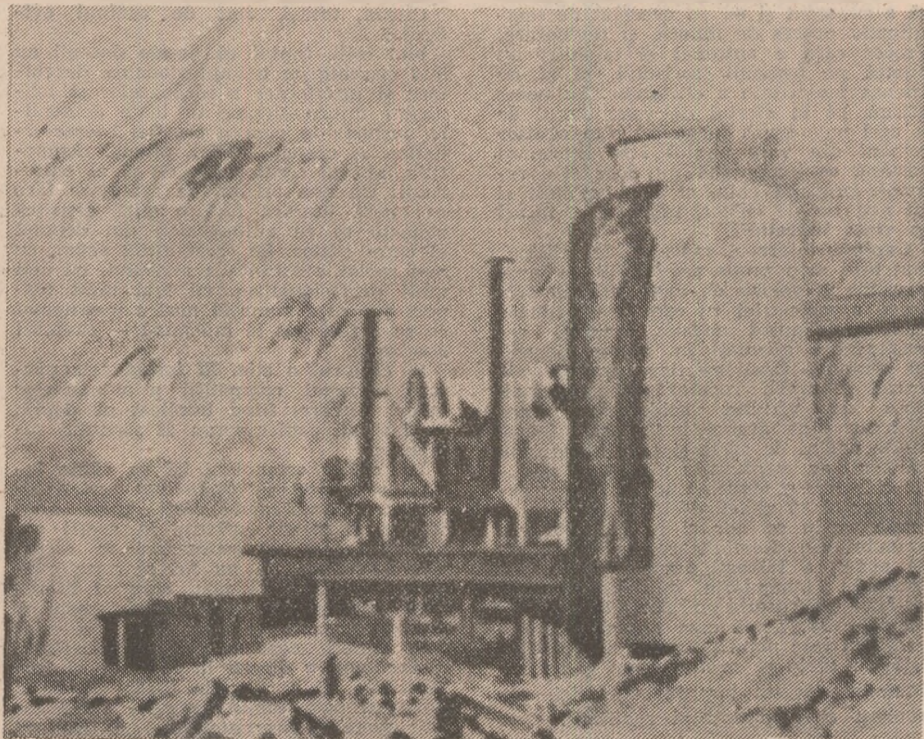
În zilele noastre, umanismul artei capătă o nobilă și înaltă semnificație, grație forțelor morale pe care o reprezintă arta socialistă în procesul de formare și desăvîrsire a conștiinței omului nou. Și, dincolo de clarificarea problemelor specifice creației, de explicarea procesului „mutational“ al vechilor forme și concepte estetice în noi modalități de exprimare, originale și autentice, arta exprimă azi o reală forță ce contribuie la unitatea ideologică și spirituală a popoarelor pe plan mondial, la consolidarea încrederii și solidarității lor în epoca noastră supusă teribilei amenințări a unui cataclism planetar.

Mircea Mancaș

Patria gîndită

Aici, calea, cea dreaptă,
ce ușor se găsește !
Nu-i nimeni și nimic să te-abată...
copiii te iau de mină
urma nu tăgăduiește.
Și, iată,
bucuriile te-ajung.
Vremea așează lumina în fereastră,
oamenii în rostul lor.
Pasărea albă proorocește zbor prelung.
Pacea zidită stă în picioare,
Dunărea vălurește istoria,
marea ne aduce la țărm cite o albastră depărtare.
Intemeietorul ține în slavă
acest binecuvîntat pămînt
și nici o palmă de loc nu-i scapă
din veghe, dragoste și cuvînt.

Valeria Deleanu

ION BIȚAN : CONSTRUCȚII

Misiunea istorică a literaturii contemporane

SUBLINIAREA — în cadrul Expunerii la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R., din 24—25 oct. — a unor aspecte esențiale ale creației artistice, precum cele referitoare la adevărata sursă de inspirație și la rolul artei și literaturii în formarea și ridicarea conștiinței revoluționare, în spiritul respingerii a tot „ce este străin progresului, patriotismului socialist, fericirii omului, independenței țării”, dovedește importanța pe care secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu o acordă acestor forme ale conștiinței sociale a căror „misiune istorică” se vădește în realitatea unor opere patrunse „de un înalt spirit revoluționar patriotic”, inspirate „din realitățile patriei noastre”. Dezvoltând aceste idei, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, își înscrie propriul demers teoretic pe linia marilor tradiții ale literaturii și artei naționale, care — de la începuturi — s-au orientat spre sursele autohtone — singurele capabile să contribuie la formarea conștiinței de sine și la revelarea permanențelor spiritualității noastre naționale.

Identificându-se cu cele mai nobile și elevate idealuri și aspirații ale poporului, cu fondul autohton, cu ceea ce se cheamă stil național, literatura română — „de la origini și până în prezent” — a înlesnit — în momentele decisive ale istoriei și dezvoltării naționale — promovarea valorilor perene, propunând modele demne de urmat, în spiritul dragostei de frumos și de libertate, al înțelepciunii milenare a poporului, care a pus totdeauna mai presus interesele generale față de cele individuale.

Toți marii creatori din trecut (pornind de la cronicari și până în zilele noastre) au înțeles să răspundă prin operele lor la marile comandamente istorice și sociale ale timpului în care și-au înscris devenirea, participând la promovarea solidarității în luptele sociale, la afirmarea conștiinței naționale, la reconsiderarea propriului orizont, modelind conștiințele prin intermediul imaginilor artistice, înlăturând egoismul funciar — considerat de către Titu Maiorescu drept rădăcină a tuturor relelor.

IN anii socialismului — cu precădere după Congresul al IX-lea — literatura noastră și-a înțeles „misiunea istorică” atât prin conectarea la tradițiile progresiste anterioare, cât și la cerințele epocii, recurgând la modalități specifice noilor relații și conținuturi existențiale integrate într-un continuum. În acest sens, ceea ce caracterizează cu precădere literatura noastră de azi este modul nou de a concepe lumea și viața, în care accentul cade pe social, pe spiritul revoluționar, manifestat prin asimilarea creatoare a ideilor înaintate, a valorilor vieții și ale artei, încorporate unor imagini construite pe baza unor simboluri și a unor metode revelatoare — mijloace specifice care fac posibilă degajarea unui mesaj umanist. Este — de fapt — literatura unui umanism revoluționar, reflectând marile realizări contemporane, în contextul unor structuri semnificativ-armonice: de îmbinare a spiritului național și universal, a tradiției cu inovația, prin intermediul unei gândiri artistice bazate pe unitatea dialectică dintre general și individual.

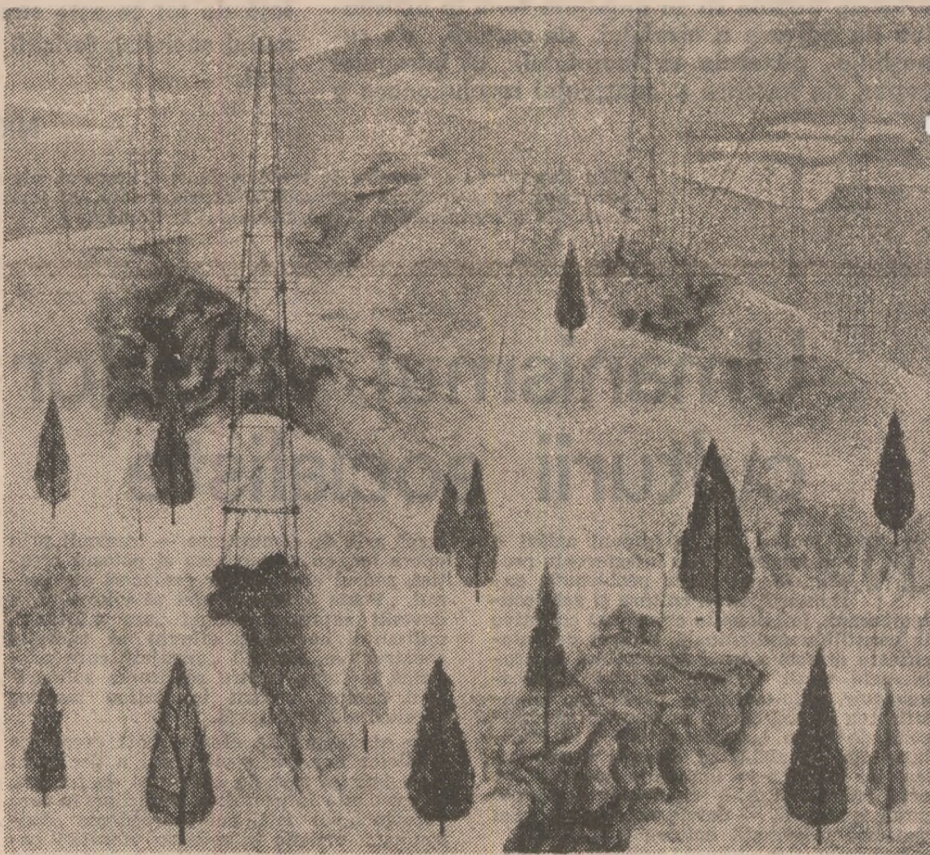
Este de domeniul evidenței faptul că cele mai reprezentative opere ale literaturii noastre contemporane n-au rămas

străine de ceea ce secretarul general al partidului numește „izvoarele limpezi ce izvorăsc din pământul strămoșesc”, ale poporului — „adevăratul creator, de altfel, al limbii și literaturii, a tot ce este mai bun în acest domeniu, în România” —, aflându-se într-un dialog continuu cu natura, cu oamenii, cu viața cetății, căutând răspuns la marile întrebări ale omului și ale societății. În această ordine de idei, unul dintre scriitorii contemporani (e vorba de Romulus Guga), afirma că „scriitorul este o personalitate politică și arta se află în interiorul politicului”.

Promovind o varietate de stiluri, literatura română de după cel de al IX-lea Congres al P.C.R. și-a înțeles „misiunea istorică” în a restitui o imagine convingător-dinamică a prezentului, răsfringând, prin mijloacele specifice, procesele sociale complexe ale matricei stilistice și adâncile prefaceri de mentalitate ale epocii. Este o literatură ce și-a propus drept țel esențial redimensionarea etică și estetică a omului, făcându-i pe cititori, așa cum afirmă prozatorul Mihai Sin, „ceva mai conștienți de propria lor ființă, mai responsabili, mai puternici și mai sensibili”... Lucrul acesta a devenit posibil prin stabilirea unui acord structural între conștiințele creatoare și cele ale epocii, a unei convergențe de sens între trăirea creatoare și cea socială.

Parte componentă a vieții umane, literatura noastră contemporană intruchipează, în forme specifice, aspirațiile cele mai profunde ale sufletului uman și ale timpului concret pe care-l parcurgem, având capacitatea de a articula faptele în structuri artistice semnificative. Fie că se inspiră din realități subiective, fie că pleacă de la prezentarea unor realități exterioare (obiective), cele mai bune opere literare create în anii socialismului contribuie la declanșarea unor emoții artistice durabile, la perfectibilitatea existenței, înscriindu-se printre experiențele cruciale în urma cărora — așa cum arăta Tudor Vianu — fragila noastră alcătuire omenească își largăște considerabil orizonturile, puterea de cunoaștere, raționalitatea. Se configurează astfel un nou univers spiritual al omului contemporan, prin avansarea unei noi tipologii umane generată de radiografierea realităților contemporane, cu ajutorul unui instrumentar literar modern, care facilitează lumina din diverse unghiuri a relațiilor dintre om și cosmos, dintre om și istorie, în procesul revoluției tehnico-științifice. Este vorba — în esență — așa cum observa Const. Ciopraga, de apariția unui nou realism atotcuprinzător, a unui realism nuanțat, care îmbină deopotrivă, în contextul imaginii, socialul, eticul, psihologicul, în revelarea unui mod existențial major, legat de istorie, dar cu largi deschideri spre universal. În acest sens, tot ce s-a creat valabil în literatura noastră între Congresele al IX-lea și al XIV-lea n-a rămas străin de „misiunea istorică” a timpului, respectiv de problematica existențială a devenirii noastre într-o ființă din epoca post-belică, de aspirațiile atât ale timpului concret, cât și ale condiției umane.

AM asistat cu justificată satisfacție — în această epocă — la înflorirea tuturor genurilor și cu precădere a romanului care face saltul de la mimesisul tradițional la fantezia creatoare, contribuind la reconstituirea imaginii dinamice a proceselor social-po-

VIOREL MARGINEANU : SONDE

litice tot mai complexe ale epocii noastre. Trebuie să remarc de asemenea apariția și impunerea — între ultimele două Congrese: al XIII-lea și al XIV-lea — a unei noi proze a tinerilor care și-au înțeles „misiunea istorică”, implicându-se cât mai profund în artă și în viață, fiecare în felul său, căutându-și formula care să-l prindă, adevărată momentul și psihologiilor, urmărind procesele transformatoare, rezolvarea unora dintre conflictele omului cu istoria, cu destinul și propriile limite.

Semnificativ mi se pare și faptul că alături de aceste inovații ale tinerilor, susținute de către critica de specialitate, coexistă și modalitățile tradiționale, care și concep „misiunea istorică” prin reconstituirea realităților — în contextul unor romane istorice și politico-documentare — după un anume cod moral; de reevaluare a actelor istorice cruciale și a injustițiilor istoriei, a raporturilor dintre realitatea istorică și proiecția ei literară. Continuă să existe de asemenea și romanul inspirat de noua viață a satelor. Nu este ocolită nici viața intimă a oamenilor (indeosebi în romanele de dragoste), în romanele-jurnal, sau epistolare, și nici meditația asupra lumii în contextul unor romane filosofice.

Sincronizându-se cu marile valori europene și universale contemporane și continuând acțiunea de recuperare a marilor tradiții naționale, creatorii ale căror opere se înscriu în perioada de după 1965 și

până la Congresul al XIV-lea s-au remarcat atât prin revalorificarea adevăratelor surse de inspirație, prin respingerea a tot „ce este străin progresului”, cât și prin abordarea unor noi stiluri, a unor noi modalități de reflectare a problemelor epocii noastre — sub semnul unor mari progrese ale tehnicii —, aflându-și menirea în apărarea adevăratelor valori ale umanismului, tot mai amenințate de civilizația de consum.

În acest sens, în cele mai bune opere ale acestui timp (lista lor ar umple pagini întregi!), noul erou al timpului nostru, prezent ca personaj al acestor opere, devine mesagerul unei conștiințe revoluționare, transformându-se în port-drapelul unui înalt mesaj de idei, al proiectării unor noi linii de perspectivă. Acest nou personaj — așa cum apare în cele mai reprezentative opere — are maturitate ideologică și o mare bogăție spirituală.

Sintem îndreptățiți să credem și să sperăm că — la fel ca în toate momentele cruciale ale istoriei poporului nostru — toți creatorii de artă și frumos vor răspunde înaltei „misiuni istorice” a acestei epoci, străduindu-se să descopere alte noi modalități de expresie capabile să sugereze efervescența creatoare a spiritului revoluționar care animă acest sfârșit de veac XX, în deplină concordanță atât cu adevărul vieții, cât și cu cel artistic.

Simion Bărbulescu

A crea pentru semenii tăi

IN climatul de ample deschideri aduse în viața țării și poporului nostru de cel de-al IX-lea Congres al partidului, creația literară a cunoscut și ea un deosebit de semnificativ proces de înnoire și revigorare. Proces care a antrenat și implicat nu numai pe oamenii scrisului, ci și pe imensa majoritate a cititorilor. Se poate afirma că în sfertul de veac trecut de la acel memorabil forum al comuniștilor români din vara anului 1965 literatura română contemporană nu doar și-a reînnoit propriul chip, ci și-a dobândit și un nou tip de cititor, implicat el însuși în viața literaturii.

Captând interesul maselor de cititori, mai întâi prin proba adevărului de viață surprins în pagina de carte, apoi și prin aceea a măiestriei cu care acest adevăr este transformat artistic, scriitorii reprezentativi afirmați în aceste decenii au reînnoit firul marilor tradiții ale prozei în limba română. Schematismul, lipsa de viziune, șablonismul care bintuiau până atunci în multe, foarte multe pagini de carte și care îndepărtau cititorul, au dispărut, nu ca prin minune, ci printr-o tenace trudă scriitoricească, menită să recâștige cititorul și încrederea sa în scriitor și în îndreptățirea scrisului său. Revitalizarea prozei — ca, de altfel, a întregii creații artistice în deceniile inaugurate de Congresul al IX-lea — constituie un proces deosebit de semnificativ. După cum deosebit de interesantă este noua atitudine a cititorilor față de carte și scriitor, care și-au redobândit statutul lor de autentici exponenți și interpreți ai realității.

Sint multe explicațiile acestui feno-

men pe care, în absența unor amănunțite cercetări de sociologie literară, ne este dificil să le surprindem acum, și în acest spațiu, în toată complexitatea lor.

Cîteva, totuși, sint de ordinul evidenței.

Mai întâi, faptul că aceste decenii au fost marcate de o impresionantă dezvoltare și proliferare a mijloacelor și tehnicilor informaționale în toate domeniile, inclusiv în cîmpul creației literar-artistice. A crescut, astfel, nivelul competitiv, atât al scriitorului, cât și al cititorului. Un nou orizont de așteptare face ca opera literară fără o miză artistică ridicată să se autoexcludă din drumul ei către cititor. Se scrie altfel acum, cu mai multă conștiință a scrisului, cu mai mult profesionalism, cu mai mult respect pentru minunatul nostru instrument ce ne-a fost pus la îndemînă — cuvîntul românesc.

Și cititorul o știe. El însuși este părtașul acestei competiții a autenticelor valori literare, fiind implicat pe deplin în destinul contemporan al scrisului românesc.

Un cititor competent își va căuta întotdeauna scriitorul competent. Iată de ce cărțile, nenumăratele cărți bune, adevărate, frumoase apărute în acești ani abia de apucă să poposească în rafturile librăriilor. Și nu mi se pare exagerat să afirm că noul chip al literaturii noastre de astăzi se datorește și cititorilor, care de mult nu mai sint doar simpli „consumatori” de literatură, ci participanți direcți la căutările și frământările scriitorilor, la clădirea lor de a îmbogăți patrimoniul scrisului românesc cu opere reprezentative, pe măsura timpului pe care îl trăim.

Mai deslușesc în evoluția literaturii noastre din aceste decenii o coordonată deosebit de semnificativă: fidelitatea artistică față de realitate. Complexele procese pe care le trăiește societatea românească angrenată în transformări fundamentale, marile probleme cu care se confruntă omenirea în acest final de secol și de mileniu, meditația responsabilă asupra destinului omului și civilizației, încrederea în valorile nepieritoare ale umanității, atașamentul profund față de idealurile comuniste, încrederea neabătută în popor și în partidul nostru comunist impun scriitorului, artistului contemporan o sporită responsabilitate față de creația sa. Și față de cel spre care își îndreaptă mesajul creației sale.

A scrie, a crea pentru semenii tăi, aici și acum, reprezintă, poate mai mult decît oricînd, asumarea unei deosebite responsabilități. Aceea a libertății de a aborda o realitate extrem de complexă cu mijloace impuse de însăși conștiința artistică. Cărțile noastre au fost scrise și s-au născut din crezul artistic eliberat de prejudecăți și dogme, izvorit din suflul nou de gândire adus în viața țării de cel de-al IX-lea Congres, din certitudinea că nu realitatea trebuie să se muleze după norme artistice prestabilite, ci creatorul este dator să-și adeveze în continuu procedeele, mijloacele expresive la impulsurile realității. În acest fel, fidelitatea artistică a operei literare față de realitatea care a generat-o a căpătat noi valențe, noi profunzimi expresive. În acest efort al creatorului de a-și construi noi căi de acces spre abordarea din noi unghiuri, din noi perspective a complexei realități pe care o trăim, cititorul i-a fost mereu un sta-

tornic sprijin și un fidel partener de drum.

Să mai consemnez în aceste notații încă un fapt pe care-l socot semnificativ pentru noul climat literar în care ne scriem cărțile și în care ele își urmează drumul lor în lume. Anume faptul că se constată în ultimul timp o deplasare a interesului cititorului de la o problematică a prozei ținînd de domeniul senzaționalului, a vindicativului, a ostentativului, spre temele vieții simple, normale, cotidiene, așa cum o știm cu toții și cum totuși talentul scriitorului ne face să o descoperim plină de nebanuite lumini, frumoasă și unică. Cred că, după ce a parcurs felurite experiențe în ultimele decenii, proza noastră, prozatorii redescoperă un personaj de mare și inepuizabile resurse — omul obișnuit, prietenul și tovarășul nostru, pe care zilnic îl întîlnim în cele mai felurite împrejurări și, adeseori, nu-l vedem. Sau n-am știut să-l vedem. Eu cred că acest personaj, viața sa așezată, de fapt, la temelia a tot ceea ce se edifică astăzi pe pămîntul patriei sint menite să deschidă noi orizonturi prozei românești. Cel puțin așa se anunță din foarte bunele cărți ale noulor prozatori care au intrat în viața literară a acestui deceniu.

A scrie despre om, despre rostul său creator de făuritor de bunuri materiale și spirituale a fost și va fi îndatorirea scriitorului. Cu atât mai mult este aceasta îndatorirea scriitorului contemporan, el însuși martorul uriașului efort constructiv al națiunii noastre, profund angrenate în construirea socialismului și comunismului pe pămîntul românesc.

În edificarea aceluia viitor luminos pe care îl prefigurează documentele supuse spre dezbateri și aprobare Congresului al XIV-lea al partidului, ale cărui lucrări vor fi urmăriute cu deplină satisfacție și interes, în aceste zile, de întregul nostru popor.

Ioan Lăcustă

■ Intreaga activitate de creație literară trebuie să devină un puternic factor al ridicării conștiinței revoluționare, de dinamizare și ridicare a nivelului general de cultură al întregii națiuni.

Trebuie să pornim neabătut de la faptul că literatura, muzica, arta în general, activitatea

(Din Expunerea cu privire la problemele socialismului, ale activității ideologice, politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în România)

cultural-artistică au o înaltă misiune socială în ridicarea nivelului general de cultură al poporului, în îndeplinirea programelor de dezvoltare economico-socială și construcție socialistă.

NICOLAE CEAUȘESCU

CONGRESUL XIV

O concepție revoluționară despre artă și cultură

CULTURA este portretul etnopsihologic al unui popor, în ea se reflectă felul său de a fi, de a gândi și a munci, concepția sa despre lume și viață, ea îl înfățișează lumii așa cum a fost și cum vrea să fie. În concepția secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, socialismul se construiește cu oameni și pentru oameni, cu muncă susținută și disciplinată, cu știință înaltă și conștiință revoluționară. Se construiește cu buni specialiști în domeniul lor de activitate, dar care posedă, totodată, un vast orizont de cultură generală care să le modeleze conștiința în spirit umanist, patriotic și revoluționar și să le înlesnească posibilitatea de a-și scruta adâncurile conștiinței, de a se înțelege pe sine, de a cunoaște legile generale de devenire a omului, de dezvoltare a societății, istoriei și națiunii. De aceea, partidul nostru, secretarul său general a elaborat o politică culturală științifică, armonioasă, care țină cont de interesele societății și ale individului, de nevoia organică a omului de a se împărtăși din bunurile culturale, create de omenire în îndelungata ei devenire istorică. Într-o asemenea viziune, în documentele partidului nostru, în cuvântările secretarului său general, se afirmă răspicat ideea răspunderii organismelor de stat și de partid față de hrana spirituală a oamenilor față de cultura ce se oferă poporului. De aici se impune spiritul critic, selectiv, grija deosebită pentru o cultură raționalistă, realistă, democratică, umanistă, patriotică și revoluționară, de înaltă valoare artistică, fiindcă în afara ideii de valoare nu poate exista o cultură viabilă și totodată obligația de a respinge pseudo-cultura, anti-umanistă, retrogradă și reacționară, care umilește omul, sădește în el misticismul, anticomunismul, ura de rasă. Disprețul față de popor, defetismul, cosmopolitismul și atîta la ura între oameni și popoare.

În politica partidului nostru, cultura — cum s-a subliniat și în recenta Expunere de la Plenara largită a C.C. al P.C.R. — este concepută ca o puternică forță spirituală, capabilă să dinamizeze masele să le educe în spirit revoluționar și patriotic, să le ofere modele demne de urmat, să le sădească în conștiințe ideea de Bine, Adevăr și Dreptate, de Omenie și de Frumos, căci putem socoti că previziunea lui Marx — va veni o vreme cînd oamenii vor trăi tot mai mult după legile frumuseții — a venit în concepția secretarului nostru general. În socialism, masele populare trebuie să aibă nu numai acces la cultură, ci și posibilitatea să-și afirme talentele și geniul creator. Creind cultură, masele își conturează tot mai bine personalitatea lor creatoare. În această viziune a fost inițiat amplul Festival național „Cîntarea României” — un adevărat maraton al spiritului. Această concepție revoluționară atotcuprinzătoare despre cultură s-a instaurat odată cu venirea în fruntea partidului și a țării a tovarășului Nicolae Ceaușescu, la Congresul al IX-lea al partidului.

În acest context, aș vrea să încredințez, să formulez câteva gânduri despre inestimabila contribuție a tovarășului Nicolae Ceaușescu la înflorirea culturii, respectiv a literaturii și artelor, în perioada de după Congresul al IX-lea al partidului. Cum printre principalele probleme cu care se confruntă creația literar-artistică se înscriu raportul ei cu lumea din care se inspiră, cu viața intimă și existența socială a oamenilor, cu universul lor de gânduri și simțiri, precum și climatul spiritual al epocii, libertatea de creație, relația dintre tradiție și inovație, problema adevărului, a realismului și umanismului înfățișarea luptei dialectice dintre vechi și nou, raportul dintre național și universal, funcția ei de modelatoare a conștiințelor, de formare a omului nou, vreau să precizez din capul locului că anii care s-au scurs de la Congresul al IX-lea al partidului — structurîndu-se în grandioasă istorie, prin marile lor realizări, prin mutațiile petrecute în conștiința și existența oamenilor,

prin confruntările obiective dintre vechi și nou, prin natura contradicțiilor din societate, prin intensitatea conflictelor, prin bogăția faptelor și ideilor, prin frumusețea morală a oamenilor — s-au constituit într-un inepuizabil izvor de inspirație pentru toate genurile literare. În acest răstimp istoric s-a statornicit un climat spiritual de efervescență creatoare, s-au înlăturat prejudecățile dogmatice privitoare la specificul creației, s-a recunoscut pe deplin statutul intim al actului creator, s-au spulberat suspiciunile (procesele de intenții atît de dăunătoare altădată), s-a asigurat scriitorului dreptul de a fi el însuși, de a cunoaște și de a spune adevărul, de a se exprima în conformitate cu natura intimă a talentului său. N-au mai existat în acești ani teme fetișizate sau incriminate. Sfera de inspirație se extinde pînă la cele mai îndepărtate granițe ale sufletului uman și ale existenței. Nimic din ceea ce este omenesc nu mai este străin de literatura noastră. Urmind exemplul revoluționar, înnoitor al partidului, al secretarului său general, creației noastre — scriitorii, artiștii plastici, muzicienii, cineaștii — au făcut ca o gândire elastică, suplă, să inunde cele mai bune opere artistice. S-au prăbușit dogmele sclerote și infructuoase, canoanele estetice care socoteau că viața și arta trebuie să se inspire din ele și nu invers; au fost zgătuite din temelii conceptele osificate, constituite într-o mistică nocivă pentru gândire și pentru creație, într-o condamnată frînă conservatoare. Este prin excelență meritul secretarului nostru general de a fi creat — pentru prima dată într-o țară socialistă, — acest climat intelectual și moral în care au putut și pot să înflorească cele mai diverse talente.

În acest context ideologic, secretarul general al partidului a declanșat chiar de la prima sa întîlnire cu oamenii de știință și artă, din 1965, și-apoi la Congresul IX-lea al partidului, luptă împotriva schemelor dogmatice, a deprinderilor de a nu gândi cu capul nostru ci cu unul de împrumut, a tendințelor de pietrificare și sclerozare a gândirii în jurul unor probleme false precum **eroul cu pete sau fără pete**, ierarhizarea arbitrară a temelor, a speciilor literare, a tot ceea ce se înghesuie în noțiunea de realism socialist. Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a adus o contribuție decisivă la regindirea unor noțiuni și categorii estetice în lumina marxismului viu, creator, precum moștenirea culturală, realismul, umanismul socialist, specificul național, accesibilitatea, caracterul popular al artei, libertatea de creație și multe, multe altele în abordarea acestor probleme. Secretarul general al partidului are neprețuitul merit de a fi pus capăt stărilor de lucruri negative, de a fi redat filosofiei marxiste vigoarea și autenticitatea ei, caracterul ei intrinsec creator și militant, izvorul prospeității ei și-anume: realitatea obiectivă, nepoleită și neîndulcită, odată cu încrederea în forțele ei inepuizabile.

Pornind de la principiile fundamentale ale filosofiei marxist-leniniste, de la cunoașterea temeinică a trecutului nostru istoric și cultural, tovarășul Nicolae Ceaușescu dădea la Aduana generală a scriitorilor din 1968, o înaltă apreciere literaturii noastre din trecut: „Poporul român se mindrește pe drept cuvînt cu tradițiile progresiste, patriotice ale culturii noastre. Istoria luptei maselor populare pentru păstrarea ființei naționale, pentru neatințare, pentru libertate și dreptate socială pentru o viață mai bună, a consacrat pentru vece numele multor cărturari luminați, clarvăzători. Viața și activitatea celor mai de seamă oameni de cultură din trecut sînt străbătute ca un fir roșu de dragoste și devotament față de popor și patrie, de dorința arzătoare de a sluji idealurile celor mai mulți, de un înălțător spirit de jertfă pentru cauza libertății naționale și sociale. Ei și-au făcut o datorie de onoare din a înfățișa lumii virtuțile poporului român, noblețea sa spirituală, modestia, hărnicia, umanismul ce l-au caracterizat întotdeauna, dorul de libertate și dreptate. Creația acestor scri-

itori va dăinui, rămînînd întotdeauna unul din cele mai luminoase capitole ale culturii naționale”.

Strălucit cunoscător și iubitor al literelor române, tovarășul Nicolae Ceaușescu și-a manifestat stima și prețuirea pentru „comoara artistică plină de nestemate a folclorului român ce stîrnește admirația în întreaga lume”, subliniind, în contextul dialectic dintre tradiție și inovație, faptul că „Datoria scriitorilor de astăzi este ca pe fundamentul sănătos al tradițiilor marilor noastre literaturi clasice să înalte și mai sus arta poporului român”. În magistrala Expunere de la recenta plenară îndeamnă din nou creatorii să meargă la izvor nu la ulcior. Pe baza acestei largi comprehensiuni față de geniul creator al poporului român, numit adeseori de tovarășul Nicolae Ceaușescu „poporul care a creat Miorița”, în acești 25 de ani mișcarea folcloristă de la noi a luat proporții de masă și a cunoscut o înflorire fără precedent. Cercetările folclorice, etnografice și etnologice au fost valorificate în lucrări monumentale, de interes internațional. S-au publicat studii monografice despre specii și genuri literare populare, s-au reeditat pe principii științifice ediții vechi de o mare importanță, s-a realizat aproape complet un **corpus** al folclorului românesc din toate regiunile țării. Lucrări asemănătoare s-au întreprins pentru studiarea folclorului populației de origine maghiară, germană, sîrbă de la noi din țară. Din inițiativa secretarului general al partidului au renăscut tradiții, obiceiuri care păreau la un moment dat definitiv uitate, au fost fructificate dansul și muzica populară în creația cultă și în cadrul amplului Festival național „Cîntarea României”.

O GRIJĂ asemănătoare, de pe poziții profund științifice, s-a manifestat față de valorificarea literaturii culte din trecut, pe principii științifice ale moștenirii culturale. „În aprecierea creației literar-artistice — ne atrage atenția, tovarășul Nicolae Ceaușescu — trebuie să avem întotdeauna în vedere condițiile social-istorice concrete în care a fost făurită, caracteristicile etapei respective, cerințele dezvoltării societății. Interesele fundamentale ale celor ce muncesc. O analiză științifică, obiectivă, a moștenirii culturale cere disocierea clară a ceea ce a fost înaintat, valoros, a tot ceea ce a exprimat necesitățile progresului social, de lucrările și ideile inspirate din ideologia claselor exploatare. De aceea, relevînd ceea ce este prețios în literatura trecutului, nu trebuie să trecem cu vederea lucrările cu tendințe retrograde, reflectînd concepții naționaliste, șovine sau, dimpotrivă, cosmopolite, contrare intereselor progresului patriei noastre. Interesele celor ce muncesc”. În lumina unei asemenea înțelegeri științifice sînt apreciați în vasta operă a secretarului general scriitorii din trecut, de la cronicarii moldoveni Grigore Ureche și Dimitrie Cantemir, de la Ion Budai-Deleanu la „Ilustrul revoluționar și cărturar” Nicolae Bălcescu, Bolliac, Bolintineanu, Vasile Alecsandri, Hasdeu, Creangă, Caragiale, Eminescu, Titu Maiorescu, Gherea, Coșbuc, pînă la scriitorii veacului al XX-lea — Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, O. Goga, Liviu Rebreanu sau George Călinescu, creatori „care constituie nu numai o bogăție a culturii noastre naționale, dar au devenit și un bun al culturii universale, contribuind la ridicarea prestigiului patriei peste hotare”.

Nu e greu să ne imaginăm acum, după 25 ani, ce-ar fi putut da cultura noastră universalității și cum ar fi arătat ea, cit de trist și dezolant ar fi fost peisajul ei dacă Eminescu ar fi rămas — cum s-a propus înainte de unii dogmatici — „un poet feudal”. Alecsandri un boier orb și surd la viața poporului, Macedonski un morbid, Maiorescu un critic „lăutar” fiindcă, vezi doamne, era cam analfabet și judeca operele „după ureche”, Goga un naționalist, Arghezi un „poet al putre-

ELENA GREULESI :
FLORILE RECUNOȘTINȚEI

facției” care a reușit să aducă la noi „putrefacția poeziei”, cum l-a anatemizat un împoșor care acum vine să ne dea lecții despre democrație, pe Blaga l-a caracterizat ca un mistic, pe Brăncuși un formalist ș.a.m.d. Dacă nu e greu să ne imaginăm cit de pustiu ar fi fost peisajul culturii noastre fără asemenea personalități, nu e greu nici să ne dăm seama, dacă ne gândim la alți scriitori, precum avangardiștii noștri sau sămănătorii și poporaniiștii, precum Stere, Vasile Voiculescu, Aron Cotrus etc., etc., ce bogăție de valori, de gânduri și simțiri a redat culturii noastre naționale și lumii întregi climatul de fermitate ideologică dar și de largă comprehensiune din **Epoca Ceaușescu**. Valorile trecutului au fost integrate selectiv, cu spirit critic, prin tot ceea ce ele au mai valoros și mai progresist, în fluxul culturii socialiste.

ÎNDRUMÎND consecvent literatura contemporană să dezvolte și să ridice pe o treaptă superioară cele mai bune tradiții ale literaturii naționale și universale, partidul nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a acordat o atenție deosebită afirmării și înflorii creației noi, umanist-socialiste, ca o viziune proprie, originală, a timpului nostru, orientînd-o convingător și nuanțat către realitate, către marile probleme ale omului contemporan, către munca și idealurile sale.

În acest climat, cunoaște o mare înflorire literatura de dezbatere etică, romanul politic, poezia de meditație filosofică asupra celor mai grave, mai delicate și mai diverse gânduri și sentimente ale omului contemporan.

La baza înfloririi artelor din acest răstimp istoric stau, fără îndoială, talentele existente dar în egală măsură citeva principii estetice dintre cele mai generoase și mai fructuoase cu privire la realism, la specificul artei și la adevăr, afirmate cu tărie de secretarul general al partidului.

Urmînd îndemnul tovarășului Nicolae Ceaușescu, creatorii noștri — scriitorii, artiștii plastici, cineaștii, muzicienii — au îmbogățit cultura umanist-socialistă cu opere remarcabile, cu un rol hotărîtor în procesul de educare patriotică, etică și estetică a oamenilor. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a cerut creatorilor să fie suflați în suflul neamului, să afirme neconținut marea putere a filosofiei marxist-leniniste de a integra creator toate datele științelor și cercetărilor moderne despre om, dar și forța ei de a respinge eclecticismul, de a milita cu intransigență revoluționară împotriva idealismului și a gândirii retrograde.

Ion Dodu Bălan

Eminescu și comentatorii săi (I)

D. POPOVICI a ținut la Universitatea clujeană trei cursuri consacrate lui Eminescu. Primul, în semestrul de primăvară al anului universitar 1945/1946, s-o ocupat de receptarea poetului în contemporaneitate și imediat după moartea lui, de la criticii „Revistei contemporane” la Raicu Ionescu-Rion. Acest curs s-a păstrat sub forma a 14 lecții dactilografiate, din care, deși cu abrevieri, cam jumătate s-au dovedit publicabile. Al doilea curs, din anul universitar 1946/1947, continua înfișurarea eminescologiei de la Maiorescu la Caracostea și a fost litografiat în 1947. În sfârșit, în anul universitar 1947/1948, D. Popovici a studiat însăși *Poezia lui Eminescu*, într-un curs litografiat în 1948 sub acest titlu. Acesta din urmă a fost tipărit în 1969 (Editura Tineretului, col. „Lyceum”) și retipărit în volumul al cincilea (1988) al *Studiilor literare* îngrijite la Editura Dacia de Ioana Em. Petrescu. Precedentele două cursuri, pregătitoare, cum se vede, alcătuiesc conținutul volumului al șaselea, recent apărut, al aceleiași ediții. Lecțiile dactilografiate au fost reproduse fragmentar în *Anexe* iar cursul întreg din 1947 în corpul volumului. La un loc, ele constituie cea mai minuțioasă analiză a receptării operei eminesciene din cite avem, parcurgând aproape trei sferturi de secol de critică și istorie literară referitoare la marele poet. Nimeni n-a adus-o la zi (încă o jumătate de secol s-a scurs de la ultimele texte luate în considerare de D. Popovici), deși operația ar fi foarte necesară, fiindcă, așa cum constata fostul profesor clujean, Eminescu s-a impus la noi tuturor cercetătorilor literaturii, la fel cu Cervantes în Spania, eminescologii ivindu-se în serie și nefiind exclusiv critici, dar ziariști, economiști, filosofi, filologi etc. „A nu te fi ocupat de Eminescu este, pentru spiritele timpului, un certificat de incapacitate integrală” (p. 223), notează D. Popovici în 1946 și trebuie admis că lucrul rămâne în bună măsură valabil și astăzi. Studiarea posterității critice eminesciene, singura pe care o întreprinde D. Popovici, nu poate fi nici ea exhaustivă, din pricina imensității materialului. În *Încheierea* celui de al doilea curs, autorul menționează multe din contribuțiile de al doilea raft, pe care studiul său le-a omis, așa

D. Popovici, *Studii literare*, VI (Eminescu în critica și istoria literară română), ediție îngrijită, note și bibliografie de Ioana Em. Petrescu, Editura Dacia, 1989.

„Responsabilitatea socială a creatorilor”

● Muzeul Literaturii Române a organizat, vineri, 10 noiembrie a.c. orele 15, la Centrul de cultură și creație „Cîntarea României” al Întreprinderii „23 August” simpozionul cu tema: **Responsabilitatea socială a creatorilor**.

Au participat scriitorii: Nicolae Dan Frunteletă, Mihai Negulescu și Valerian Sava.

încît avem, la urmă, citindu-l, o idee ca și completă asupra eminescologiei între 1871, cînd s-au declanșat discuțiile, și jumătatea anilor 30 din secolul nostru, unde s-a oprit, prin forța lucrurilor, investigația lui D. Popovici. Cartea lui D. Popovici, cu toate limitele ei, despre care va mai fi vorba, este un instrument indispensabil, făcut și mai util de notele Ioanei Em. Petrescu, minuțioase ele însele și extrem de interesante.

Străbătînd posteritatea critică eminesciană, așa cum o prezintă D. Popovici, observăm două etape mari: cea dintîi (ilustrată în general de lecțiile abreviate din *Anexe*) o putem socoti premergătoare; cea de a doua (eminescologia propriu zisă) cuprinde, după clasificarea comentatorului, critica estetică (Maiorescu, Dragomirescu, Vianu), semănătoristă (Chendi, Scurtu, Iorga), impresionistă (Lovinescu, Călinescu) și „formală” (Ibrăileanu, Caracostea). Vom vedea îndreptățirea acestor clase mai departe. Deocamdată, să spun că D. Popovici alege, pentru fiecare clasă, textele pe care le crede reprezentative și le examinează pe larg, în toate articulațiile, formulînd aprecieri și rezerve proprii (uneori e deajuns tonul pentru a sesiza punctul personal de vedere) și neuitînd a fixa tipul de critică discutat și exigențele lui particulare. „Studiile de natură aceasta — observă autorul cu justețe (p. 7) — sînt destinate într-adevăr să contribuie la înțelegerea operei sau scriitorului dat, dar pentru ca ele să ajungă aici se cer două condițiuni esențiale: cea dintîi este ca expunerea diferitelor păreri să păstreze un caracter cît mai obiectiv, să caute să redea cît mai fidel gîndirea celui ce a scris studiul; în afară de aceasta însă — și aici este piatra de încercare — expunerea trebuie să oglindească totodată și propriul fel de a privi problema”.

„Problema Eminescu” s-a constituit, după părerea lui D. Popovici, în legătură cu „problema Maiorescu”. În 1871, anul în care criticul începe tipărirea în „Convorbiri” a *Diracției noi*, se produc și cele dintîi reacții semnificative. Ele vin din partea lui Hasdeu (în „Columna lui Traian”) și cuprind treptat presa antiunimistă („Românul”, „Ghimpele”, „Revista contemporană” de la București) întîinzîndu-se la „Orientul latin” de la Brașov sau la „Revista critică-literară” de la Iași. Unele din aceste reacții nu mai prezintă decît un pur interes anecdotic (acelea hasdeiene) sau sînt fără valoare critică. În categoria din urmă intră de pildă studiul unui oarecare Gr. Gellianu, apărut în 1875 în „Revista contemporană”, identificat de Popovici și de mulți alții cu Anghel Demetrescu, prietenul lui Odobescu, dar care trebuie să fie altcineva, cum de asemenea s-a presupus, căci studiile semnate de Demetrescu însuși despre poet sînt de o cu totul altă ținută. Gellianu citește greșit pe Eminescu (el crede că în versul „A statelor greoaie

care trebuie împinse” cuvîntul care este un pronume relativ), sau ia de bune greșeli evidente de tipar (*toxul* în loc de *forsul* în *Mortua est* îl duce cu gîndul la toxin, adică la clopot, în loc de caler, cum era normal).

Mult mai important i se pare lui D. Popovici să prezinte punctul de vedere exprimat de canonicul de la Blaj, Alex. Grama, în studiul său denigrator, devenit emblematic pentru neînțelegerea unui mare poet. Avem, pe cîteva pagini dense, o demontare precisă și ironică a argumentelor lui Grama, om, altfel, informat și nu lipsit de calități intelectuale.

A DEVĂRATA eminescologie începe cu Maiorescu. D. Popovici îi descrie articolele cu grijă (și uneori cu fină ironie, de pildă cînd observă că interpretarea raționalistă și herbartiană dată de Maiorescu poeziei lui Eminescu pretinde că „psihologia artistului n-are permisiunea să cunoască vibrațiuni neînregistrate de tratatele de psihologie ale epocii”, p. 8). În criticile maioresciene se constituie întîia mască valabilă și durabilă a poetului. Dar criticile trezesc și unele (le zice Popovici) nedumeriri, și încă, unor comentatori care se revindică din școala lui Maiorescu și-și tipăresc studiile în „Convorbiri”: N. Petrașcu, Gh. Bogdan-Duică etc. Primul maiorescian de marcă este Mihail Dragomirescu (studiul său este din 1894). Analiza pe care i-o închină D. Popovici este intrucitivă suspicioasă (nu găsesc alt cuvînt). Teoreticianul integralismului n-avea în epocă nume bun. Discreditul în care a fost ținut de critica estetică interbelică a avut, iată, ecou pînă și la un autor ca D. Popovici, situat pe poziții net antilovinesciene și anticălinesciene și simpatizant deschis al criticii structurale a lui Caracostea. Profesorul clujean consideră că în Dragomirescu teoreticianul e concurat serios de un empirist și că hegelianismul lui este incomplet (lipsește treapta sintezei).

Nici Tudor Vianu (critic estetic și el) nu se bucură de aprecierile depline ale lui D. Popovici, deși i se recunosc în orice caz mai multe merite decît lui Dragomirescu. După ce relevă examenul stilistic aplicat artei prozatorului, Popovici ridică o obiecție la acest capitol al tratării operei eminesciene, care mi se pare întemeiată și anume că proza poetului e luată doar parțial în considerare, ignorîndu-se scrierile cu caracter istoric, filosofic, economic, politic etc. „Dacă *Istoria Românilor sub Mihai Vodă Viteazul* a lui Bălcescu este cercetată într-un întreg capitol (al *Artei prozatorilor* — N.M.), oare articole ca acela închinat de Eminescu lui Grigore Ghica al Moldovei, sau portretul lui Ștefan cel Mare dintr-un articol despre Bucovina, nu meritau atenția unei mențiuni?” (p. 58). Cu siguranță că meritau. Îndelung cercetează criticul studiul lui Vianu *Poezia lui Eminescu*, din care partea cea mai re-

zistentă i se pare capitolul despre raporturile cu Schopenhauer. Comparatismul nu i se pare eficient lui Popovici aplicat la lirică. E curios totuși că el nu sesizează în micul studiu al lui Vianu începuturile acelei perspective stilistice, în accepție nu numai pur lingvistică, pe care le va admira la Caracostea. Ce se poate reproșa încercării lui Vianu e de a nu fi consecventă în privința aceasta, amestecînd noua critică stilistică și aceea erudită, pozitivistă, mai veche, într-o alternare semnificativă de capitole. D. Popovici intuiește pendularea lui Vianu între metode, dar el nu pare a agreea (curios!) stilistica aceasta comparată, ci metoda istorică: „...Dacă facem abstracție de entuziasmul juvenil al unor profesioni de credință metodologică, vedem că în aplicare la literatură critica lui (Vianu) își asociază adeseori factorul istoric, ceea ce ne duce pe o cale mult mai potrivită înțelegerii poeziei” (p. 72-73). Însă tocmai seriile stilistice indicate de Vianu și opozițiile tipic romantice remarcate de el la Eminescu (idealism versus pesimism, radicalism versus scepticism etc.) erau contribuția lui esențială.

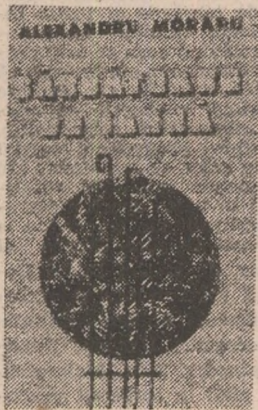
În privința criticii din jurul „Sămănătorului”, D. Popovici îi pune bine în relief însușirile de căpetenie: îndrumarea cercetării către atitudinea națională a poetului (limbă, folclor), publicarea postumelor și interesul pentru gazetăria lui Eminescu. Meritul acestei orientări a eminescologiei ar reveni lui Chendi. Cînd Iorga ajunge în fruntea revistei, ea reprezenta deja un bun cîștigat. Amplificarea lirică de către Iorga, în modul lui enorm, a poziției critice sămănătoriste față de Eminescu este zugrăvită remarcabil de autorul *Studiilor literare*:

„Pentru marele animator al curentului, Eminescu n-a fost numai un poet; el a fost într-o măsură egală «un cugetător, un luptător, un profet — da, un profet ca profeții vechii Iudee, biciuind și arzînd de o parte, sfătuind și revelînd, de alta — în numele aceluiași dumnezeu al înțelepciunii». Pricina suferențelor a nobunicii sale n-a fost năzuința înfrîntă către un ideal de artă, ci «zădărnicia luptei sale de cugetător într-o societate trîndavă și robită plăcerilor: puterile mari cari puteau revoluționa din afară, zăvorâte înăuntru, prin indeferența mediului de plumb, au distrus». Astfel stînd lucrurile, poetul nu poate fi înțeles ca un estel al Franței sau Italiei din secolul XIX, preocupat de sine și lipsit de înțelegere omenească socială; el este un suflet de luptător, cald și comunicativ, care a simțit todeauna nevoia de a se răspîndi” (p. 81-82).

D. Popovici a simțit aici placa turnantă pe care se mișca eminescologia la începutul secolului, dînd una din direcțiile ce se va dovedi vitală, îndeosebi în anii '50 și apoi din nou în anii '80, pe care însă cercetătorul însuși nu i-a mai apucat. Despre critica impresionistă și aceea formală, așa cum le privește Popovici, în articolul viitor.

Nicolae Manolescu

Proza

C U un roman despre șantier și șantieristi debutează, probabil, la editura „Facla” din Timișoara, Alexandru Moraru, atacînd frontal o mai veche temă a literaturii noastre postbelice. În *Sărbătoare de iarnă* *) șantierul reprezintă nu numai locul acțiunii, respectat cu strășnicia cu care era respectată în teatru clasic regula celor trei unități: „perimetrul șantierului” (p. 9) include de fapt și satele învecinate și orașul destul de apropiat unde eroul romanului, Maxim Ardelean, urmează o școală de maștri de doi ani fără a se rupe practic nici de șantierul care l-a

*) Alexandru Moraru, *Sărbătoare de iarnă*, Editura Facla

trimis să învețe, nici de satul în care s-a înșurat și în care i se află soția, ci și personajul principal — și cel mai izbucit al cărții. Proza robustă, masivă pe care, în tradiția realismului ardelean, o scrie Alexandru Moraru folosind cu precădere descrierea și dialogul copios alimentat de pitorescul vorbirii de grup și mai ales regionale (pe șantier lucrează mulți țapinari cu nevestele și fiicele lor), a favorizat această reușită. Avînd drept fundal barajul pentru care fusese creat și care se înalță mereu și mereu, ca „un bloc cu multe etaje, neted și alb”, măsurînd prin „creșterea” sa parcă însuși Timpul (*Sărbătoare de iarnă* cuprinde un interval de aproximativ trei ani), șantierul — în romanul lui Alexandru Moraru — există, se „vede”, pulsează, trăiește: cu mașinile și mașinăriile sale (elevatoare, macarale, malaxoare, autobetoniere, remorci, bene ș.a.): „Ajungînd la sediu, fu nevoit să aștepte la poartă, din cauza unui convol de remorci care tocmai intrau încărcate cu materiale. Uncle dintre ele erau acoperite cu prelate de culoare crem-murdar, avînd obloanele supraînălțate. Din altele se iveau capetele platbandelor ce se încovoiaseră, aproape ștergînd pămîntul, fluturînd la vîrf o cîrpă neagră, legată cu

Perimetrul

sîrmă”, cu diversitatea specializărilor, unele ermetice pentru profani (dragli-niști, scoperiști), cu zgomot și praf, cu sediul atelierului de reparații auto, depozite, blocuri de locuințe, cantina, clubul, biblioteca, cu un anumit stil de viață și cu un anumit tip de relații (vizitele scurte, decente pe care și le fac unii altora, în garsonierele lor, șantie-riști singuratici), cu dealurile și munții dimprejur, cu vegetația îmbicsită, cu iepuri, căprioare, păsări (multe, multe păsări în romanul, am putea spune ornitologie, al lui Alexandru Moraru), cu succesiunea fără sfîrșit a anotimpurilor. Scenle de muncă și, în general, de șantier nu puteau lipsi din acest roman și autorul nu se ferește să le evoce, cu o pastă groasă, în tablouri nelipsite de forță: „Începînd de luni dimineața, șoferii duceau betonul de la stația de preparare la baraj pe drumul duduind sub povara mastodontilor învăluiți în trimbe de fum înecăcios, care, în zilele fără vînt, se înolăceau în spirale și se înălțau, rostogolindu-se mai departe pe întinderea văii, ca o ceață grea, înăbușitoare. Uneori rateurile, amplificate de ecou, pocneau ca ghiulelele, încît semănau spaimă în viața pădurii, mai ales în pășărețul ce se înălța degrabă în stoluri și dispărea dincolo de culmi, pentru a se reîntoarce la căderea întunericului cînd na-

■ Munca politico-educativă trebuie să pună cu putere în evidență superioritatea socialismului ca unică orinduire care asigură deplina egalitate între toți cetățenii patriei, condiții de afirmare deplină a personalității umane, a umanismului revoluționar socialist, în care omul constituie factorul primordial al întregii activități.

Pornind de la documentele pentru Congresul

(Din *Expunerea cu privire la problemele socialismului, ale activității ideologice, politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în România*)

Fragmente critice

PENTRU că se discută din nou despre modelele epice ale deceniului VI este bine să recitim cărțile reprezentative ale momentului.

Setea (1958) are o structură epică mai coerentă decît **Străinul** și, stilisticște, romanul este mai unitar și mai bine scris. Dar și numărul schemelor realismului socialist este mai mare și libertatea de mișcare a prozatorului, printre ele, mai mică decît în prima carte. Scriind despre țărani, Titus Popovici reia, polemic sau nu, cîteva din temele și personajele prozel tradiționale. Bătrîna Ana Moț coboară din navelistica lui Slavici, Mitru Moț este un Ion al Glanetasului în altă fază a mentalității țărănești, George Teodorescu este un Titus Herdelea care înțelege necesitatea revoluției și optează pentru angajarea politică... Tema centrală (setea milenară de pămînt a țăranelor) este tratată diferențiat, în funcție de păturile sociale ale satului. Țăranii nu mai formează o lume unitară, satul este divizat în cel puțin trei categorii (țărani săraci, mijlocași și chiburi) și, intrucît acțiunea romanului se petrece la sfîrșitul războiului, există și alte categorii sociale și politice (latifundiarul Papp de Zerind și sprijinitorii lui) care participă la lupta pentru putere. Un roman de observație socială, deci, cu o intrigă complicată, angajînd acțiuni paralele și un număr mare de destine.

Cel mai pregnant este acela al bătrînei Ana Moț. Biografia ei este reluată din primul roman și completată cu episoade noi. Din familia morală a Marci, Ana Moț este o femeie simplă și răzbătătoare, cu o morală fermă, bazată pe codul existenței țărănești. Aspră cînd trebuie, resemnată în fața fatalităților, inflexibilă cînd e vorba de avutul ei (valoarea supremă este pămîntul), ea a adunat cu greu iugărele de pămînt și, cînd vine revoluția, nu înțelege pentru ce trebuie să le risipească. Tinără, a muncit cu bărbatul ei pe moșia unui grof, în Ungaria, dar avutul strîns acolo s-a pierdut. Se întoarce în sat și o ia cu îndirjire de la început. Bărbatul i-a murit, copiii s-au risipit, ea stă, neclintită, în casa în care a trăit atîta amar de vreme și-și apără bunurile. Morala ei este dată de legile vechi ale existenței țărănești: omul este făcut să strîngă și să nu atîrne de mila nimănui, feciorul sărac să înceluiască și să învâluiească o fată mai înstărită, femeia să se ducă după bărbatul ei și să-i facă prunci, bărbatul să fie mindru și să nu-l calce nimeni pe coadă... Copiii să poarte respect părinților, oricît de bătrîni și neputincioși ar fi, părinții să fie aspri și totodată înțelegători față de co-

al XIV-lea al partidului, activitatea politico-educativă trebuie să demonstreze cu putere perspectivele luminoase ale dezvoltării patriei noastre, ale înfăptuirii Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare spre comunism.

NICOLAE CEAUȘESCU

Romanul social

ROMANUL se încheie cu moartea acestui personaj. Încheiere, desigur, simbolică: dispăre o veche lume și se afirmă o nouă istorie. Ana Moț iese de pe scenă și în locul ei pășește țănoș Mitru Moț, exponent al noilor circumstanțe. Cartea reproduce, la acest punct, ritmurile și simetria romanului tradițional: face cronologia unui personaj și, prin ea, istoria unei epoci. În **Setea** cronologia începe cu tinerețea Anei Moț și se termină, cum s-a văzut cu dispariția ei. Un model apropiat poate fi **Ion**, dar și alte narațiuni care înfățișează un ciclu de viață individuală. În interiorul lui se revelează cealaltă istorie, cu ritmurile și tragediile lui. **Setea** dublează o parte din evenimentele narate în **Străinul**, apoi le continuă. În centrul romanului stă problema împărțirii pămîntului și a luptei pentru putere. Titus Popovici complică romanul politic cu alte teme, morale și erotice, pentru a-l face mai atractiv și a-i da mai multă credibilitate. Unele sînt izbutite epic, altele prea fidele față de modelul realismului socialist, rămîn convenționale. George Teodorescu soțul Emiliei, se întoarce de pe front fără o mină și cu convingeri politice comuniste. Emilia se înstrăinează de el, apoi îl acceptă. Satul se divide. George, Mitru Moț, uriașul Gligor al Hahăului, Ardeleanu reprezintă spiritul înnoirii. De cealaltă parte se află grupul politic condus pe Papp de Zerind. Confruntarea ia forme violente: demonstrații, manifestări anarhice, luptă cu arma în mînă. Mișcarea maselor este în genere bine narată în roman. Titus Popovici este un bun prozator al mulțimii (al gloatei, în limbajul vechii critici) și un exemplu este în **Setea** descrierea tirgului de la Tîrnăuți: adunarea pestrîită a indivizilor, tensiunea, izbucnirea ostilităților dintre români și maghiari, prădarea caseilor, elementul pitoresc și comic (pierderea și apoi regăsirea porcului adus de nana Ana spre vinzare) etc. O scenă sugestivă este și aceea, des pomenită de comentatorii romanului a apariției moșganilor, robi pe moșia baronului Papp de Zerind. Aceștia vor să primească și ei pămînt și luncanii, stăpîni pe situație, îi resping. Ciocnirea este iminentă și atunci intervine Mitru Moț cu celebrul lui discurs care marchează și transformarea lui politică: pentru el toți oamenii sînt „de-o formă”...

Romancierul insistă asupra acestui personaj și vrea să facă din el un destin reprezentativ pentru o clasă socială. **Setea** lui de justiție evoluează de la actual anarhic (pedepsirea lui Cloambeș) la acceptarea conștientă a revoluției. Scenariu cunoscut, banalizat de atîtea și atîtea scrieri plate din anii '50. El vrea să înfățișeze ceea ce Sadoveanu numea „dru-

CONGRESUL XIV

mul spinos al înțelegerii”. Mitru Moț este și el un Mitrea Cocor cu mai multă viață interioară. Rămîne, totuși, prins într-o schemă sociologică și nu-și revelează personalitatea și, deci, identitatea literară. Alte figuri ale satului ardelean sînt mai autentice. Deși prozatorul vrea cu dinadinsul să-l ridiculizeze, Găvrila Ursului și istoria familiei sale rămîn mai mult în memoria cititorului decît atîtea personaje juste și artificiale. Gavrilă este un secretar autoritar care stăpînește peste o familie de copii botezați cu nume luate din Biblie: David, Isaila, Ioana, Adam, Iosif, Ezechiel, Lazar... Toți, afară de Ezechiel, sînt ascultători și nu ies din cuvîntul tatălui. Ezechiel e urît și complexat, urăște pe toată lumea și intră în cele din urmă în grupul terorist al lui Baniciu și Picu. E împușcat și tatăl se recunoaște învins. Căntă precipitată, puțin motivată psihologic și epic ca atîtea alte revizuri, transformări din romanul acesta ce vrea să ia temperatura unei furtuni sociale.

Există în **Setea** și un roman ideologic sau, mai corect zis, un roman în care se confruntă ideologiile și se clarifică, în funcție de ele, destinele indivizilor. În vîntătorul George Teodorescu, „Ciungul”, este intelectualul ajuns cel mai departe pe citatul drum spinos... Pentru el libertatea este, în primul rînd, „conștiință și adevăr”... Iată o definiție în stil Malraux. Personajul lui Titus Popovici debitează însă prea multe lozinci și relațiile lui despre viața din lagăr (a fost prizonier în răsărit) sînt neconvingătoare. De altfel, toată viziunea asupra istoriei este, în roman, tributată tezelor din obsedantul deceniu. Partenerul lui de discuții este Suslănescu, ajuns în Lunca pentru a face apostolat. Ca și în **Străinul**, Suslănescu este intelectualul șovăitor. El se arată, acum, insetat de adevăr, dornic să primească revoluția, așteaptă un nou Cristos și nu-l vede venind... Spune, în împrejurări critice pentru el, fraze mari: „Bate un vînt de înnoire... e revoluție domnilor”..., apoi se dezice, fuge din calea adevărului, se lamentează... Este un produs al fricii și are o morală de iepure. Mai puțin caricaturizat, personajul ar fi putut deveni verosimil în roman pentru că el reprezintă o posibilă formă de manifestare, la meridianul nostru, a micului intelectual speriat de istorie și incapabil să trăiască decît într-o morală a conformismului. Titus Popovici n-a voit însă să facă din el un personaj tragic, a făcut unul tragi-comic și l-a introdus într-o schemă a psihologiei de clasă. Romanul rezistă prin pictura scenelor colective și prin mici fapte de viață. Prozatorul are un ochi ager de realist și un stil direct de a nota.

Eugen Simion

șantierului

milele de fier își potoleau zăngănitul și se retrăgeau în jărcurile lor.

Maxim transportă prima încărcătură, privind cum potrivea țăpinarul jgheabul deasupra cofrajului și cum se prăvăleau betonul în hău, improscînd pe toată suprafața pereții înalți, însemnînd ca o miră de stropii ce se lipeau și se îngroșau înainte, întărindu-se ca niște gîlme semirotunde, zgrunțuroase. Una după alta, autobetonierele își vărsau înghițitura viscoasă, apoi urma un viraj larg, după care reveneau la stație, într-un carusel trepidant a cărui intensitate sporea de la o zi la următoarea; sau:

„De dimineață, în maiouri sau despuiați și de ele, țăpinarii nădușeau la betoane și băteau cu lopețile în jgheaburile de scurgere, pentru a desprinde coloasele întărite care împiedicau înaintarea cimentului umflat cu apă și pietriș. Prin căștile de protecție, căldura le încingea capetele și le năclăia chiclele de transpirație, dar nu le scoteau. Le răbdau mai departe, căci se simțeau mai în siguranță cu ele pe cap. Nici femeile nu se lăsau mai prejos. Cu brațele goale, mușcate de soare trăgeau zilnic la normă, iar seara, la dormitoare, găseau puteri și de gătit, ori de spălat. A doua zi, o luau de la capăt”.

Înzestrat cu un remarcabil simț al concretului, avînd, cum s-ar spune, priză la real (prozatorul vorbește de un „furtun gros cît pulpa piciorului” sau de o chelie ce „lucea ca o coajă de măr șters cu cirpa”; piciorul de lemn al paznicului Boască, făcîndu-și rondul iarna, „în locurile călcate, surpa oglinzile rotunde de gheață, ca un perforator lent, mutat anevoie, metru cu metru”), Alexandru Moraru creează nu o dată secvențe memorabile:

„La piciorul barajului, un cauciuc ardea scotînd nori groși de fum, iar în jurul lui cițiva oameni stăteau în picioare, încercînd să se-nălzească cît de cît. Zăpada dimprejurul cauciucului se torise, dezgolînd suprafața cenușie a pietroaielor crăpate, colțuroase, apa amestecîndu-se pe loc cu resturi de gumă sfărîmicioasă și cu noroi înghețat.

Un om în șubă, cu o lopată în mînă se muncea să-ntoarcă cercul de foc pe cealaltă față. Îl sălta de vreo două palme, dar nu reuși să-l dea peste cap (...).

Veniră încă doi-trei cu fiare și-l ridicară. În cădere, carcasa devorată pe jumătate improșcă puzderie de scintile și de funingine zdrențuită, iar sirmele calcinate sfîrșiră prelung la atingerea apei reci. Aruncară o altă găleată cu motorină și flăcările se înălțară din nou

către cerul senin. Se strinseră iarăși roată, întinzînd degetele înțepenite și răsucindu-se des cu spatele din pricina fumului înecăcios”.

Unde sînt însă șantierii? Există și ei, desigur, și chiar — ca individualități romanesti — în număr mare. Pe lângă protagonistul Maxim Ardelean, deja pomenit, și prietenul său Buian, cel fără noroc la femei, ferindu-se ca de foc de țăpinare și însurîndu-se pînă la urmă, evident, cu una din ele (și încă cu una „pur singe”, cum precizează cineva cu umor), mai pot fi citați: „Generalul”, șeful șantierului, cu fața „mare, triumfătoare, cu baza în jos”, minat de necazuri personale, Pascu, poreclit Familist, izvor nesecat de istorii și povestiri, Tănase, zis Amigo, un pitic pe lângă uriașul Maxim, nou venitul Groza, Dumitru și Ilinca, cărora le stă multă vreme în cale tatăl fetei, Todor, un muntean îmbibit de prejudecăți, simpaticul Bandi, Bebe, trimis pe șantier să execute prin muncă cele trei luni de condamnare (primite pentru o contravenție de circulație) și care, după ispășirea pedepsei, își exprimă dorința de a rămîne în continuare acolo, pe șantier, țăpinari, ucenici, cadre de conducere etc. Prozatorul își surprinde eroii în ipostaze specifice, cu pachetul de mincare înfipt la brîu de pildă, sau realizează bune scene de grup (petrecerea dată de Miclovan). Repet însă: ca „personaj”, în planul înfăptuirii artistice, șantierul e un Gulliver pe lângă personajele propriu-zise, în legătură cu care autorului i se poate imputa o anumită dedramatizare a relațiilor dintre ele, a evenimentelor și problemelor din viața lor. În compensație

parcă, surprinde violența elementelor naturii (unde este situat șantierul în spațiul nostru geografic?): căderi imense de zăpadă, viscole teribile, arșite și furtuni de vară nimicitoare. Exemplaritatea protagonistului este pînă la urmă obsoletă. Îngîndurarea finală, din ajunul unui revelion (v.p. 241) îi prinde de aceea bine lui Maxim Ardelean. Unele stîngăcii sînt inerente debutului. Astfel, uneori autorul nu sare nimic, vrea să povestească totul. Alteleori, îl surprindem în criză de gesturi și fapte, neștiind ce mișcări și situații să mai invente pentru personajele sale, ce să-i mai pună să facă și la ce să reacționeze (și atunci îl pune să... strănute sau le scoate în cale cite un iepure). Dincolo de aceste scăderi, talentul lui Alexandru Moraru se impune, mai ales în excelentul episod al primei vizite a lui Maxim, după patru ani, acasă, la el la țară, cu figura de neuitat a tatălui bătrîn și bolnav, un țăran dintr-o bucată, încăpățînat, greu de scos dintr-ale lui, în frumoasa amintire de orfelinat a lui Buian, luminată de aparițiile unei misterioase doamne venind ani în șir, întotdeauna încărcată de cadouri, în mijlocul copiilor părăsiți, pînă cînd, nu se știe de ce, „zîna” nu mai apare, ori în incitantă poveste de dragoste istorisită de Familist, cu diabolic-prozaica Marta și cu prietenul Manole, împreună cu care naraatorul se lasă prins, o vreme, în plasa farmecelor de vrăjitoare ale femeii.

Nume nou lansat de abordarea unei vechi teme contemporane, Alexandru Moraru promite și deci merită urmărit în continuare.

Valeriu Cristea

CONGRESUL MARILOR

GH. IONIȚĂ : VREMURI DE GLORIE

COMUNIȘTII. Intregul nostru popor întâmpină Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român — Congresul marilor victorii socialiste — cu realizări remarcabile în îndeplinirea planurilor de dezvoltare economico-socială, cu hotărârea fermă de a îndeplini neabătut Programul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

În anii construcției socialiste și mai cu seamă în anii care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului, poporul român a obținut mari succese în toate domeniile de activitate, 80 la sută din creșterile obținute în toate sferile vieții economico-sociale înregistrându-se în această perioadă.

Evenimentul de răscruce care a deschis noi și largi orizonturi edificării socialis-

mului în România a fost Congresul al IX-lea al Partidului, din iulie 1965, care, exprimând voința și aspirațiile poporului român, l-a ales în înalta funcție de secretar general al partidului pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, neînfricat militant revoluționar, conducător vizionar al întregii națiuni pe calea progresului și bunăstării. Congresul al IX-lea a marcat începutul unei noi epoci, de uriașă însemnătate în activitatea partidului, în epoca de făurire a socialismului în patria noastră, în realizarea unei puternice baze tehnico-materiale a societății, în perfecționarea continuă a relațiilor de producție și sociale, în edificarea socialismului cu poporul și pentru popor. Prin obiectivele sale, Congresul a deschis o nouă epocă revoluționară în activitatea partidului, punându-se capăt conservatorismului, șablonismului și concepției „modelului unic” în construcția socialismului. În toate domeniile de activitate — construcție economică, de stat, a organizării vieții sociale, în învățământ, cultură și artă — a fost lichidată atitudinea de ploconire față de tot ce era străin, redându-se partidului și poporului încrederea în forțele lor, în capacitatea lor de gândire și acțiune. Totodată, prin documentele Congresului al IX-lea, prin opera teoretică a secretarului general al parti-

dului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a fost redat poporului sentimentul de demnitate și mândrie națională, i-a fost redată istoria adevărată, încrederea în capacitatea creatoare, în valoarea tradițiilor și culturii. În cei aproape 25 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea au fost adoptate măsuri de perfecționare, continuă a mecanismului economic, a conducerii tuturor sectoarelor de activitate, a întregului sistem de conducere a societății, au fost perfecționate formele și metodele construcției socialiste în toată varietatea lor. „Privind retrospectiv la întreaga activitate din acești ani — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — putem afirma cu îndreptățită mândrie că a fost o epocă de mari transformări și remarcabile realizări în toate domeniile, care au confirmat pe deplin justetea concepției partidului nostru privind aplicarea legilor generale, a principiilor socialiste la realitățile și condițiile din România”.

Din 1965 și până în prezent, conform prevederilor statutului, s-au desfășurat cu regularitate Congresele și Conferințele Naționale ale partidului. Fiecare dintre aceste forumuri comuniste — al X-lea (1969), al XI-lea (1973), al XII-lea (1979), al XIII-lea (1984), Conferințele Naționale

din 1967, 1972, 1977, 1982, 1987 — a constituit un eveniment istoric în marea operă de făurire a societății socialiste în România. Rezultatele strălucite obținute în perioada care a trecut de la Congresul al IX-lea constituie cea mai convingătoare mărturie a justetei politicii generale a partidului nostru, a realismului obiectivelor sale fundamentale, a uriașei forțe transformatoare a socialismului. Ele sînt indisolubil legate de gândirea și activitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, ctitorul României socialiste moderne. Epoca anilor care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului a intrat în conștiința comunistilor români, a tuturor oamenilor muncii ca „Epoca Nicolae Ceaușescu” — epocă cea mai bogată în realizări din întreaga istorie a poporului român.

DEZVOLTAREA economico-socială a patriei după Congresul al IX-lea al partidului a avut la bază o viziune nouă, revoluționară privind direcțiile și conținutul industrializării țării, concepută ca un proces complex de creștere susținută a producției industriale dar și de modernizare a structurii acesteia, în concordanță cu cerințele progresului tehnico-științific contemporan și al valorificării superioare a resurselor materiale și umane. Ca urmare a acestei orientări, producția industrială este în acest an de 135 ori mai mare decît în anul 1945, creșterea obținută după anul 196 fiind de 120 de ori. O puternică dezvoltare industrială, ritmuri considerabile mai mari au înregistrat ramurile și subramurile industriale generatoare de progres tehnic — industria chimică, constructoare de mașini, electronica și electrotehnica, producția de utilaje de mare complexitate. Odată cu acest proces complex a avut loc accentuarea procesului de modernizare a structurilor ramurilor și subramurilor industriale, a structurii producției, prin creșterea în continuare a celor de înaltă tehnicitate, ce valorifică cu maximă eficiență materiile prime și sursele energetice și forța de muncă.

Pornindu-se de la cerințele reproducției largite, ale legii acumulării socialiste, în perioada de după Congresul al IX-lea s-a alocat pentru dezvoltarea economico-socială o treime din venitul național și două treimi pentru fondul de consum. Că asemenea opțiune pentru o rată ridicată a acumulării s-a fundamentat pe: necesitatea asigurării unor susținute ritmuri de creștere economică în vederea reducerii decalajelor față de țările dezvoltate; modernizarea bazei tehnico-materiale în concordanță cu cerințele societății și cu exigențele revoluției tehnico-științifice contemporane; repartizarea rațională a forțelor de producție pe teritoriul țării și realizarea pe această cale a procesului de omogenizare economico-socială în profil teritorial; folosirea completă și eficientă a resurselor de muncă ale societății; ridicarea nivelului general de civilizație materială și spirituală a întregului popor. Viața a confirmat pe deplin justetea politicii promovate de partid, în acest domeniu obținându-se o accentuare puternică a dinamismului economico-social. Dacă în anul 1968, anul trecerii la o nouă structură teritorial-administrativă, doar 7 județe aveau o activitate economică de peste 40 000 de lei pe locuitor, în prezent 36 de județe depășesc 80 000 lei pe locuitor. În același timp, averea națională acumulată a ajuns la 5 100 miliarde lei, iar fondurile fixe productive la circa 2 500 miliarde lei, din care peste 90 la sută create după 1965. Astăzi venitul național depășește de 40 de ori nivelul anului 1945, un spor de 33 de ori revenind perioadei de după Congresul al IX-lea. De asemenea, fondul de consum a sporit, comparativ cu 1950, de peste 18 ori, iar fondul de retribuție generală de peste 75 de ori față de anul 1945. Aceasta evidențiază concepția științifică a partidului nostru privind relațiile de interdependență dintre acumulare și dinamica ve-

■ Făurirea cu succes a socialismului impune întărirea continuă a unității mișcării revoluționare, realizarea unui partid unic, cu o ideologie revoluționară, care să îndeplinească rolul de centru vital al întregii națiuni. Numai un aseme-

nea partid va putea îndeplini rolul istoric de a conduce națiunea spre comunism, spre o lume în care poporul să fie pentru totdeauna liber și independent!

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Expunerea cu privire la problemele socialismului, ale activității ideologice, politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în România)

CONGRESUL XIV

VICTORII SOCIALISTE

ului național și a fondului de consum. Repartizarea rațională a forțelor de producție, în primul rând a industriei, pe întregul teritoriu țării s-a concretizat în creșterea a circa 2 000 de întreprinderi, amplasate în centrele vechi, și în cele peste 100 de noi platforme industriale din toate celelalte țări. Totodată, s-a asigurat un număr de noi locuri de muncă, personalul muncitor sporind cu 3,5 milioane, de la 4,3 milioane în 1965 ajungându-se în prezent la peste 7,8 milioane.

La începutul anilor '60, odată cu trecerea la cel de-al 7-lea și al 8-lea cincinal, România a intrat într-o nouă etapă de dezvoltare economică și socială. Dezvoltarea intensivă a industriei și a celorlalte sectoare de activitate, pe baza unor mai avansate cuceriri ale revoluției tehnico-științifice. Trecerea la dezvoltarea intensivă a economiei naționale este o cerință cu caracter obiectiv derivate din dialectica obiectivului strategic fundamental de transformare a țării într-o țară modernă și apoi multilateral dezvoltată. Din punct de vedere economic România trebuie să acționeze în continuare cu fermitate pentru dezvoltare, modernizare și perfecționarea sistemelor de producție în concordanță cu cerințele revoluției științifice pentru a atinge nivelul de dezvoltare economică și socială al țărilor capitaliste avansate din lume.

RESTABILIND rolul agriculturii ca ramură de bază a dezvoltării economice și sociale a țării, Congresul al IX-lea a marcat un eveniment cu implicații majore în elaborarea și îndeplinirea politicii de dezvoltare modernizatoare a agriculturii în raport cu cerințele economiei naționale, pe măsura sporirii și perfecționării bazei tehnico-materiale a agriculturii. Pe această bază producția agricolă a crescut de circa 10 ori față de anul 1945, din care de peste 6 ori după 1965. Sporirea investițiilor alocate agriculturii a permis realizarea unor mari sisteme de irigații pe aproape 4 milioane hectare, a unor importante lucrări de îmbunătățiri funciare, de ameliorare a solului, de creștere a potențialului producției agricole. Până în anul 1990 suprafața agricolă a țării urmează să ajungă la 15,5 milioane hectare. Investițiile în agricultură în perioada 1965—1989 s-au ridicat la 600 miliarde lei, față de 60 miliarde lei alocate în prima etapă a construcției socialiste. Au fost rezolvate problemele mecanizării complete a agriculturii, ale chimizării, creându-se condiții pentru obținerea unor producții agricole ridicate și stabile.

Congresele XII și XIII ale P.C.R., fiind dezvoltarea intensivă a agriculturii pe același plan cu largirea bazei de materii prime proprii, au stabilit ca obiectiv esențial în această ramură economică îndeplinirea unei noi revoluții agrare în care se privește producția agricolă, productivitatea muncii, nivelul tehnic, eficiența economică, în munca, modul de viață și de gândire al țărănimii, în activitatea social-culturală a satelor. Pe baza aplicării și îndeplinirii cerințelor noii revoluții agrare, prin valorificarea cu maximum de randament a întregii suprafețe agricole și creșterea gradului de înaltă tehnică a agriculturii, prin perfecționarea organizării, conducerii activității în toate sectoarele agricole, anul acesta s-a obținut o producție de 60 de milioane de tone de cereale și producții record și la celelalte culturi.

În anii construcției socialiste, îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, s-a realizat un vast program de investiții de peste 4 100 miliarde lei concretizate în mari obiective industriale, agricole, în domeniul transporturilor și construcțiilor, în domeniul circulației mărfurilor și social-culturale. În această perioadă s-au construit Canalul Dunăre—Marea Neagră și Canalul Poarta Albă—

Midia Năvodari, în lungime totală de circa 100 km, s-a realizat metroul în București în lungime de 60 km, s-a amenajat riul Dimbovița, s-au construit mari și puternice platforme și întreprinderi industriale, s-au înfăptuit mari lucrări de modernizare și sistematizare a Capitalei și a celorlalte localități ale țării. Se construiește noul centru politico-administrativ-cultural din București, s-au început lucrările pentru amenajarea riului Argeș pentru navigație până în anul 1990. Aceste mari obiective economice și social-culturale au transformat întreaga înfățișare a satelor și orașelor patriei, au adus radicale îmbunătățiri în modul de viață al oamenilor muncii, în gradul lor de civilizație materială și spirituală. „Făurirea cu succes a socialismului și comunismului — a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, la Plenara largită a Comitetului Central din 24—25 octombrie — nu se poate asigura decât pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. De aceea, va trebui să se pună în centrul întregii activități dezvoltarea și perfecționarea cercetării științifice în toate domeniile. Organizarea științifică și modernizarea producției, a întregii activități pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii reprezintă o necesitate obiectivă, o cerință logică a perfecționării continue a societății noastre socialiste“.

DEZVOLTAREA economico-socială a României s-a înfăptuit în condițiile afirmării tot mai puternice — ca factori hotărâtori ai progresului multilateral al patriei — a științei, învățămîntului și culturii, cu contribuția remarcabilă a tovarășei academiciene doctore inginer Elena Ceaușescu, militant de frunte al partidului și statului nostru, savant patriot de largă recunoaștere internațională. Baza tehnico-materială a cercetării științifice a cunoscut o permanentă dezvoltare și modernizare, rețeaua de cercetare științifică și inginerie tehnologică cuprinde azi 240 de unități, față de 52 unități în 1945 și 110 unități în 1965. Personalul de cercetare a crescut de la 37 000 în 1945 și 45 300 în 1965 la 263 000 în anul 1988. Aceasta a permis angajarea cercetării științifice în soluționarea problemelor complexe de organizare și modernizare, de perfecționare a caracteristicilor materialelor existente, de realizare de noi și noi materiale și tehnologii, de ridicare a gradului de tehnicitate a producției, de realizare a unei producții la parametri tehnici și de eficiență economică superiori. Asemenea îndepliniri au fost de natură să contribuie la sporirea participării României la circuitul internațional de bunuri, la extinderea relațiilor de colaborare economică și tehnico-științifică cu toate statele, la sporirea eficienței comerțului exterior prin valorificarea superioară a forței materiale și umane a țării noastre.

În epoca celor aproape 25 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea s-a generalizat învățămîntul de 10 ani gratuit și obligatoriu, iar 80 la sută din tineri urmează învățămîntul de 12 ani care, practic, se va generaliza în anul 1990. În prezent, 24,8 la sută din populația țării este cuprinsă în diferite forme de învățămînt, ceea ce situează țara noastră în rîndul țărilor avansate din acest punct de vedere.

Un rol important în ridicarea pe o treaptă superioară a nivelului de cultură generală, în stimularea participării talentelor și a tuturor oamenilor muncii la activitatea de creație artistică și tehnico-științifică l-a avut și îl are Festivalul Național „Cîntarea României“, mișcare de creație științifică, tehnică, culturală, artistică de masă. Organizat din anul 1977, la inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, Festivalul Național „Cîntarea României“ a ajuns în anul 1989 la cea de a VII-a ediție, cuprinzînd milioane de participanți, tineri și vîrstnici, de la orașe și sate. Cele 694 de teatre, case de cultură și instituții muzicale, 7 954 de cămine culturale, centre de educație și cultură ale Festivalului „Cîntarea Româ-

niei“ constituie importante izvoare de activitate și creație culturală și tehnico-științifică, oferă cadrul și baza materială pentru perfecționarea în continuare a acestei activități.

IN vasta activitate de formare a omului nou, multilateral dezvoltat, cu o înaltă conștiință revoluționară, cu profunde sentimente patriotice, un rol important îl au literatura, arta, precum și științele sociale — istoria, filosofia, economia politică, socialismul științific. Relevînd acest rol, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia în Expunerea la recenta Plenară a Comitetului Central: „În activitatea ideologică, teoretico-politico-educativă, de formare a omului nou, istoria, istoricii trebuie să aibă permanent un rol de importanță deosebită și să dea răspunsuri ferme care să servească cauza socialismului, cauza prieteniei și colaborării între națiuni și să respingă orice activitate contrarevoluționară, revizionistă, naționalistă de orice fel“.

Rezultă rolul deosebit în activitatea politico-educativă al științelor istorice, căci, așa cum subliniază președintele țării noastre, „numai prin înțelegerea științifică, pe baza adevărilor istorice, a trecutului și a luptei poporului nostru, vom înțelege mai bine cum s-a format, la ce nivel de dezvoltare a ajuns poporul nostru, ce a însemnat în istorie trecerea pe calca socialismului și făurirea cu succes a noii orînduiri socialiste“.

Vastul program al dezvoltării economico-sociale a patriei, al formării omului nou, prefigurat în documentele pentru Congresul al XIV-lea, are ca fundament politica științifică a Partidului Comunist Român, datorată secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

RIDICAREA nivelului de trai material și spiritual al poporului a înregistrat importante schimbări cantitative și calitative, ca urmare a progresului din economie și din celelalte domenii ale vieții societății. În perioada de după Congresul al IX-lea, retribuția medie a crescut de peste 3 ori, iar retribuția minimă s-a majorat de peste 3 ori, realizîndu-se un raport de 1 la 4,7 între veniturile mici și cele mari, ceea ce corespunde stadiului dezvoltării forței economice a țării, principiului socialist al repartiției, care asigură realizarea cîntărilor materiale a oamenilor muncii. Un rol important în ridicarea nivelului de trai l-au avut cheltuielile social-culturale, care au crescut continuu, urmînd să ajungă în anul 1990 la 14 900 lei pe o familie, față de 3 530 lei în anul 1965. Rețeaua sanitară s-a extins și s-a modernizat, s-a asigurat personalul medical necesar. În prezent, față de anul 1965 capacitatea spitalelor s-a dublat, ajungînd la peste 200 000 de paturi, iar în unitățile sanitare lucrează peste 40 000 de medici, față de 27 900 în 1965, și 135 000 personal sanitar mediu față de 78 000 în 1965.

Un fapt deosebit de important pentru creșterea nivelului de trai al oamenilor muncii îl reprezintă vastul program de construcții de locuințe realizat în anii construcției socialismului și în special în epoca deschisă de cel de al IX-lea Congres. În perioada 1948—1965 s-au construit 2 123 400 de apartamente, iar în intervalul 1966—1989, 3 300 000, astfel încît în prezent peste 82 la sută din populația țării locuiește în case noi.

Rezultatele înregistrate în creșterea nivelului de trai material și spiritual al poporului — telul suprem al politicii partidului nostru — sînt o dovadă elocventă a dependenței îndeplinirii acestui obiectiv de dezvoltare în ritm intens a economiei și de creșterea venitului național.

Prin eforturi proprii, România a obținut succese remarcabile în dezvoltarea sa multilaterală, dovedind forța unității dintre partid și popor, concretizată în plan teoretic și practic în teza partidului nostru privind construirea socialismului cu poporul și pentru popor. Toată perioada inaugurată de Congresul al IX-

lea a fost marcată de permanente măsuri de perfecționare a organizării și conducerii vieții social-economice, de perfecționare a noului mecanism economico-finanțiar bazat pe principiul autogestunii, autoconducerii și autofinanțării, de adîncire a democrației muncitorești-revoluționare prin asigurarea participării directe a tuturor oamenilor muncii la conducerea societății.

Pe baza rezultatelor obținute în dezvoltarea economică a țării în martie 1989 România a înregistrat un succes istoric — rambursarea în întregime a datoriei externe. Plata datoriei externe a cerut fără îndoială eforturi mari, dar acestea nu au afectat prevederile privind dezvoltarea social-economică și ridicarea nivelului de trai al maselor. Prin achitarea datoriei contractate pe plan extern România și-a asigurat o deplină independență economică și politică, condiții deosebite pentru continuarea pe un plan superior a progresului multilateral. „Pentru prima dată în istoria sa îndelungată, subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, România nu mai are nici o datorie externă, nu mai plătește tribut nimănui și este cu adevărat independentă — și economic și politic!“.

De la dimensiunile istoricelor sale realizări obținute în întreaga epocă de dezvoltare socialistă și în special în epoca inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, poporul român este astăzi cunoscut pe toate meridianele planetei prin mărețele sale realizări, prin politica de colaborare și pace promovată în relațiile cu toate statele lumii.

Științific elaborată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, politica externă a României se afirmă pe baza principiilor egalității, respectării independenței, suveranității, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc cu statele socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, cu toate statele, fără deosebire de orînduire socială.

ACUM, cînd mai sînt cîteva zile pînă la deschiderea lucrărilor celui de-al XIV-lea Congres al partidului, comunistii, întregul popor român, aflați la gloriosul bilanț al îndeplinirii hotărîrilor predecesorului Congres, într-o unitate de granit în jurul partidului, își reafirmă hotărîrea pentru reafirmarea în înalta funcție de secretar general a tovarășului Nicolae Ceaușescu, exprimînd prin această voință nestrămutată de a munci pentru îndeplinirea înaltelor idealuri comuniste.

Prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu — eminent militant comunist și patriot înflăcărat, ilustru gînditor revoluționar, luptător consecvent pentru realizarea țelurilor supreme ale poporului, genial făuritor al noului destin socialist al țării, personalitate politică de excepție a lumii contemporane — în fruntea conducerii partidului și statului constituie cea mai sigură garanție a edificării cu succes a societății socialiste multilaterale dezvoltate, a înaintării neabătute a României spre cele mai înalte culmi de progres și civilizație. Această opțiune a întregului partid și popor este expresia celor mai adevărate sentimente de înaltă stimă și prețuire, de neînmurțită dragoste și profundă recunoștință ale comunistilor, ale tuturor oamenilor muncii față de tovarășul Nicolae Ceaușescu, conducător strălucit al partidului și statului, promotor consecvent al unei noi gîndiri în viața internațională, anărător hotărît al asociațiilor fundamentale ale popoarelor de pace și independență pe planeta noastră.

Spre marelui forum democratic al partidului și poporului nostru se îndreaptă gîndul și fapta tuturor fiilor patriei. Unitți în angajamentul de a face totul pentru a îndeplini mărețele obiective de dezvoltare economică și socială a țării, de a acționa întotdeauna în spirit revoluționar, de a servi prin întreaga activitate partidul, poporul, cauza socialismului, a independenței și suveranității României, a edificării socialismului și comunismului.

Ion Ardeleanu

Implicarea dramaturgiei în afirmarea principiilor umanismului socialist

■ Relația de esență între dramaturgia actuală și societatea socialistă ■ Răspunderea cetățenească a literaturii dramatice față de formarea omului nou ■ Spiritul militant al teatrului nostru actual ■ Necesitatea de a combate ceea ce încearcă a stinjeni progresul social ■ Pieseile noastre de azi despre realitatea românească văzută în lumina idealului comunist ■ Pasiunea socială a dramaturgiei ■ A scrie despre istoria patriei, a oferi exemple glorioase tineretului — o îndatorire creatoare

VALENTIN SILVESTRU: *Vă mulțumesc din partea revistei „România literară” pentru bunăvoința cu care ați răspuns invitației noastre.*

Redacția pune în discuția dumneavoastră, remarcabili dramaturgi ai timpului nostru, problema relației de esență între dramaturgia actuală și societatea socialistă.

În ce măsură considerați că e interesată dramaturgia actuală de relațiile sociale, ce problemă abordează în acest sens, cum privește raporturile individului cu societatea noastră?

DAN TĂRCHILĂ: Pornesc de la ideea că o societate modernă, civilizată, cu cit este mai evoluată, cu atât e formată din indivizi cu mai pronunțată personalitate, în sensul larg al cuvintului. În lumina acestei idei, eu cred că în dramaturgia noastră contemporană s-a bătut monedă mai mult pe relațiile sau pe conflictele între indivizi reprezentând societatea, reprezentând mișcările sociale, reprezentând transformările sociale de la noi — care au fost, într-adevăr, de la război încoace foarte mari. S-a discutat mai mult despre individ ca reprezentant al unei idei sociale, și mai puțin, zic eu, despre individ în legătură cu alt individ. De pildă, tema familiei cred că ar trebui să fie mult mai amplu abordată de dramaturgia noastră contemporană, pentru că familia are rolul pe care îl știm cu toții ca fiind foarte important în societate; or, până acum, în unele piese de-ale noastre despre familie, membrii acesteia reprezentau niște idei sociale, niște transformări, dar tema familiei în sine, adică relația de la individ la individ nu a fost satisfăcător tratată. Fără îndoială că individul merge în pas cu societatea. Dar înusul are o zestre biologică ereditară care îl determină un destin personal. Oricât de mult ar fi el sub influența societății, în problemele lui intime poate acționa foarte diferit, la un moment dat, în raport cu ideile sociale generale. Când e vorba despre dragoste, despre ură, despre relația soț-soție, nu știu dacă mai intervine chiar atât de mult societatea ca o colectivitate.

DUMITRU SOLOMON: Aș încerca să traduc pentru mine ce spunea Dan Tărchilă. Bănuiesc că el acuză aici o anumită relație exponențială între indivizi pentru că altminteri nu mi se pare că dramaturgia, în ansamblul ei, n-ar fi debătut probleme ale relațiilor interindividuale. Cred că majoritatea covârșitoare a pieselor care s-au scris în ultimii ani sînt piese ale relațiilor între indivizi și chiar în interiorul familiei. Există însă o anume tendință marginală, în dramaturgie, care, într-adevăr, transformă părțile conflictuale în părți exponențiale, în raporturi între, să zicem, un individ care reprezintă o anumită sferă sau mentalitate socială, sau o anumită categorie socială, cu alți indivizi, reprezentând alte categorii sociale. Nu cred însă că dramaturgia bună s-a ocupat de conflictele categoriale, de ceea ce înseamnă categoriile sociale în conflicte. Linia pe care o are azi dramaturgia de virf mi se pare o linie bună.

TUDOR POPESCU: Chiar dacă aș admite aserțiunea (discutabilă) că dramaturgia noastră a lăsat pe planul secund conflictele individuale intime, ale familiei, raporturile dintre indivizi, tot aș zice că e mai mult sau mai puțin firesc să fie așa. Trăind într-o societate socialistă care se construiește pe sine și în care factorul ideologic, factorul volitiv al indivizilor este determinant mi se pare normal ca dramaturgia să se îndrepte către acele teme mari care țin de însăși această construcție socială majoră. Și la noi, ca în orice societate, apar conflictele caracteristice acestei construcții sociale. Contradicțiile din societate ajung, firesc, motive

conflictuale în dramaturgie. Dacă am trece, istoric, în revistă momente importante din chiar construcția societății noastre am vedea că există un oarecare paralelism între această construcție și un anumit tip de conflict social spre care s-a îndreptat dramaturgia la un moment dat. Am putea afirma că factorul social a dictat oarecum dramaturgiei un anumit tip de conflict, dramaturgia socotindu-se tot timpul unul dintre elementele cu putere de influențare în societatea noastră.

Iată de ce mi se pare firesc ca, mai ales în prima etapă a construcției socialismului, aceste teme, să zicem de intimitate a individului, să rămână nu în afara preocupărilor dramaturgiei, dar să ocupe un loc secund cel puțin în momentele de mari tensiuni sociale ce au însemnat totodată mari momente de cotitură în însăși evoluția societății noastre. Dacă se observă acest paralelism, cred că se poate sesiza că dramaturgia a fost unul dintre factorii care a consemnat marile schimbări și le-a adus în teatru sub forma unor conflicte puternice, marcând și momente hotărâtoare în însăși istoria dramaturgiei noastre postbelice. Acum, cînd ne-am mai așezat și societatea a trecut pe o altă spirală a evoluției ei, spre faza multilateralei dezvoltări, scriitorii își vor îndrepta atenția din ce în ce mai mult asupra individului așa cum societatea, după ce și-a definit o anumită structură, începe să se ocupe din ce în ce mai mult de individ. În prima fază se vorbea mai puțin de ceea ce cuprinde sintagma „omul nou”. Ea — și el — preocupă acum mai acut societatea și dramaturgia. A cîștigat teren pe măsură ce societatea a rezolvat un anumit tip de conflicte și a trecut spre o altă etapă de împlinire proprie.

VALENTIN SILVESTRU: *Dar n-am avut de-a face chiar de la bun început și cu unele personaje consacrate analitic? Nu puține piese ale celor de față și ale altora au reușit și s-au impus în măsura în care au prezentat personaje cu un fond sufleteș precizat, relevînd aspecte particulare ale existenței lor, atitudinii caracteristice, uneori chiar reprezentînd cazuri și nu generalități. Pe de altă parte, există destul de multe piese în acest bogat fond al ultimilor 40 de ani, pe care nu prea le pomenim, nu le discutăm, pentru că le considerăm fie facile, fie frivole, fie chiar de o anumită asocialitate sau refuzînd termenul de socialitate, jucate unele și astăzi, cum au fost întotdeauna, și care nu fac altceva decît să consemneze relații de regim foarte particulare între indivizi. Chiar dragostea e privită, în atare lucrări, la un mod i-aș zice pedestru, ca raport între bărbat și femeie. Scriitori importanți venind din altă perioadă istorică au continuat să scrie mai multă vreme piese de bună factură tehnică, în care pînă la urmă, cu decorul schimbat, tot de un alcov era vorba. Care ar fi cerința ce s-ar cuveni împlinită acum? Ce situație axiologică ar căpăta personajul socialmente implicat și definit ca atare și deopotrivă particularizat, individualizat, ca entitate?*

ION BĂIEȘU: Relația individ-societate capătă o anumită acuitate și specificitate în toate revoluțiile. În asemenea împrejurări fundamentale societatea a acționat mai puțin în favoarea individului, ea avînd, desigur, ca ideal binele general și final. Pe unii i-a marginalizat uneori, sau cînd cerințele luptei au impus-o. I-a și exterminat, dovedindu-se nemiloasă. Așa s-a întîmplat și în timpul revoluției franceze, în acela al revoluției ruse și tot astfel și la noi. Literatura s-a sensibilizat intens la această înfruntare între individ și societate, în timpul revoluției, fiind sursa unor opere importante. Mă gîndesc la romanele tulburătoare ale lui Marin Preda, Fănuș Neagu, la ultimul roman al lui Constantin Toiu, care tratează tocmai aceste relații ale individului cu societatea într-o anume etapă, cînd se naște un conflict ce nu poate fi decît spre folosul mai ales al dramaturgului, nu numai al prozatorului. Cred că prima piesă în care ni se relevă

o asemenea înfruntare, la noi a fost *Citadelă sfărîmată* a lui Horia Lovinescu. Nu știu dacă v-o mai amintiți bine: eu am parcurs-o de curînd.

Individul în societatea noastră, în prima parte a acestei perioade revoluționare, a parcurs un drum de integrare, un drum de adaptare. Cel mai tulburător este acela al exodului țaranului către oraș. Cred că uneori noi nu ne-am înfiorat suficient de consecințele pe care le-a avut asupra societății noastre acest transfer teribil de indivizi venind spre oraș cu o concepție anume despre viață, și cu un stil anume de comportament moral, un fel de a trăi. Consider că nu s-a exploatat suficient această sursă teribilă de dramatism în proză și mai ales în dramaturgie. S-a creat la noi un individ de un tip semirural și semiurban. Acesta este de fapt tipul care muncește în fabrică, care e navetist sau s-a stabilit în București, locuind la bloc. E individul care ne-a format și pe unii dintre noi, proveniți din această zonă, și care acum s-a adaptat la urbanitatea societății noastre și continuăm a-l forma noi. A trecut prin diferite faze. Unele dintre acestea le-am cuprins și eu în *Preșul*. Apropo de asta: cînd am fost la Teatrul Național din Ankara, la premiera piesei *Preșul*, l-am întrebat pe regizor dacă publicul va înțelege despre ce este vorba în piesă. Vor înțelege foarte bine — mi-a spus — e la fel ca la noi. Și la noi au venit oamenii din sat la oraș, și la noi sînt asemenea obiceiuri între vecini, publicul va pricepe neîndoios. Chiar așa s-a și întîmplat. Închid paranteza.

Deci s-a format și un gen nou de familie, iarăși o zonă pe care dramaturgia noastră a investigat-o dar poate nu suficient încă. Există, în primul rînd, relația dintre cel de la oraș care și-au lăsat familiile la țară și de care s-au rupt. Să ne amintim de profunda poezie a lui Adrian Păunescu *Repetabila povară*. Cum am scris piesa într-un act, *Boul și viteii*? M-a impresionat un fapt: am întîlnit pe stradă un bătrîn care căuta o familie, familia fiului său. Venise la ei, sunase la ușa lor și ei nu l-au recunoscut, n-au știut cine este. „Moșule — i-au spus — cerșești, ori vrei să cumperi borcane?” Nu l-au recunoscut și nu l-au primit în casă. Acest individ asupra căruia noi încercăm să acționăm, să-l descifrăm, să-l descoperim, pe care noi vrem să-l formăm, să-l modelăm pentru societatea noastră, se va perfecționa în măsura în care va avea o conștiință a lumii în care trăiește, o conștiință a viitorului pe care și-l face și în care va trăi, și în care vor trăi copiii lui. E și asta o problemă: ce copii crește acest om contemporan al nostru? Ce educație îi dăm și cum își educă el vîrstarele?

Am stat de vorbă cu directoarea unei școli generale care îmi atrăgea atenția — și chiar intenționa să facă o întîlnire cu scriitorii pe această temă — că literatura care se scrie pentru copii la ora actuală nu numai că este insuficientă, dar e sub nivelul cerințelor elementare ale copiilor, este adesea o literatură proastă, schematică, care nu-l învață nimic. Nu pot trăi toți copiii numai din „Amintirile” lui Creangă și din basmele lui Ispirescu, ea considera că este o gravă problemă acum, la ora actuală, literatura pentru copii. Poate că ar trebui să ne întrebăm de ce nu scriem și pentru copii, sau de ce nu ne ocupăm în suficientă măsură de literatura dramatică pentru copii.

VALENTIN SILVESTRU: *Dv., Ion Băieșu, ați spus într-un interviu de acum 15 ani: „Ca ziarist mă interesează, în primul rînd, relația omului cu cei din jur, cu societatea. Aceasta mi se pare tema cea mai fascinantă într-o perioadă în care întreaga lume încearcă să explice relația individului cu societatea”. Continuă să vă fascineze și astăzi?*

ION BĂIEȘU: Da. De altfel singura piesă interesantă pe care am scris-o este *Iertarea...*

COR GENERAL: Singura?...?

ION BĂIEȘU: Așa consider eu.

VALENTIN SILVESTRU: *Sintefi în eroare, și singur, credeți-mă.*

ION BĂIEȘU: Ce pot să fac? Aici am încercat eu să descifrez relația individ-societate, într-un caz-limită, în care un individ mai fragil, lese înfrînt — nu din vina societății, ci a unei alte individe, care se dădea drept reprezentantă a societății. Femeia aceea,

care îl strivise, voia să-l „refacă”. Ea n-a mai avut ce să refacă. Spunea într-o replică: „Ești obligat să fii fericit”. Iar el răspundea: „Dar eu nu vreau să fiu fericit”.

Societatea are mai multe căi prin care încearcă să ne facă fericiți și prin care acționează zilnic asupra noastră. Sînt și căi de ordin material și căi de ordin spiritual, și de alt gen. Problema este următoarea: individul trebuie să se considere el însuși societate la un moment dat, considerîndu-se adică el însuși ca un acționar. El însuși e dator să acționeze — și asupra sa, dar și asupra celor din jur.

Cred că scriitorul, dramaturgul în cazul nostru, se poate constitui ca o instituție care acționează în mod indirect asupra societății. Modul nostru de a acționa este spiritual, nu material.

THEODOR MĂNESCU: Modul societății, al oricăreia, de a acționa asupra individului este, în primul rînd, material, practic-real.

ION BĂIEȘU: E și acesta, dar nu abordăm acum chestiunea. Cum să vă explic eu ca să mă fac mai înțeles? Scriind, devenim un instrument de acțiune al societății socialiste asupra individului despre care scriem și asupra spectatorului ca individ care ne ascultă și care este chemat să ia contact cu ideile noastre. Sigur că de la etapă la etapă se ivesc probleme în care relațiile societate-individ iau mereu alt aspect. Momentul de față este extrem de interesant și urmărit cu cea mai mare atenție. La ora actuală, relația individului cu societatea, într-un context general în care au loc schimbări de-a dreptul tulburătoare și imprevizibile, te pune într-o stare de perplexitate și te face ca înainte de a scrie să rămii o vreme pe gînduri. E un timp care trebuie studiat, un timp istoric. A scrie acum despre individ, deci despre atitudinea lui politică — pentru că tot ce face individul este un act politic — constituie o mare răspundere. Vîltoarele noastre piese vor fi marcate puternic de momentul pe care îl trăim.

TUDOR POPESCU: Ați observat că mai toți, încercînd să ne găsim teme și aspecte care să intereseze dramaturgia, exprimăm de fapt o stare de nemulțumire privitoare la unele fapte existente. Scriem cu toții în perimetrul literaturii realiste. Realismul ce este de fapt decît expresia unei stări de nemulțumire? Pentru că altfel n-am avea de ce să scriem. Realismul ca stare de nemulțumire mi se pare că este hotărîtor dacă vrem să nu rămînă o simplă fotografie neutră a unei realități.

Ai vorbit aici, Ion Băieșu, despre o serie întreagă de aspecte sociale care preîntînd un răspuns sau care ridică semne de întrebare și care — este firesc — ne preocupă pe toți. Vorbeai de această masă de oameni care au venit de la țară. Cred că o bună parte dintre noi ne-am și îndreptat atenția spre acești oameni, o masă de conștiințe ce vin și dintr-un alt spațiu spiritual și ne bulversează. Sînt oameni care, după părerea mea, trebuie să se nască a doua oară. Vin dintr-un spațiu tradițional, în care aveau certitudini, aveau o morală pe care o știau, morala lor tradițională. Aveau o estetică a lor fermă, o estetică a produsului de valoare. Dintr-o dată sînt proiectați într-o cu totul altă zonă spirituală, în care tot ceea ce li se părea lor a fi cert începe să se cutremure. Cel mai dramatic aspect pe care îl putem consemna este că drumul de la sat la oraș trece prin carțier, iar ei se împiedică acolo unde se impregnează nu cu morala, și nu cu estetica orașului de fapt, ci cu aceea ale acestei zone cu totul particulare unde pot egua într-un kitsch existențial, estetic. Trebuie să fim foarte atenți, să vedem în ce măsură societatea noastră ar putea să rezolve acest transfer de conștiințe dintr-un mediu în alt mediu. Și în ce fel se produce această nouă naștere a unui om.

DAN TĂRCHILĂ: Aș vrea să revin asupra a ceea ce am spus la început. Fără îndoială că toate cele rostite pînă acum sînt adevăruri pe care le exprimăm și cînd scriem, dar există totuși hotărîri în viață care nu țin seama de societate, indiferent de natura societății. Există hotărîri ale individului privind problemele lui intime de viață, pasiuni puternice, tiranice, uneori chiar împotriva societății. Un tînr care își alege o fată nu mai ține seama de multe ori de nici un fel de chingă a unui punct de vedere social, el o vrea pe aceea, chiar dacă societatea este împotriva deciziei sale. E, azi, o mai mare libertate individuală pentru că, de pildă, societatea burgheză

■ Pentru toți creatorii, adevărata sursă de inspirație trebuie să o reprezinte poporul român, realizările societății noastre socialiste. Avem nevoie de noi romane, de noi poezii, de noi filme și piese de teatru, lucrări muzicale sau de artă plastică, care să contribuie — prin înaltul lor

mesaj de idei și valoare artistică — la promovarea și afirmarea principiilor nobile ale umanismului socialist, la combaterea a tot ceea ce contravine gândirii înaintate a epocii noastre, la creșterea generală a nivelului de cultură și civilizație al poporului.

(Din Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român)

CONGRESUL XIV

Sibiu. Centrul de creație și cultură socialistă „Cîntarea României”

veche despre care se spune că era, mă rog, liberală, concepea restrictiv multe din raporturile individuale. Tinerii se căsătoreau adesea în funcție de cu totul alte criterii decît sentimentele curate și profunde dintre bărbat și femeie. Astăzi asistăm la o mai mare libertate în sentimente și în consecințele practice ale acestor sentimente. Sigur că uneori se întîmplă conflicte între individ și societate din acest punct de vedere, dar aci trebuie să pătrundem și noi mai mult, să vedem cine are dreptate: individul ca individ — deoarece pentru el fericirea este așa, aceea intimă fără îndoială, nu cea socială, — sau colectivitatea — care i se poate opune? Altfel, desigur, sînt intrinseci de acord cu ceea ce au spus colegii mei despre factorul social.

VALENTIN SILVESTRU: Aș formula două interogații pe marginea celor spuse de Tudor Popescu. Interogații sau rezerve, cum vreți să le ziceți. Dumneavoastră, stimate dramaturg, ați vorbit de starea de nemulțumire ca definitorie pentru realism. Întreb: nemulțumire în raport cu ce? Dacă e în raport cu discontinuitățile ce apar între idealul social și practică, atunci aceasta e o insatisfacție ce a fost și va fi întotdeauna examinată de dramaturg. Face parte în mod caracteristic din procesul lui de sensibilizare față de lume.

A doua: observația dv. privitoare la faptul că trecerea tinerilor și a oamenilor în general din mediul rural în mediul urban se face prin CARTIER, se justifică din ce în ce mai puțin; cel mai mare număr de studenți ai facultăților, chiar al celor de înaltă specializare, îl dau totuși liceele sătești, sau liceele din orașele mici, care și ele ridică, pînă la clasa a XII-a, pînă în pragul facultăților, elemente sătești. Trecerea lor într-o facultate, într-un oraș cu universitate, în orașe mari ca București, Iași, Cluj-Napoca, Craiova, Galați, Timișoara, Oradea, Tg. Mureș și alte centre se face nu prin cartier, ci printr-o formulă comunitară de situare urbană, care înseamnă cămin, facultate, și care-i pregătește ca cetățeni de tip citadin chiar în epoca lor cea mai magmatică de formare, de la 16—18 ani în sus. Nu neg că o parte din populația rurală vine la oraș prin suburbană sau chiar rămîne acolo cel puțin ca gusturi și se menține astfel uneori pentru o generație sau două. Dar tinerii au acest avantaj, că în accesul lor spre intelectualitatea la care rîvnesc, trec printr-un stadiu citadin, nu printr-un stadiu semirural. Ați observat, desigur, că gustul pentru avangardism, pentru artă evoluată, pentru ceea ce este autentic în artă, în literatură este for-

mat la acești tineri printr-un complex de factori dar, în primul rînd, prin situația pe care o au ca învățăcei.

TUDOR POPESCU: Trebuie să fac două precizări la cele două observații formulate de dv. În general, realismul este o stare de nemulțumire față de translațiile idealului, față de ceea ce se poate face mai bine. Deci acesta este sensul în care trebuie luată afirmația mea despre realism ca stare de nemulțumire.

DUMITRU SOLOMON: Nemulțumire în raport de ceea ce există, în raport cu un ideal.

THEODOR MĂNESCU: În general nu se poate scrie literatură dacă nu ai, într-o problemă sau alta, o „răfuială” cu un aspect ori altul al realului, în numele idealului.

VALENTIN SILVESTRU: Nu e această tendință eternă a literaturii, de optimizare a omului și a mediului său? Ea vrea să facă omul mai bun și societatea mai bună.

TUDOR POPESCU: Iar în legătură cu trecerea țaranului venit la oraș prin cartier: cred că nici eu, nici Băieșu nu absolutizăm, adică nu toți cei care ajung la oraș se suburbanizează mai întîi. Dar e de-ajuns un procent de 10 la sută. Poate să fie ceva mai mare. În unele circumstanțe poate ajunge și pînă la 50 la sută. Atîta timp cît există cazuri, ele trebuie să ne preocupe. Deci noi nu spunem că toți tinerii, în drumul lor de la sat la oraș, trec pe acolo, dar o bună parte dintre ei trec prin această experiență, o mare parte a populației a trecut prin cartierul mărginaș — care are, firește, și farmecul său. Eu aș putea spune că și oamenii care au venit acum zece ani din mediul rural nu sînt pe de-a-ntregul adaptați, reformulați din punctul de vedere al stilului de viață. Înainte de a sosi aici am fost într-un sat de lângă Sibiu cu un oarecare om și m-au invitat într-o casă în care tatăl venea de la stîna cu sarica pe el. Nici în port, nici în comportare nu suferise absolut nici o modificare de... 500 de ani încoace. Ceea ce mi s-a părut cu totul uluitor era că doi din copiii săi stăteau la video și vedeau un film de ultimul rîcnet ca modelitate, un film american violent.

THEODOR MĂNESCU: Dacă tema ce ni s-a propus spre discuție este generică, așa cum spunea Ion Băieșu, sînt nevoiți să mă duc cu gîndul, înainte de orice altă direcție, către Balzac, deși el n-a

fost dramaturg decît într-o măsură relativ nesemnificativă în raport cu genul lui de prozator. În același timp, cred că, așa cum tot Băieșu spunea foarte interesant, sîntem într-un moment în care trebuie să analizăm temeinic, fără pripă, fenomenele sociale ce se petrec în jurul nostru, în general. Astfel că, deodată, mă trezesc într-o dilemă, pendulînd între Balzac și S.F. Masa de oameni care a venit de la sat la oraș a jucat fără îndoială un rol pozitiv, a fost, fără nici o îndoială, și traumatizată, s-a adaptat greu, a și depus eforturi mari și, pe umerii ei, s-a construit, în bună măsură, tot ceea ce s-a construit. Este o masă de oameni cu o calificare medie și submedie. Mulți trăiesc, cel puțin în privința condițiilor de civilizație — ori, de pildă, în privința șanselor copiilor lor — mult mai bine decît trăiau părinții lor. Mulțumiți, așadar, cu ceea ce au dobîndit, prin eforturile lor, în mediul urban, ei pot însă deveni, cu timpul, fără voia lor chiar, un factor obiectiv al stagnării, al conservatorismului. În revista „Lumea” am citit că, într-o țară europeană, s-a aprobat un proiect ca, pînă în anul 2000 — asta apropos de copii, problema ridicată de Dan Tărchilă, de Băieșu și de Tudor Popescu — s-a aprobat, așadar, un proiect de conectare prin satelit a tuturor liceelor, deci nu numai a universităților, la fondul de 15 milioane de cărți al Bibliotecii naționale a acelei țări. În altă revistă românească am citit că, într-o mare capitală europeană, a avut loc o expoziție de material didactic școlar. La această expoziție, 20 de licee din nordul unei țări mici ca suprafață și populație au prezentat ca material didactic școlar computerele pe care le utilizează elevii acestor licee și care simulează tehnica lansării rachetelor. Unde se află, în timp, accii copii? Fără îndoială, în prima jumătate a secolului XXI. Dacă vorbim de relația dintre individ și societate, să nu uităm că, în „subteranele” acestor revoluții explicite, ba chiar și în acelea ale restaurațiilor, ori ale războaielor, de pildă ale războaielor napoleoniene, revoluția implicită, revoluția industrială și, pe baza acesteia, revoluția, puterea burgheziei și a bancherilor, își urmau, ineluctabil, cursul, ascensiunea, la început în forme deloc ori foarte puțin democratice, deci „fără milă” față de individ, și că a fost nevoie de maturizarea deplină a capitalismului, și aceasta într-un sector al planetei destul de restrîns, pentru ca să se ajungă la formele actuale ale democrației burgheze, ale democrației parlamentare etc. Eu cred că, indiferent de convulsiile actuale de pe planetă, emanciparea forțelor sociale progresiste, emanciparea eco-

nomică și politică a individului își vor urma, și acestea, la fel de ineluctabil, cursul, de la o umanitate în care violența era „moașa oricărei societăți noi” (Marx) la o societate în care „libertatea fiecăruia va fi condiția libertății tuturor” (tot Marx).

VALENTIN SILVESTRU: Termenul „nemilos”, pe care l-ați introdus în discuție...

THEODOR MĂNESCU: Eu doar l-am preluat de la Băieșu, dar mi-l însușesc ca și cum ar fi al meu...

VALENTIN SILVESTRU: ...eu îl înțeleg pe lutura lui substanțială, în sensul, cred, că societatea va deveni din ce în ce mai exigentă față de fiecare membru al ei. Această poate să implice și nemilă, și cruzime în anumite cazuri. Nu se poate altfel. Citez ce ați scris dv. într-un articol mai vechi: „Există și în societatea socialistă o tensiune foarte dramatică între real și ideal”. Este aceasta, în momentul de față, și un motiv dramaturgic? O conflictualitate prezentă în dramaturgia actuală?

THEODOR MĂNESCU: Convingerea mea este că, în temeiul orientărilor formulate de Congresul al IX-lea care au valoare de lungă durată, dramaturgia a cunoscut un salt tocmai spre acest vector social. Fac și o propunere. Cred că a sosit momentul transferării în realitate a posibilității tipăririi fondului principal al dramaturgiei contemporane românești de inspirație socialistă. Dacă un colectiv de critici ar antologa, pornind de la fișele personale ale dramaturgilor, creațiile reprezentative, cred că s-ar putea obține o ediție de 10—12 volume, cuprinzînd fiecare 10—12 piese, fie așezate în ordinea alfabetică a numelor autorilor, fie în ordinea debutului, sau în ordinea primei piese care a apărut, a unui dramaturg sau a altuia, după 23 August 1944. Mi-ar părea bine să trăiesc clipa apariției unei asemenea antologii, indiferent de ceea ce se va scrie în ea despre mine.

VALENTIN SILVESTRU: Să-mi dați voie a pune pe masa noastră rotundă a doua întrebare: considerați ca satisfăcător indicele de socialitate al indivizilor ce populează piesele noastre actuale? Este amendat mulțumitor delictul de asocialitate? Sînt conștate cu destulă ferocitate actele antisociale? Sînt sancționate moralmente indiferențismul, dislocarea din contingent?

THEODOR MĂNESCU: V-aș aminti un dicton al lui Brecht. El zice în *Micul organon despre teatru*: „Misiunea dramaturgului nu este să-și educe personajele, ci spectatorii”. Dacă ne „educăm” numai personajele, răspunsul nu poate fi chiar mulțumitor.

DAN TĂRCHILĂ: Răspunsul meu la întrebare este da. Și chiar un da foarte pregnant în ceea ce privește comedia. În comediiile scrise de colegii mei sînt intradepăr amendate vicile antisociale și chiar cu profunzime. Aș răspunde nu în legătură cu, să spunem, piesa necomică, — nu-i zic neapărat dramă. În dramă cred că nu, și este păcat. Prin comedie s-a încercat dintotdeauna modificarea moravurilor, dar și piesa necomică ar avea, cred, un rol, dacă e scrisă într-un chip tulburător, zguduitoare. Mă duc cu mare plăcere la comediiile colegilor mei și rîd, și le înțeleg alături de orice spectator.

TUDOR POPESCU: Este interesant ce spui, dar mi se pare că întotdeauna comedia este mai spectaculoasă și se joacă în mai multe exemplare, în mai multe teatre. În timp ce vorbeai despre asta, mă gîndeam ce surprize am avea dacă am privi cazurile în parte și am constata că tocmai acolo unde credem că prin comedie s-a luat mai mult atitudine, am observa că dramaturgi importanți au făcut-o nu prin comedie, ci prin piese necomice. Cunoșc foarte bine opera lui Băieșu dar nici *Chitimia*, nici *Iertarea*, nici *Boul și vișii*, care mi se par piese atroce...

DUMITRU SOLOMON: ...și nici *Vinovatul*...

TUDOR POPESCU: ...nici *Vinovatul* nu sînt deloc piese comice.

DAN TĂRCHILĂ: Sînt de acord cu acest lucru, dar cînd ne-am întîlnit cu echipe de amatori care au jucat piesele lui Băieșu le-am criticat pentru că le-au pus în scenă ca niște comedii, — arătîndu-le că nu sînt doar comedii, ci lucrări foarte dure, drame.

TUDOR POPESCU: Am luat exemplul lui Băieșu pentru că la el ne-am așteptat ca scrierile comice să fie de atitudine socială, așa cum a fost enunțat aici. Și sînt. Mă uit în dreapta mea, să zicem, la

(Continuare în pagina 16)

Implicarea dramaturgiei în afirmarea principiilor umanismului socialist

(Urmare din pagina 15)

Mănescu, care nu este și comediograf, dar are o operă în care, de la *Noaptea pe asfalt* și până la seria lui *Politica*, piesele sînt zguduitoare. Îmi amintesc că, citind înainte de spectacol, prima pîcsă din această serie, ea m-a tulburat foarte tare. Mi s-a părut o lucrare cutremurătoare prin adevărul conținut.

THEODOR MĂNESCU : Dumneata nu ai scris numai comedii...

TUDOR POPESCU : Eu nu m-am considerat niciodată un comediograf, nu port aceasta ca pe o povară, doamne ferește, dar cînd cineva va avea timp să-mi citească o bună parte din piese va constata că jumătate din ceea ce am scris sînt drame. Deci este adevărat că ne-am așteptat ca în zona comediei atitudinea socială să fie mai spectaculoasă. Avem însă și un număr relativ mare de lucrări dramatice ce-si propun tratarea temelor sociale. Am rostit aici cîteva titluri și nume, dar putem pronunța și multe altele...

VALENTIN SILVESTRU : De pildă, *Goana de Paul Ioachim*, apoi *A cincea le-băda de Paul Everac*, scrieri de Adrian Dohotaru, Viorel Cacoveanu...

TUDOR POPESCU : ...și alți mulți autori. Socialul a jucat în dramaturgie un rol cu totul și cu totul deosebit. Ceea ce este de remarcat și ar fi interesant poate pentru un istoric al teatrului românesc de după 23 August, e că dramaturgia noastră, nu știu dacă s-a mai întîmplat în altă parte așa, a evoluat spre această tematică gravă, spre social și prin imboldul permanent și constant al criticii dramatice. Se va observa că teatrul românesc a fost marcat, în ultimii 40 de ani, de sprijinul fecund al criticii de specialitate. Ea pune în evidență falsele realități, falsele probleme și din acest punct de vedere va trebui cîndva să se observe că a avut critica de teatru românească un rol cu totul și cu totul deosebit. La un moment dat s-a spus că regia a tras după ea dramaturgia. Este și aici un adevăr, — cel puțin pentru o perioadă — dar este adevărat că în momentul de reatealizare a teatrului, regia a sprijinit și o orientare tematică pozitivă, regizorii fiind cei care nu au optat mai niciodată pentru piesa ușorică, pentru scrierile care escamotau problemele esențiale ale societății noastre. Dar și dramaturgia, și regia românească au stat, zic eu, sub semnul benefic al unei critici dramatice de imbold social. Autorii nu au fost iertați niciodată cînd au abandonat, ca să zic așa, cînd s-au îndepărtat de idealul major al teatrului pe care trebuie să-l scrie. Personal pot aprocia că am simțit de cîteva ori așteptul criticii dramatice. Am primit-o cu toată seninătatea, — sigur, nu totdeauna și cu plăcere, — dar în interiorul meu înțelegînd foarte bine punctul de vedere ce-l evoc. Sigur că și eu, ca orice dramaturg, am simțit de multe ori nevoia să mă mai joc, am simțit nevoia să încerc și alt fel de relație cu lumea, cu viitorul. Dar pot să declar cu toată sinceritatea că am fost pozitiv influențat de critica dramatică românească și sustinut în partea aceea a scrierii mele în care eu eram mai grav și în care cred că am încercat să scriu după planul pe care l-am avut, să scriu opera pe care o am în momentul de față.

THEODOR MĂNESCU : Stimate Valentin Silvestru, vă rog să repetați întrebarea dv., pentru mine.

VALENTIN SILVESTRU : Considerați ca satisfăcător, indicele de socialitate, al indivizilor ce populează piesele actuale, e amendată mulțumitor asocialitatea, sînt vizate cu destulă fervoare critică actele antisociale sau falsa socialitate, sînt sancționate moralmente indiferentismul, dislocarea din contingent ?

ION BĂIEȘU : Înainte de răspunsul lui Theodor Mănescu: antevorbitorii mei, mai ales Tudor Popescu, au încercat într-un fel să se despartă de partea comică a operei lor și îmi pare rău de asta ; Tudor Popescu a declarat că nu se consideră comediograf, deși, la ora de față, este cel mai bun autor de comedii.

Fenomenul pe care dv. îl puneți aici în discuție trebuie tratat cu mijloace comice-satirice pentru că ele sînt de mai mare audiență — de ce să nu fim sinceri, cu noi înșine ? — și cred că trebuie să discutăm aici mai cu seamă rolul comediei în combaterea unor fenomene de mare acuitate și actualitate. Trebuie să vă spun că sînt surprins de multele acte antisociale, cum le spunem dumneavoastră, care se manifestă la sat și la oraș și pe care eu le cunosc personal. Mă consider în fața lor ca un inamic declarat și care aș vrea să le combat (folosesc un termen banal) cu toată sinceritatea.

DAN TĂRCHILĂ : În continuare, la ceea ce spunea prietenul nostru Băieșu,

cred că ar trebui să ne întrebăm în olesse noastre de ce un om ajunge să fure, de ce o femeie ajunge să se vîndă o bani; pentru că a expune numai faptele și eventual conflictele care ies din aceste fapte ulterioare cred că este insuficient pentru elucidarea problemei. Trebuie să știm de ce acel om a ajuns așa, cine este vină. A relata o realitate fără a investiga cum s-a ajuns la realitatea aceea mi se pare cu totul nesatisfăcător pentru teatru.

DUMITRU SOLOMON : Ceea ce rezultă, cred, din această discuție pe marginea socialității personajelor teatrale, nu interesează sub raportul relației dramă-comedie, ci sub raportul relației valoare-nonvaloare. Piesele care evită sau mîmează acest nerv al conflictului dramatic, și anume socialitatea, care eludează dramele reale ale individului în societatea socialistă sînt piese din afara perimetrului valoric al dramaturgiei. De acord cu ceea ce au spus Tărchilă și Băieșu. Problema existenței contemporane implică ideea de a spune lucrurilor pe nume, de a nu crea zone tabu, zone care nu pot fi abordate, pe orizontală sau pe verticală (în analiza fenomenelor), de a nu evita tocmai revelarea realității. Prin dezbateri, prin artă, teatrul poate deveni factor de transformare, de educație. Se întîmplă ca unele teatre, ca să nu ne referim la persoane sau alte instituții, să evite tocmai problemele spinoase, problemele pe care dramaturgia, prin esența ei, prin specificul ei, este obligată să le abordeze. A elimina dintr-o piesă a lui Băieșu ascuțitul critic înseamnă a o depersonaliza. Nu putem transforma teatrul într-o „formă pură” — așa cum se vorbește despre „lirica pură”. Teatru pur, după părerea mea, nu există. Teatrul este un mod de atitudine socială, umană, este un mod de a dezbate probleme și nu de a le etala. Or, tentativa unor autori, încurajată de unii, de a practica zborul de flutur pe deasupra realității, de a vedea numai flori, de a ocoli sensurile cu adevărat dramatice, sensurile conflictuale care dau substanță, sevă dramaturgiei, e, după părerea mea, o îndepărtare de la însăși funcția profesională, socială și etică a acestei meserii. De aceea cred că e bine ca în critică să se discute cu mai multă răspundere asemenea forme de avazlune, de abdicare de la rosturile dramaturgiei. Simțim acut de cîte ori ne îndepărtăm noi înșine sau se îndepărtează alții de la aceste rosturi. Există, din păcate, mentalitatea că s-ar putea scrie o piesă cu Romeo și Julieta omînd relația dușmănoasă dintre Capuleți și Montague.

VALENTIN SILVESTRU : Da, S-a spus, o dată, de mult, ca acei doi tineri să nu moară.

DUMITRU SOLOMON : Sigur. De ce să moară ? Sau o piesă cu *Othello* fără Iago. Aceste mentalități sînt, după părerea mea, la fel de grave ca și mentalitățile asociate despre care s-a vorbit.

THEODOR MĂNESCU : E de observat, cred, și că există o foarte strînsă relație între dramaturgie și basm. Eu știu — e posibil ca setul meu de informații în domeniul basmului să nu fie complet — dar știu că cel puțin majoritatea basmelor se încheie cînd obstacolele au fost depășite și „au trăit fericiți” și „am înălțat pe o sa și” v-am spus povestea așa. Nu există basm care să ne povestească ceva despre o căsnicie fericită. „Fericea n-are istorie” — I-am citat pe Balzac. Toate basmele durează cît durează lupta cu obstacolele. Există o relație strînsă din acest punct de vedere între dramaturgie și basm, deci între dramaturgie și creația populară, de pildă cea românească, inclusiv aceea prelucrată de marii noștri creatori de basme și povestiri : Eminescu, Creangă, Ispirescu și alții poate. Un satiric din altă țară formula o butadă foarte ingenioasă : e foarte greu să descoperi ce nu știe nimeni, dar parcă e și mai greu să descoperi ce știe toată lumea. Sîntem îndemnați, pe drept cuvînt, să combatem răciile, vechiul, anacronismele. Dacă scriem dramaturgie, însă, drama este situația sau suma situațiilor care amenință valoarea, iar lupta e între valoare și propriile ei limite, sau între valoare și nonvaloare. Apărăm valorile socialismului care se afirmă în lupta cu nonvalorile. Dar numai individul este răspunzător pentru tot ? Mediul niciodată, și nicăieri ? Dramaturgia dezbaterilor etice a pluit multă vreme, 10—20 de ani, pe ideea aceasta, că individul este întotdeauna răspunzător și mediul niciodată. Ulterior, dramaturgia a început să se elibereze de o asemenea falsă interpretare, de acest poncif și să stabilească relațiile reale, între decăderea, de pildă, a unui individ și a-nume condiții care au favorizat această decădere. Un termen folosit de Valentin Silvestru mi se pare foarte important : indiferentismul. Ce condiții fac să se in-

staleze în planul social indiferentismul, apatia ? Apatia este dușmanul principal și cel mai greu de înfrînt al progresului, al revoluției, al noului.

VALENTIN SILVESTRU : Aici devine foarte oportună observația de la început a dramaturgului Dan Tărchilă că există și subiectivități care trebuie analizate în amănunțime. Comparația dumneavoastră între basm și dramaturgie, interesantă, mă întărește în credința că orice creație spirituală are o perspectivă dialectică asupra realității — dacă este autentică această creație — fiindcă vede procesualitățile și conflictualitățile.

A treia întrebare pe care îmi permit să v-o adresez : preocuparea pentru procesele sociale, pentru detectarea etiologiei dramelor și comediei sociale, pentru o tipologie caracteristică este în măsură să potențeze dramaticitatea scrierilor și valoarea lor literară ? Într-un fel ați și răspuns. În alt fel mai sînt posibile răspunsuri.

THEODOR MĂNESCU : Întrebarea este ușor tautologică, pentru că dramaturgia în asta constă, în tensiunea conflictului dintre real și ideal, dintre limite și tendința de străpungere a limitelor. De aceea, îmi permit, sper să nu vă supăr, să caracterizez întrebarea dumneavoastră ca ușor tautologică.

DUMITRU SOLOMON : Nu tautologică, ci, poate, retorică ; cu răspuns de la sine înțeles, inclus.

THEODOR MĂNESCU : Da. Cu răspuns de la sine înțeles.

DAN TĂRCHILĂ : Întrebarea aceasta aș înțelege-o și altfel : dacă contemporaneitatea ne atrage atât de mult, dacă găsim într-adevăr acest mare interes în contemporaneitate pentru a ne impulsiona în scrierile noastre dramatice...

THEODOR MĂNESCU : Dramaturgia noastră are noroc că trăiește în această contemporaneitate. Dramaturgia nu poate să înfățișeze numai realizările. Cînd s-a realizat ceva, cad cortina, cînd se restabilește armonia sau cînd o tabără este înfrîntă, cortina trebuie să cadă. Aici este problema procesualității, dramaturgia nu poate să îmbrățișeze decît procesul, dramatismul luptei cu obstacolele.

VALENTIN SILVESTRU : Cutez a afirma că n-am pus o întrebare tautologică. Dacă totul e de la sine înțeles și tautologia declarată, de ce există și un alt punct de vedere, uneori chiar violent susținut ? După unii rezultă că ancorarea în social, prizonieratul contingentului, cum a fost numit de un coleg francez, atașamentul față de idei așa-zis preconcepționale, ar stînjeni valoarea și ar deturna înșprăția. Deci, dramaturgia noastră, sîndăloasă în esență și, după părerea mea, de mare pondere în literatura română postbelică, ar fi distorsionată, în situaerea axiologică, de „cotidianitate”, de viziunea dialectică asupra vieții, de spiritul combativ. Toate v-ar jena, după unele opinii, în exercitiul dumneavoastră. Și atunci este lipsit de importanță să vă întrebăm cum priviți dumneavoastră înșivă chestiunea ?

La Paris, orașul-lumină, în care există realizări uimitoare din punct de vedere teatral, uneori, funcționează un număr disproporționat de mare de săli în care se joacă numai piese care n-ar atinge considerente de natură celor avocate de noi aici. Să spunem că este practica teatrelor bulevardiere din toate marile capitale unde există bulevarde cu săli comerciale. Dar apar și justificări teoretice ale teatrului ca „divertisment pur”. Întrebarea mea nu este ipotetică. Confrunți de-ai mei din alte țări, comentatori, critici au roștit uneori acest reproș : „Prea sintetiți dumneavoastră angajați. Prea vreți să deslușiți marile probleme ale istoriei și ale umanității” și atunci „cum să vă mai distrați la teatru ?” Controversa există, o știți foarte bine.

TUDOR POPESCU : Mda, cred că se pornește și la noi, uneori, de la opinia pe care critica literară a adus-o mereu în discuție prin ani, și anume că o legare prea strînsă de realitate face caducă o operă dramatică în clipa în care situația concretă la care se referă opera a dispărut ca atare. Se pot schița două răspunsuri, cred. Unul pe care l-am dat eu în ultimul timp și care este de fapt un exemplu, se referă la o piesă foarte bine legată de o realitate a unui timp. Să zicem *Revizorul* lui Gogol, și care se joacă acum cu deosebit interes în America, fiind pușă în scenă de cîteva teatre. Nu mai există nimic comun între societatea la care se referă piesa *Revizorul* și societatea americană de astăzi și totuși publicul privește piesa cu sporit interes. E un interes cultural. Pe care poate să-l stîrnească o operă literară, o operă dramatică și după ce situația concretă a dispărut.

Într-o discuție, în redacția revistei „Urzica”, cu un redactor de la revista „Kro-

kodil”, el spunea că piesele ce au făcut epocă prin acroșul pe care l-au avut la social astăzi nu mai trezesc nici un interes, publicul a plecat de la ele pentru că, față de dezbaterile violente și acute de la televiziune, ele nu-i mai trezesc interesul pe care i l-au stîrnit cu ani în urmă. Eu am arătat că, totuși, arta nu are numai singurul rol de a aduce pe scenă o problemă de actualitate, ea aduce o problemă sensibilizată, o problemă trecută printr-o conștiință, printr-un caracter. Problema este dacă socialul e punct de fugă al întregii piese sau el este disemnat. Sigur că toate se întîmplat pe un fond social. Nici nu putem fi altfel în literatura română. Sînt și unii mai puțin legați de social ca noi, prin teatrul lor, nu au obsesia socialului.

Un dramaturg este un pedagog ratat. Dramaturgul este legat de societatea în care trăiește prin toate firele lui, așa cum teatrul din prima sa zi, cum era sîrbătoare babilonică, așa va fi mereu, fără doar și poate. Aici este vorba de doză, de importanță, de accent și noi vom pune întotdeauna accentul pe social, pe rolul pe care îl avem în lămurirea unor serii de aspecte ale societății în care trăim. Uneori sîntem înțeleși, alteori nu sîntem înțeleși. Cred că problema cea mai importantă în momentul de față și la care ne-am referit noi, vrînd, nevrînd, e criteriul după care o piesă merită a fi jucată sau nu merită a fi jucată. Mie mi se pare că răspunsul este absolut sigur : dacă piesa apără sau nu apără sistemul de valori al societății noastre. Acesta este, după părerea mea, criteriul fundamental în raport cu care trebuie să se judece o operă de artă oricînd, oricare ar fi ea.

THEODOR MĂNESCU : Problema este nu numai dacă apărăm sau nu valorile spirituale ale societății, ci și, mai ales, dacă le apărăm potrivit specificității, ce-i drept necanonice, a acestei arte care are, totuși, ca bază conflictul valorii cu suma primejdiilor ce atacă valoarea.

ION BĂIEȘU : Datoria dramaturgului de a apăra valorile spirituale ale societății înseamnă, de fapt, datoria de a apăra valorile umane, a apăra omul ca atare. Ce înseamnă a apăra un om ? A-l apăra la modul propriu, cînd el se află într-o situație dramatică nefericită, sau a avertiza societatea asupra unor pericole, a contribui la curățenia ei generală.

Pentru mine, a apăra viitorul spiritual al unei societăți, al unei țări înseamnă să a face, ca să zic așa, lumină în istoria țării respective și a lumina figurile ei istorice, care i-au creat istoria ca atare. Mai sînt, cred eu, multe figuri ale istoriei țării noastre despre care nu s-a scris și ar trebui să se scrie. După părerea mea, dramaturgia noastră istorică este în curs de formare și cred că avem datoria noi să culegem din galeria celor mai mari figuri ale istoriei noastre acele nume care au avut merite excepționale și care dintr-un motiv sau altul nu au pătruns și nu sînt încă introduse în conștiința noastră națională. Prin aceste figuri exemplare noi de fapt existăm — oameni care au mers pînă la sacrificiul vieții pentru patrie. Ce este mai bun pentru tîneret decît să-i pui în față un exemplu sublim ?

A fi dramaturg în momentul de față mie mi se pare a contracta obligația de a fi și dramaturg istoric. Istoria în momentul de față a devenit o problemă contemporană care se desfășoară astăzi. A scrie despre actul Unirii din 1918 este de stringență actualitate, așa cum a scrie despre Eminescu. Tot ce s-a întîmplat în istoria noastră, care este în curs de reîntrupare ca lecție de morală, e demn a fi transpus în dramaturgie. Eu îmi propun să scriu o piesă istorică. Nu știu dacă toate piesele istorice trebuie scrise în maniera lui Marin Sorescu, pe care îl admir ca dramaturg, adică într-o manieră critic-ironică. Unele piese istorice trebuie scrise cu patetism și cu lirism. Vă propun însă să relansăm ideea de a scrie piese despre marea istorie a țării noastre.

VALENTIN SILVESTRU : Am pornit de la o discuție despre social și despre impactul cu societatea socialistă al dramaturgiei române contemporane, care este masiv și profund esențial și definitoriu. Și am atins și zone ale eticului, ale istoricului, și ale politicului ceea ce înseamnă că o perspectivă autentică dramaturgică dă rezultate multiple, pluriforme.

Vă mulțumesc din partea revistei „România literară”. La dumneavoastră există o consonanță între ceea ce gîndiți și ceea ce faceți. Dacă îmi permiteți — pentru că ați și evocat acest lucru aici — consonanța este și între dumneavoastră și cei care sînt datori să dea seama și pentru prezent și pentru viitor despre ce realizați, despre modul în care realizați și felul în care gîndiți. Și despre angajamentul dumneavoastră politic, limpede — după cum se poate vedea în operă și în ceea ce s-a mărturisit în aceste pagini.

■ Avem nevoie de o proză și de poezii combative, cu spirit revoluționar care să dinamizeze activitatea oamenilor muncii, a tineretului

patriei noastre, de o muzică combativă, cu spirit patriotic și revoluționar, de filme mai bune, de un teatru mai bun.

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Expunerea cu privire la problemele socialismului, ale activității ideologice, politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în România)

CONGRESUL XIV

Flash-back

Istoria patriei — în imagini

MARELE forum al comuniștilor români — Congresul al XIV-lea — prilejulește și cineaștilor Studioului Cinematografic al Armatei, instituție care peste doi ani va implini 75 de ani de existență, un binemeritat bilanț. O trecere în revistă strins legată, ca un arc peste timp, de istoricul Congres al IX-lea al partidului, adevărată piatră de hotar a istoriei noastre contemporane.

În ultimii 25 de ani, biografia noastră socialistă, întreaga evoluție a societății românești au demonstrat cu forța gândului implinit, cu trăinicia marilor realizări, justitea politicii noastre ce-și are sorgintea în gindirea genială a tovarășului Nicolae Ceaușescu, patriot înflăcărat și militant de frunte al mișcării comuniste și muncitorești, conducătorul încercat care, prin exemplul de abnegație revoluționară, de luptă necurmată pentru triumful nobilelor idei ale socialismului și comunismului a dinamizat energiile unui popor care l-a vrut și-l vrea mereu în frunte — cheazăse a victoriilor e miine și a ridicării României pe noi culmi de progres și civilizație.

În ampla, generoasă și patetică angajare a celor implicați în actul de cultură de a-și racorda permanent activitatea la tradițiile naționale, la specificul și realitățile românești, s-au înscris și cineastii-documentariști militari care, însușindu-și vibrantele chemări și îndemnuri ale secretarului general al partidului de a se apleca spre „izvoarele limpezii ce izvorăsc din pământul strămoșesc” pentru a bea „apa vie, dătătoare de viață”, au înțeles mai bine propriile rosturi și crezuri.

Așa au apărut, în producția Studioului Cinematografic al Armatei, filme documentare de referință, care au avut ca erou central poporul român. Între acestea se numără, în mod deosebit, realizările ultimilor cinci ani: *Aici, dincolo deaia. Pentru Patrie și România* — în prima linie a frontului antifascist și antirăzboinic european (regia, Ion Cucereanu), *Decebal* (regia, Traian Andronic), *Mircea cel Mare, Unirea. Națiunea a făcut-o!*, *Sus, sus la parapete* (regia, Zîncuța Spîncescu), *Bătălia din poarta Simesului* (regia, Gabriel Sima). Fixînd în memorie date-reper din istoria patriei, filmele acestea au avut darul de a se constitui totodată în mobilizatoare forme de dinamizare a energiei tineresti pentru îndeplinirea tuturor misiunilor încredințate armatei de Patrie, partid și popor, de Comandantul Suprem, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Realizatorii filmelor menționate, pe lângă omagiul adus înaintașilor, ale căror lupte și jertfe aveau ca funda-

ment idealul de libertate și unitate națională, de progres și bunăstare, au adus, pe peliculă, concludente mărturii (arheologice, numismatice, documente scrise, multe inedite), dovezi de netăgăduit că leagănul civilizației românești a fost dintotdeauna aici, unde au visat strămoșii, unde dăm noi viață strădaniilor de mai bine.

Viața mi-a îndreptat pașii spre neașmuit de frumoasă meserie de cineast acum aproape 30 de ani, o meserie care îți oferă posibilități nelimitate și neîngrădite de a „scrie”, în imagini, istoria trecută și prezentă a patriei. Crezul statornic în istoria patriei mi-a marcat întotdeauna gândul și simțirea, a pus pe ceea ce întreaga mea activitate de cineast.

Pasiunea pentru documentul autentic m-a făcut un statornic vizitator și cercetător al arhivelor de documente și al bibliotecilor. Cu emoție și minuție am selectat mărturiile ale trecutului nostru. Drumurile mele de documentarist s-au identificat cu traseele istorice. Cetăți dacice, castre romane, locurile celebrilor bătălii duse de marii noștri voievozi. ...Am asociat demersului cinematografic,

pe lângă documente istorice, pictura și sculptura, poezia și muzica. Oastea lui Horea, *Revoluția salvează națiunea*, *Gornistul*, *Eroul de la Rahova*, *Pe aici nu se trece!*, 1918 — înfăptuirea marelui ideal național, *făurirea statului unitar român*, 260 de zile pentru noua istorie a României, *Pentru libertate, pentru victorie*, în numele independenței naționale, al păcii și libertății popoarelor, *Omagiu*, *Partid al marilor victorii* și *Un om pentru istorie* — documentare pe care le-am realizat — am avut bucuria să intrunească aprecierile publicului și ale numeroaselor juriuri, aprecieri concretizate în zeci de premii la diferite concursuri.

Anul acesta, în cadrul Festivalului Național „Cintarea României”, Studioului Cinematografic al Armatei i-au fost acordate două Premii I, pentru creație artistică și activitatea desfășurată. Sint distincții care vin să ateste faptul că cineastii-documentariști ai Studioului Armatei au devenit o prezență activă în peisajul cinematografic românesc, îmbogățind, prin creațiile lor, epopeea cinematografică națională.

Col. Dumitru Secleanu

O imagine a prezentului: Bulevardul Victoria Socialismului

Cu ochii veșniciei

■ ÎNCĂ la debutul pe ecran, în 1980, *Lumina palidă a durerii* anunța un realism transfigurat, magic, mai rar prezent în filmul românesc, deși foarte prezent în proză. Epica simplă, de factură aproape tradițională, este tot timpul, dublată de o suprarrealitate care o îmbracă în sensuri existențiale. Văzut mereu de la mare înălțime, pământul singuratic și orb, cu virtutea de dealuri și crînguri triste, tînde să se infunde în infinit. Viața de jos a satului sărman se derulează lent și insinuant pînă ajunge să pară, cu dramele ei mocnite și fatalist acceptate, o proiecție a cosmosului, un centru posibil al lumii. Timpul cotidian curge pe orbite mai largi, se umește de pulberi stelare, se asimilează cu timpul etern. Personajele devin semnificații, fără ca prin asta să se abstractizeze. Satul este o arcă a lui Noe dincolo de care s-ar născă o lume nouă, să fi expiat, aici ea păstrîndu-și, în orice caz, rezervele de viață lungă. Tot ce se întîmplă este umil, monoton; pînă la semnificare, devine înalt și nobil. În vîrile tîrînilor acestora analfabeți, nebarbieriți și uitați de Dumnezeu curge singele vieții și istoriei totodată. Bătrînele care fac contract pentru ducerea unui moștenitor în viața de dincolo sînt cumințenia nepăsătoare a pămîntului; văduva care-și ară ogorul trăgînd ea însăși la jug — i-căpăținarea și rezistența la rău; copilul care știe ceasul și cărțile pe de rost — istețimea și dorința de a cunoaște; bărbatul care-l cruță în somn pe ocupantul unic al satului, în primul război mondial — resemnarea și toleranța. Din micile episoade țesute polifonic se recompozează un atît universul unei mici așezări, cît psihologia unui popor. Cu piciorarele în noroi și creștetul în sublim, cu cîteva mari obsesii în față (invățătura, suferința, dragostea, moartea), personajele circula printre opreliștile unei lumi pe care zeii nu o stăpînesc, ci doar o muncesc cu întrebări, dileme, drame și neîmpliniri; iar „lumina palidă a durerii” (titlu exact ca o cheie de partitură!) le topește existența în experiență, anotimpurile și anii, în istorie.

În scenariul de un tip cu totul special al lui George Macovescu (un figură păstrînd în celulele ordonate geometrice toată dezordinea vieții), regizorul Iulian Mihu a găsit unul din marile momente de inspirație ale carierei sale. A rezultat nu numai un film de artă, ci și o iradientă mărturie despre felul nostru de a fi pe pămînt, trecută prin ochii unei veșnicii ce s-a născut la sat.

Romulus Rusan

Radio tv.

■ Radioreportajul realizat de criticul Constantin Parascchivescu la Teatrul dramatic din Galați, radioreportaj difuzat în ediția de luni seară a *Semnăturilor în contemporanitate* (redactor Constantin Vișan), a însemnat mai mult decît o „minută” din munca unei instituții de cultură ale cărei rezultate sînt cunoscute și apreciate de largi cercuri ale opiniei publice. Fără a avea extensiunea emisiunilor grupate în seria *Biografiilor teatrale*, acest radioreportaj a echivalat cu o relevantă schiță de portret a unui colectiv de creatori și, în același timp, cu un bilanț al realizărilor lor. Nu puține și nu lipsite de semnificație, demonstrînd calitatea unui program de lucru, coerența concepției după care este alcătuit repertoriul, amplitudinea inițiativelor vizînd educarea și delectarea a mii și mii de spectatori. Cum altfel s-ar explica longevitatea unor montări ce au rezistat luminilor rampei peste un deceniu, unitatea de faptă și stil a trupeii (actori, sceno-

grafi, regizori), diversitatea acțiunilor pe care Teatrul din Galați le-a realizat atît la sediu cît și în numeroasele sale plasări pe mari platforme industriale ale orașului (*Ancheta asupra unui tînar care n-a făcut nimic* s-a jucat, astfel, într-o hală a Comnatului Siderurgic, în mijlocul unui entuziast public) sau în localități din județ, pregnanța, apoi, de nivel național a unor reușite precum *Gala comediei*, ajunsă la ediția a VII-a.

■ Cîteva caracteristici de construcție dramatică individualizează *Familia* de Tudor Băran (marți seară, la televiziune, în premieră pe țară, regia artistică Olimpia Arghir, dintre interpretări: Marioara Sterian, Gheorghe Cozorici, Silviu Stănculescu, Vistrian Roman, Constantin Diplan, Valentin Urtescu, Eusebiu Ștefănescu, Cristian Sofron). Piesa debutează cu scena finală, deconspirînd cu luciditate rezolvarea conflictului, așa încît performanța spectacolului constă și în faptul că,

deși suspensul este, în mare parte, atenuat, coeziunea înaintării dramatice are forța de a capta interesul publicului, atenția fiind îndreptată nu spre elementele exterioare, de suprafață, ci spre cele de adîncime. Lumea interioară a eroilor pe care actorii, urmînd intențiile textului, înțeleg a o releva cu finețe, irumpe astfel în prim plan, o lume a genelor, dezastrului și onoarei, o lume al cărei pivot este magnetica prezență a iubirii. Și nu întîmplător cuvîntul este scris cu majusculă, căci, în *Familia*, iubirea nu înseamnă doar atracția empatică a două ființe, ci un principiu de existență, de raportare a individului la societate. Am mai observat că, în seria pieselor dedicate mediului industrial, *Familia* înlocuiește linii conflictuale care și-au cîștigat în timp un caracter aproape obligatoriu cu linii conflictuale noi, mai aproape de sensul viu al actualității, deci și de orizontul de așteptare al spectatorilor.

Ioana Mălin

Secvențe

Un maestru al filmului românesc

■ UN mare maestru al imaginii de film, intrat în istoria cinematografului românesc: Ovidiu Gologan. Era un om dăruit, inzestrat cu toate calitățile necesare unui mare operator. Era, pe deasupra, și un om modest (asta nu înseamnă că-l lipsea mîndria profesiei de operator), echilibrat, cumpătat în vorbe și în fapte. Prefera ca despre sine să vorbească nu altceva sau altceva decît imaginea — crudă, densă, dură, calmă, blîndă, dulce-amară, după cum i-o cereau regizorii cu care a colaborat de-a lungul bogatei sale cariere cinematografice.

A lucrat și ca documentarist, a realizat — pentru jurnalele de film de după Eliberare — subiecte dramatice, de o mare sensibilitate și emoție. Era „omul cu aparatul de filmat”, totdeauna prezent acolo unde l-o cerea profesia, căreia i se dedicase trup și suflet.

Dol dintre marii regizori ai cinematografeii

noastre, Victor Iliu și Liviu Ciulei datorează, fără îndoială, calitatea celor mai bune filme pe care le-au realizat, și lui Ovidiu Gologan

Cum scria George Lăptaru: „Clarobscururile dezvoltînd o întreagă retorică a coliziunii albului și negrului, lumina ca modelator al spațiului dramatic, compoziția prim-planurilor menită să susțină tensiunea psihologică, sint investite în *Moara cu noroc* cu o „valoare de semn”; sau: *Pădurea spinzuraților* presupune „o întreagă „magică” tehnică, a încădrării, a mișcărilor de aparat, a eclerajului, reușind, de fapt, să restituie camerei de luat vederi o calitate de atîtea ori ignorată la noi, calitatea de instrument al lirismului”.

Deci, dacă *Moara cu noroc*, scrisă de Ioan Slavici, și *Pădurea spinzuraților*, capodopera lui Liviu Rebreanu, au devenit bijuterii cinematografice, titluri de refe-

rință în filmografia națională, să nu-l uităm nici pe Ovidiu Gologan...

L-am văzut pe platoul de filmare al *Pădurii spinzuraților*. Se pregătea o scenă capitală pentru apropiatul final al filmului: întîlnirea dintre Apostol Bologa (Victor Rebengiuc) și Ilona (Ana Szeles). Febril, Liviu Ciulei dădea ultimele indicații actorilor. Ovidiu Gologan, calm, senin, înimăgînabil de liniștit, punea lumina (mulți dintre operatorii noștri de azi au învățat de la acest mare maestru arta de a lumina fața unui actor, sau de a scoate în relief un colț semnificativ din decor).

„— Gata, Ovidiu?”

„— Gata, Liviu!”

O privire, un semn cu mina, cuvinte cit mai puține.

Omul și artistul Ovidiu Gologan ne-a dat o mare, neuitată, lecție de artă.

Al. Racoviceanu

Artă, actualitate, militantism

ADEVARUL axiomatic potrivit căruia arta reflectă permanența unei spiritualități, deci a unui spațiu înțeles în sensul de loc pentru om și suflet, și imaginea timpului contemporan cu creatorul poate fi considerat emblematic pentru cultura noastră în general, pentru creația actuală cu atât mai mult. Argumentele, nenumărate pentru că însoțesc o istorie în mod inextricabil, răspindite în toate straturile cronologice și faptice, impun o asemenea realitate și nu se deduc artificial potrivit unei premise forțate, oricare ar fi intervalul sau domeniul la care ne raportăm. Probabil că demonstrațiile cele mai consistente și spectaculoase privesc epocile-reper ale culturii noastre, de la evul mediu fertil, până la epoca modernă și contemporană. Dar la fel de semnificative și grele de conținut sînt și cele în care ne raportăm la timpuri mai vechi, de protoistorie și tranziție spre conștiința statală și națională. De aceea, cînd vorbim despre permanență vorbim despre un continuu organic, oricîte accidente, refluxuri sau reculegeri s-ar fi petrecut, nici într-un caz hiatusuri sau cezuri irecuperabile, care se reflectă prin infinite canale în actualitatea noastră, în imaginea ei prin artă.

Sînt posibile repere pentru o evocare lucidă și emoțională, vizînd istoria dar și perenitatea ei sine, acum, în preajma celui de al XIV-lea Congres al partidului, pentru a măsura un drum parcurs și rezultatele sale, pentru a ne plasa în perspectivă devenirii. Ideile orientative, implicite ori cărei discuții legate de arta epocii noastre, de cultură în general, se desprind din Tezele pregătitoare, în fond concluzie și prognoză într-un punct focal al dezvoltării societății românești la pragul de tre astăzi și mine. Axul vital rămîne finalitatea umană, ceea ce implică nu doar o simplă elaborare teoretică in vitro, ci însăși condiția de a exista și a rezista a întregii noastre culturi, a spiritualității ca substanță. Din ansamblul generos al conceptului de umanism, o altă permanență a întregii arte românești, se desprinde ideea omului ca participant, deci creator, subiect al operelor și judecător al valorilor propuse. Triplă ipostază care ne relevă răspunderea ce revine artistului în fluxul evoluțiilor sociale și istorice, dar și sensul militant de esență al creației, depășind conjuncturi sau accidente în afirmarea demnității ființei. Căci imaginea unui timp și a conștiinței sale se constituie în spațiul obiectiv al istoriei nu prin aglomerarea nenumăratelor detalii și a ipostazelor imediate, ci prin suma sever cenzurată a marilor idei, opere și mesaje elaborate de oameni, pentru oameni, în numele adevărilor perene.

Muzică

Ethosul național în creația tinerilor compozitori

EVALUAREA aportului pe care tinerii noștri compozitori îl au în dinamizarea și îmbogățirea peisajului compozitional național impune, din pornire, precizarea că, pentru a evita eventuale reproșuri (sau redușmerii) ce ni s-ar putea aduce ca urmare a unor posibile deosebiri de optică în abordarea fenomenului, am inclus în categoria tinerilor mai multe generații de compozitori, începînd cu cei aflați încă pe băncile conservatoarelor și sfîrșind cu cei ce se găsesc, acum, în jurul vîrstei de 40 de ani. Am în vedere, pe de o parte, necesitatea unei cuprinderi mai ample a problemelor și aspectelor specifice activității de creație a tineretului, ceea ce ar favoriza o mai clară determinare a elementelor de instituire valorică și de continuitate a acestei activități, iar pe de altă parte, adevărul că maturitatea deplină în media unui fenomen cultural presupune validarea lui în structura axiologică a societății, ca fapt de conștiință estetică la nivel macro-social. În acest caz, excepțiile posibile și existente în orice cultură nu ar fi suficiente pentru definirea fenomenului ca atare. Atributul tineretului spiritual și biologic (atribuția spirituală fiind recunoscută oricărui creator autentic) are totuși calitatea de a se distinge prin elanul căutărilor, prin refuzul de a se cantona în forme prestabilite, prin capacitatea de transcendere a obișnuitului, a locului comun din sfera cunoașterii, dinamizînd din interior procesele novatoare capabile să fină pasul cu progresul, extrem de rapid în acest timp românesc de puternică efervescență creatoare, al civilizației spirituale și al sensibilității umane.

Ne interesează, desigur, în cel mai înalt grad excepțiile (istoria muzicii românești și universale oferă numeroase cazuri de creatori care, la vîrste timpurii, au dat la iveală capodopere nepieritoare) dar ne interesează, cel puțin în aceeași măsură, modul în care contribuțiile crea-

toare cumulate ale noulor generații de compozitori se integrează în vastul și fecundul proces de afirmare, pe plan național și internațional, a unei școli de compoziție muzicale atât de strălucit reprezentată de înaintași, de George Enescu în primul rînd, și atât de puternic consolidată în anii socialismului de succesori Orfeului Moldav, cu precădere de compozitorii generațiilor „de aur” ale anilor '60 și '70. Se înțelege că, date fiind amploarea și profunzimea șantierului de creație muzicală al tineretului, în rîndurile de față nu sînt posibile detalieri nici biografice, nici analitice, acestea urmînd a fi făcute în studii mai ample în viitor. Mă voi mărgini, așadar, la cîteva observații cu caracter de sinteză privind fenomenul evocat, atît în raport cu tradiția folclorică și cultă a muzicii românești, cit și cu unele orientări estetice și tehnice compoziționale afirmate pe plan universal. În acest sens o retrospectivă, chiar și sumară, a vieții muzicale românești din ultimii 2-3 ani, evidențiază o implicare crescîndă a tinerilor compozitori în determinarea și — de ce nu — cristalizarea și înnoirea muzicii românești sub cele mai diverse aspecte, genuri și forme ale ei.

Subsumată cu deosebire genului cameral dar desigur și genurilor simfonice, coral, vocal simfonice, concertant și de teatru muzical, creația tinerilor noștri compozitori înregistrează o pluralizare și diversificare cu adevărat impresionantă. Nu lipsește nimic din tot ce a dobîndit, pozitiv, experiența estetică și lingvistică a muzicii naționale și universale, în special din perioada ultimelor decenii ale acestui sfîrșit de secol XX, toate formele, genurile, stilurile și personalitățile creatoare evoluînd în perimetrul unui pictorialism de puternică rezonanță și expresie autohtonă, cu trîmțiri implicite sau explicite fie în universul epic al baladelor românești, fie — de cele mai multe ori —, în structurile de adîncă esență lirică ale culturii și sensibilității poporu-

ideea de om. Ar trebui să începem, firește, cu marii anonimi, sau redescoperiții epocilor vechi, pentru ca pe firul istoriei să venim în pragul veacului trecut și apoi, străbînd ura din cele mai semnificative pagini ale constituirii tradiției noastre din perspective moderne, să ne referim la actualitate. Am avea revelația unui metaforic și permanent efort al veșnicului meșter Manole care trăiește în orice creator, a cărui operă rezistă și se impune prin zidirea simbolică, iarăși și iarăși, a însăși ființei, în esență, aceeași Ana legendară. Prin ea se afirmă, dincolo de timp și avataruri, un crez și o dimensiune spirituală, structura unui popor și concepția despre om, societate, existență. Este substanța creației care poartă numele lui Părvu Mutu, Dragoș, Nicolae Polcovnicu, Toma, Negulici, Aman, Tătărescu, Grigorescu, Andreescu, Luchian, Ressu, Tonitza, Paciurea, Brăncuși, Palady, Petrașcu, Gh. Anghel, Ghiță, Ciucureanu, Baba, Pacea, Gheorghiu, Iliescu, Călinești, Brădean, Vasile Grigore, Mărginean, Irimescu, Vasilescu, Maitec, Leolea, Octav Grigorescu, Chirnoagă, Kazar, numele tuturor celor ce redactează un mesaj al timpului, pentru și peste timp.

Prin această permanentă referire la existență și om, din perspectiva filosofiei noastre, sau a gîndirii ființei în lumea concretă așa cum s-a constituit prin straturile succesive ale istoriei, arta noastră

a fost și continuă să rămînă umanistă și prin aceasta universală. Capabilă de un dialog egalitar cu sistemul valorilor.

Din acest unghi trebuie privite și dimensiunile efortului care se așteaptă din partea creatorilor de valori artistice, culturale, obligația de a da opere ale timpului nostru și apte de perenitate, de a reflecta o concepție clară distinctă, unitară, ca un vector etic și moral, despre locul și rolul ființei în propriul său univers. În peretua devenire. Sînt, în fond, permanențele spiritualității noastre care au însoțit un drum lung și aspru prin istorie, definindu-ne, ce se cuvin ridicate la o altitudine de luciditate și răspundere pe măsura dezvoltării întregii societăți românești.

De aceea acum, cînd se pregătește cadrul celui de al XIV-lea Congres al partidului, hotărîtor pentru istoria țării în acest ultim deceniu ce re mai desparte de pragul simbolic dintre milenii, a reflecta activ asupra ideilor de actualitate, permanență, militantism și umanism devine obligația morală a tuturor artiștilor, dovadă patriotismului și arădării de substanță. Fără îndoială că, la fel ca în întreaga istorie, creatorii vor răspunde prin fapta lor, prin valoarea operelor și mesajelor, comandamentelor timpului nostru de astăzi, de mine.

Virgil Mocanu

cînd prin acesta și preluînd creator ideea organizării pe baze noi a limbajului muzical (reorganizare înfăptuită prin procesul de serializare, adică diferențiere, continuă și nu repetare), idee fertilă în consecințe dacă avem în vedere extinderea sa la toate aspectele sunetului (timbru, intensitate, dinamică, înălțime, ritm, durată) cu inexorabila încredințare a unor din din ce în ce mai accentuate responsabilități structurale. Puteam observa, de pildă, în multe dintre lucrările tinerilor noștri compozitori o anumită dizolvare a conceptului de discurs continuu în alternativă structurii, a conglomeratului de sunete în care undele succesive de microorganisme răsăr de pretutindeni, grupate în secțiuni scurte ca și cum fiecare ar fi închisă în limitele propriei respirații. Totul este supus însă unei logici interioare evidente, unor legături semantice care le asigură coerența și unitatea. Negarea, sau, mai precis, sensul negației din spiritul unor mari reformatori al limbajului muzical din a doua jumătate a secolului are, în concepția tinerilor noștri muzicieni, o afirmare a reverului, adică a construcției, a limpezimii de gînd, a încrederii. Dacă pe întinse zone ale muzicii occidentale din acest sfîrșit de veac dimensiunea sunet ca expresie sau reflex al emotivității și gîndire organizatoare este întoarsă de multe ori în favoarea celui de-al doilea termen, în muzica despre care vorbim este prevalentă emoția și, de asemenea, caracterul reflexiv și formativ al discursului sonor. În acest sens, e revelator faptul că tinerii compozitori români, pe baza celor mai valoroase tradiții ale muzicii românești, au înțeles că lungul drum parcurs de muzică în atîtea secole de istorie a însemnat construirea lentă și anevoioasă a unui sistem, transformarea zgornotului în sunet și organizarea sunetului în limbaj cu ajutorul căruia să se poată exprima compozitorul. Aici își află desigur explicația și revenirea la primul conceptul melodic, aspirația spre expresia limpede a discursului muzical afirmînd un fel de curent neomuzical, dacă ne putem exprima astfel. În această accepțiune noțiunea de limbaj muzical înseamnă realizarea unei unități depline între structura melodică și toate componentele care contribuie la adîncirea conținutului expresiv cu un accentuat conținut etic, estetic și educativ.

Vasile Donose

■ Este necesar să avem permanent în vedere că făurirea cu succes a socialismului și comunismului nu se poate asigura decît pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. De aceea, va trebui să punem în centrul întregii activități dezvoltarea și perfecționarea cercetării științifice în toate domeniile. Organizarea științifică și modernizarea producției, a întregii activități pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii reprezintă o necesitate obiectivă, o cerință logică a perfecționării continue a societății noastre socialiste.

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Expunerea cu privire la problemele socialismului, ale activității ideologice, politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în România)

CONGRESUL XIV

Cu poporul, pentru popor

SINTEM în preajma unui eveniment remarcabil din viața poporului — întrunirea celui de al XIV-lea înalt forum al comuniștilor români. Toți fiii țării s-au mobilizat exemplar, într-o atmosferă de efervescență creatoare, pregătindu-l cu răspundere și competență, angajându-se în ample și rodnice dezbateri constructive, spre a conferi documentelor sale programatice o sonoritate încărcată de semnificație, noi dimensiuni calitative, pe măsura importanței lor fundamentale pentru destinele națiunii noastre socialiste. Acest fapt constituie cea mai elocventă manifestare a asumării deliberată și active a propriei deveniri, a opțiunii conștiente și responsabile pentru continuitatea prefacerilor revoluționare din societate sub conducerea înțeleaptă și clarvăzătoare a partidului, a ilustrului său strateg, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Prin mărețele realizări și împliniri obținute de popor în procesul făuririi noi orinduirii, cu precădere dobândite în epoca inaugurată de istoricele lucrări ale Congresului al IX-lea al partidului, dar și prin grandioasele perspective de progres multilateral al țării pe coordonatele cincinalului 1991—1995 și, pe mai departe, spre zorii comunismului, pînă dincolo de frontierele anului 2000, conturate retrospectiv și prospectiv, cu rigoare științifică, în documentele sale pregătitoare, acest eveniment s-a conștientizat în rindul maselor, cu o identitate distinctă, adoptîndu-se, cu legitimitate mindrie patriotică, formularea din proiectul Programului-Directivă, de „Congresul marilor victorii socialiste, al triumfului principiilor socialismului științific în transformarea revoluționară a patriei, al independenței depline, economice și politice a României”.

CALEA străbătută nu a fost ușoară, ci, dimpotrivă, complexă și dificilă. Au fost ani ai reconstrucției țării, greu încercate de război, au fost lipsuri, au fost greutăți inerente începutului de drum, au fost și greșeli și încălcări grave ale legalității, generînd autentice drame existențiale, au fost încercări de răstălmăcire a identității ființei naționale, a istoriei autohtone, a limbii și culturii noastre, au fost tendințe de subapreciere a forței și capacității poporului român de a-și hotări singur soarta. Partidul a reușit să învingă aceste greutăți, să le depășească, mobilizînd, în unitate de cuget și simțire, pe toți fiii țării, într-un amplu și exemplar efort constructiv, asigurînd făurirea și consolidarea noi orinduirii și trecerea la o etapă superioară a construcției socialiste. Apreciînd din perspectiva acestor

ani mărețele împliniri și prefaceri calitative în toate domeniile victorii politice, economice și sociale, Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului subliniază cu rigoare științifică, că „În desfășurarea procesului revoluționar în țara noastră, un moment de cotitură radicală, de adevărată răscruce istorică l-a constituit Congresul al IX-lea, cînd în fruntea Partidului Comunist Român a fost ales marele fiu al neamului, eroul comunist al națiunii române moderne, tovarășul Nicolae Ceaușescu”.

În cadrul lucrărilor Congresului al IX-lea al partidului, analizîndu-se cu înaltă răspundere și exigență partinică etapa ce a premers, relevîndu-se succesele înregistrate, dar și teoriile și practicile greșite, s-au extras învățămintele necesare pentru continuarea pe coordonate noi, superioare, a procesului revoluționar din țara noastră, renunțîndu-se la conceptul „modelului unic”, la forme de organizare a societății străine spiritului românesc, înlăturîndu-se dogmatismul, stereotipiile de gîndire, adoptîndu-se propriul drum de progres multilateral al patriei socialiste, printr-o raportare constantă și creatoare a filosofiei clasei muncitoare — materialismul dialectic și istoric — la condițiile și realitățile autohtone, la tradițiile de luptă ale poporului, pentru libertate socială și națională, pentru independență și unitate, la aspirațiile legitime ale maselor de mai bine, de fericire, de dreptate și echitate.

Corepunzător principiului formulat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind „făurirea socialismului cu poporul și pentru popor”, s-a creat și s-a dezvoltat continuu un sistem unic și original al democrației muncitorești-revoluționare, asigurînd participarea tot mai largă a maselor la conducerea societății, la elaborarea, adoptarea și înfăptuirea politicii noastre interne și externe, ca expresie a asumării conștiente, responsabile și competente a destinului lor, deslușit ca parte integrantă a prezentului și viitorului României socialiste și comuniste. Potrivit gîndirii politice și filosofice, de amplă anvergură prospectivă, proprie conducătorului partidului și statutului nostru, culturii avansate, educației permanente și multilaterale a maselor li s-a conferit un rol major în strategia transformării revoluționare a societății românești, luîndu-se măsurile corespunzătoare pentru îmbunătățirea continuă a învățămîntului de toate gradele, ca finalitate, cuprindere și conținut, concepîndu-l modern, în relație organică cu cercetarea și producția, pentru perfecționarea competenței politico-profesionale a tuturor categoriilor de cadre, pentru

GH. APOSTOL : DIALOG CU TINĂRA GENERAȚIE

ridicarea nivelului general de pregătire a cetățenilor, în concordanță cu progresul cunoașterii, cu noile cuceriri ale revoluției științifico-tehnice contemporane și ale noii revoluții agrare.

Noua concepție privind edificarea socialismului și comunismului în țara noastră, afirmată începînd cu istoricele lucrări ale Congresului al IX-lea al partidului, s-a validat integral prin înseși mărețele realizări și împliniri revoluționare obținute de popor, în ultimii 24 de ani, prin dinamismul accentuat și eficientizarea sporită a vieții politice și economico-sociale, prin cetezanța proletelor de ridicare a României spre altitudini superioare de progres și civilizație. Astfel, producția industrială din acest an este de 135 ori mai mare decît cea din 1945, din care sporul de 120 ori s-a obținut după Congresul al IX-lea al partidului. Producția agricolă a sporit de 10 ori, dar de peste 6 ori după 1965. Venitul național depășește de 40 de ori nivelul din 1945 (de 33 de ori în perioada ultimilor 24 de ani). Numai în ultimul deceniu au fost alocate peste 2.000 miliarde lei pentru dezvoltarea economico-socială a patriei, realizîndu-se totodată două majorări substanțiale ale retribuițiilor oamenilor muncii, precum și a pensiilor.

O victorie fără seamăn a poporului nostru, a economiei naționale socialiste a fost lichidarea în acest an a datoriei externe, cîștigîndu-ne demnitatea independenței și suveranității depline, avînd un fundament trainic material și spiritual pentru înfăptuirea grandioaselor obiective ale celui de al 9-lea plan cincinal și a orientărilor strategice pe termen lung, prefigurate în deplinătatea înțelesurilor mobilizatoare în documentele pregătitoare ale celui de al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român. Aceste realizări sînt argumente de netăgăduit în demonstrarea superiorității noi orinduirii, a

justeței liniei strategice generale, adoptată încă de la Congresul al IX-lea, de dezvoltare programatică și intensivă a proprietății socialiste, de stat și cooperatiste, a forțelor de producție, pe baza unei rate înalte a acumulării, a celor mai avansate cuceriri ale cunoașterii universale. Se demonstrează astfel rolul hotărîtor pe care îl are și trebuie să-l aibă în continuare, ca o necesitate obiectivă, partidul în conducerea unitară a întregii vieți politice și economico-sociale, însemnătatea angajării întregului popor, — în spiritul democrației muncitorești-revoluționare — în determinarea deliberată și activă a prefacerilor calitative din societate. Totodată, rezultatele de pînă acum reliefează pregnant importanța decisivă pentru opera de făurire a noi orinduirii a unei susținute activități teoretice și practice, de aplicare fermă, consecventă și creatoare a principiilor socialismului științific, a învățaturii marxist-leniniste, a legităților generale, la condițiile concrete din țara noastră, estimate realist, în integralitatea, interdependența și devenirea lor dialectică.

ACUM, cînd se înregistrează o veritabilă ofensivă ideologică, finanțată de cercurile cele mai reacționare din occident, urmîrind fătis destabilizarea situației din țările socialiste și în unele cazuri și reușind, conștientizarea maselor asupra mobilizării, țelurilor politicii noastre de partid și de stat, asupra fundamentului ei teoretic, asupra umanismului ei funciar constituie o premiză esențială a angajării lor superioare, în deplină cunoștință de cauză, în înfăptuirea programelor dezvoltării economico-sociale, a mărețelor obiective de progres multilateral a societății românești. În cadrul lucrărilor recente Pleinare largite a C.C. al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Expunerea sa cu privire la problemele socialismului, ale activității ideologice, politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului în România, a subliniat cu îndreptățire că „În actualele împrejurări se impune ca o necesitate obiectivă analiza științifică a drumului parcurs în construcția socialismului, a stadiului actual al socialismului în țara noastră, pe baza concluziilor desprinse din practica și realitățile sociale, să dăm răspunsuri teoretice, să înarmăm partidul, întregul popor cu o cunoaștere și înțelegere justă a realităților economico-sociale, a legilor obiective, a principiilor socialismului științific, a concepției revoluționare în general, privind căile de dezvoltare a patriei noastre, a întregii omeniri pe calea orînduirii fără clase, fără asunritori, de realizare a celei mai drepte orînduirii din lume — a socialismului și comunismului”. Se conturează astfel, sintetic și convingător, o cerință de o deosebită însemnătate principală în orientarea întregii activități ideologice, a muncii politico-educative, în afirmarea ei pe coordonate superioare de împlinire calitativă și eficiență, punînd în puternică lumină documentele programatice ale Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român — „Congresul marilor victorii socialiste”.

Mihai Răducanu

Culorile lumii

Mindre, pătrunse de taină culorile lumii s-arată,
Soarele-n zori inundînd al bolții albastru ocean,
Seve-a pămîntului haină urzind cu-a lor sursă bogată,
Apele viu murmurînd balade și doine de-alean.

Luna pe unda-i senină etern visătoare de strajă
Fără de grai dă ocol veghind ale noastre-armonii;
Stelele, bumbi de lumină, camee de-argint și de vrajă,
Timplele-și reazămă-n gol, măsoară-ale Terrei stihii.

Pururi își cată odihnă planeta Pămînt azurie,
Pururea lupii flămînzi la dalba Selene urlînd;
Munca și ceasul de tihnă sint lege-ntr-a mea galaxie,
Pururi cei nobili și blînzi vezuvii de ură-nfruntînd,

Oameni, v-aprindeți avîntul, cel bun, cel modest
și cel harnic,
Nu hărăziți nimănui altarul cu sfînte meniri;
Tunet vă fie cuvîntul iar scut al țării comarnic,
Stringeți pe lanuri și-n grui aroma eternei iubiri.

Omule, cearcă-a preface în flămură-a ta existență,
Doruri ce-n inimă ard să prindă contur și hotar;
Smulge sub lauri de pace a evului tău chintesență,
Poartă culori în stîndard aprinse din spectrul solar.

Vrerile tale-s augurii planetei prin vremi călătoare,
Ce-ai dobîndi prăbușînd castelul pe aripi de hâu?
Faur și rege-al naturii, cu nimb din azur și din soare,
Vei dăinui împlinînd chemările timpului tău.

Crișan Constantinescu

Politica externă a României socialiste — politică a echilibrului, înțelepciunii și păcii

„Viața, realitățile demonstrează, cu putere, justetea politicii externe a partidului și statului nostru de colaborare cu toate națiunile lumii, fără deosebire de orînduire socială. Este bine cunoscut că nu au existat probleme mai importante în viața internațională la care România socialistă să nu-și fi adus o contribuție activă la soluționarea lor, să nu fi participat, împreună cu alte state, la lupta pentru pace și colaborare internațională“.

Aceste cuvinte, desprins din magistrala Expunere prezentată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, la Plenara lărgită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, sint o sinteză a unei strălucite linii de gândire politică de sinteză și perspectivă, de acțiune consecventă și neobosită, promovate de genialul ctitor de țară nouă pe pământul românesc, tovarășul Nicolae Ceaușescu, începînd încă de la Congresul al IX-lea al partidului, Marele Congres din 1965, cel care a deschis țării noastre drumul spre orizonturile comuniste pe calea unei dezvoltări echilibrate, multilaterale.

Prestigiul de care se bucură România pe plan internațional se datorează, în mod cert, acestei politici de echilibru și înțelepciune, acestei politici a dialogului și deschiderii spre colaborare și destindere — idei prefigurate de către președintele României încă de la mijlocul deceniului șase, idei confirmate pe deplin de mersul istoriei contemporane, idei-forță a căror aplicabilitate a devenit din ce în ce mai necesară ca soluție la tendințele de încordare și tensiune pe plan internațional.

Politica externă dusă de România socialistă, de președintele ei, tovarășul Nicolae Ceaușescu, Marele Erou al Păcii, s-a impus prin spiritul său de constanță în apărarea marilor idei-urii ale civilizației umane, printr-un efort continuu de creare a premiselor necesare pentru ca omenirea să fie ferită pentru totdeauna de spectrul unui război nimicitor, afirmînd cu putere dreptul fiecărui popor de a-și edifica, în deplină independență și respect al demnității naționale, propriul drum spre bunăstare și progres, contribuind astfel la dezvoltarea comunității umane, a civilizației noastre în pragul secolului XXI.

ACUM, cînd ne mai despart puține zile de deschiderea lucrărilor celui de-al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român, moment de importanță istorică crucială în istoria poporului nostru, o cit de sumară retrospectivă asupra liniilor directoare ale politicii externe a României socialiste în anii ce au trecut de la Congresul al IX-lea trebuie să sublinieze în primul rînd faptul că, de atunci și pînă acum, acțiunea românească pe plan internațional a cîștigat mereu în amploare și dinamică, s-a impus întregii lumi prin originalitatea și spiritul ei de înaltă răspundere politică față de viitorul oamenilor, al Planetei Pămînt.

Trebuie început, deci, în această analiză, prin a sublinia dinamica excepțională a acestei politici de largă deschidere internațională, politică a colaborării și cooperării, a bunei înțelegeri între toate popoarele lumii. Începînd cu perioada deschisă de Congresul al IX-lea, în cadrul dialogului politic purtat de președintele Nicolae Ceaușescu, țara noastră a fost vizitată de peste 300 de șefi de state și guverne, iar solia de pace și colaborare românească — reprezentată prin vizitele la nivel înalt efectuate de tovarășul Nicolae Ceaușescu împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu — a fost dusă în peste 200 de țări ale lumii. Cu prilejul acestor întîlniri și convorbiri la înalt nivel, România a încheiat în această perioadă, cu alte state, aproape 700 de documente care au deschis ample perspective colaborării pe multiple planuri, respectîndu-se principiile fundamentale ale avantajului reciproc, ale cooperării. România socialistă are acum relații diplomatice și economice cu peste 155 de state, de peste 2 ori mai mult ca în 1965, țara noastră dezvoltînd relații culturale, sub diverse forme, cu 135 de state. În linia acestei sinteze, să subliniem și faptul că Partidul Comunist Român promovează relații de colaborare cu peste 200 de partide comuniste și muncitorești, partide socialiste și social-democrate, partide de guvernămînt din țări în curs de dezvoltare, cu alte forțe democratice, progresiste. România a construit prin cooperare sau participă la realizarea a peste 180 de obiective economice în țări în curs de dezvoltare, demonstrînd practic valențele solidarității internaționale în sensul edificării unui climat nou pe planeta noastră. În toate acestea se regăsește, de fiecare dată, contribuția hotărîtoare, determinantă, a președintelui Nicolae Ceaușescu, unanim recunoscut pe plan internațional prin volumele, articolele, conferințele, emisiunile de radio și televiziune, consacrate operei constructive a acestui eminent om politic al lumii contemporane, omagiat și prin decernarea a peste 130 de înalte distincții, ordine și medalii ale unor prestigioase organizații și instituții internaționale. În acest bilanț al dinamicii politicii românești este necesar, credem, să reamintim cîteva dintre declarațiile făcute cu prilejul acestor momente solemne, de înaltă semnificație politică.

Astfel, Romesh Chandra, președintele Consiliului Mondial al Păcii, spunea: „Această medalie vi se înmînează dumneavoastră, domnule președinte, pentru remarcabila activitate pe care ați desfășurat-o de-a lungul întregii dumneavoastră vieți, în favoarea păcii și securității internaționale, pentru destindere și dezarmare. Această medalie vi se înmînează ca o recunoaștere a muncii pe care ați depus-o în slujba poporului dumneavoastră, pentru a-i asigura o viață mai bună, pentru a construi socialismul. Această medalie vi se înmînează ca o recunoaștere a remarcabilei dumneavoastră activități în sprijinul luptei de eliberare națională a popoarelor, pentru independența tuturor popoarelor lumii. Această medalie vi se înmînează pentru remarcabila și

marea dumneavoastră activitate în sprijinul țărilor recent eliberate, pentru făurirea unei noi ordini economice internaționale“.

La rîndul său, prof. dr. Giovanni Battista Bonelli, președintele Institutului de relații internaționale din Roma, sublinia cu pregnanță faptul că „Pentru progresul omului nou, totdeauna și pretutindeni stăpîn al destinului său, este încă o dată evidentă coincidența semnificativă între logica nouă a eliberării și filosofia acțiunii președintelui Nicolae Ceaușescu. Pace deci în locul războiului, rațiune în locul violenței, consensul în locul constrîngerii, binele tuturor în locul egoismului fiecăruia, conviețuire în armonie cu noile popoare eliberate de exploatare și care se ridică pentru eliberarea totală, de orice dominație. Aceasta este în esență gîndirea, viața și acțiunea unui om, a lui Nicolae Ceaușescu, președintele poporului român“.

Dinamică și constanță — iată principiile strălucit imbinat de acțiunea președintelui României în urmărirea marilor idei ce caracterizează politica externă a României socialiste, înalt exemplu în diplomația mondială, așa cum sublinia Emile van Huynegem, președintele Institutului de relații diplomatice din Bruxelles: „Diploma de onoare — pe care ați binevoit s-o acceptați — este simbolul unui omagiu real și al unei mărturii sincere, de recunoaștere a meritului și devotamentului dumneavoastră față de cauza păcii în lume. Această luptă pentru pace o conșteț peți — domnule președinte — ca pe un element strîns legat de lupta care înglobează respectul identității naționale, progresul social și dezvoltarea economică. Meritele dumneavoastră personale și exemplul dat de țara dumneavoastră au depășit cu mult frontierele naționale, continentale sau ideologice. Care om de bună credință ar putea rămîne insensibil în fața voinței dumneavoastră de a contribui la edificarea unei lumi a păcii, dreptății și libertății?“.

Într-adevăr, răspunzînd acestei întrebări, putem afirma că orice om de bună credință, de oriunde în lume, nu poate să nu precizeze valoarea de înalt umanism a marilor principii ce fundamentează, în concepția și acțiunea președintelui Nicolae Ceaușescu, politica externă românească. Independența și suveranitatea, egalitatea în drepturi, neamstecul în treburile interne ale altor state, avantajul reciproc, renunțarea la forță și amenințarea cu forță, dreptul fiecărei națiuni la dezvoltare liberă, de sine stătătoare — iată principiile ce stau la baza acestei politici exemplare. „Aceste principii — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu încă din 1971, cu prilejul sărbătoririi semicentenarului partidului — sint pentru societatea românească de astăzi, pentru relațiile de colaborare în lume, așa cum sint apa și aerul pentru existența omului. Cum am putea să renunțăm la apă și la aer? Ar însemna să renunțăm la viață. Nu, nu putem renunța la aceste principii, pentru că ele constituie condiția vieții noastre libere și independente, condiția vieții independente și libere a tuturor națiunilor lumii“. Principii care au găsit o largă și deplină audiență internațională, așa cum mărturisesc, printre altele, două dintre luările de poziții consemnate în lucrări de prestigiu închinat activității politice și gîndirii filosofice ale președintelui României.

Publicistul britanic Robert Govender sublinia în acest sens: „Îl admir și îl prețuiesc pe președintele României pentru că domnia sa crede cu convingere în vocea rațiunii, în înțelegerea, moderației și toleranței. Toate aceste trăsături își găsesc expresia în consecvența cu care acțiunea pentru făurirea unei lumi pașnice, în condamnarea curajoasă a fiecărui act de agresiune, în refuzul ferm de a accepta impunerea cu forță armelor a

DORU ROTARU : PACE

unui regim politic. Puține persoane consacră mai mult timp, energie și gînduri pentru a face ca lumea să fie un loc mai bun de trăit pentru noi toți, indiferent de rasă, religie, ideologie sau sistem social. Aceasta se datorează unui bărbat care este astăzi larg apreciat în lume ca un lider de anvergură mondială și un filosof de statură internațională — Nicolae Ceaușescu“. Despre realismul acestei politici — strîns imbinată cu fapta concretă, expresie a modului de a înțelege lumea al unui popor aflat pe un ireversibil drum al construcției multilaterale a socialismului, vorbea și scriitorul brazilian Amílcar G. Alencastre, prefăcînd o lucrare închinată operei politice a președintelui României. „Fizionomia internațională a României are drept făuritor pe președintele Nicolae Ceaușescu, conducătorul țării în epoca pe care aș denumi-o «epoca de măreție a României». Președintele Nicolae Ceaușescu este un conducător de țară socialistă care concepe doctrina sa politică nu în termenii unor simple exerciții de cunoaștere filosofică, ci ca un instrument destinat să asigure dezvoltarea, bunăstarea și securitatea pentru poporul său, iar în aceste domenii, atît statisticile economice cit și cele sociale demonstrează că președintele Ceaușescu conduce poporul său pe calca unor performanțe excelente“.

Politică de înalt umanism revoluționar

IMPORTANȚA MONDIALĂ a acestor acțiuni exemplare ale politicii externe românești se poate exprima, sintetic, prin enumerarea cîtorva dintre inițiativele care, adoptate de forumul Națiunilor Unite, s-au constituit în adevărate acte normative pe plan mondial, țara noastră aflîndu-se la originea acestor propuneri sau participînd, alături de alte țări, la elaborarea lor finală.

Astfel, Sesiunea Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite a adoptat, la propunerea țării noastre, în 1965, la cîteva luni după desfășurarea Marelui Congres, rezoluția Măsurii pe plan regional în vederea îmbunătățirii relațiilor de bună vecinătate între statele europene, aparținînd unor sisteme economice și sociale diferite, ca prim pas spre înfăptuirea securității și dezarmării pe continent. În 1970, apoi, tot în urma unei inițiative a României, Adunarea Generală a O.N.U. a proclamat „Deceniul dezarmării al Națiunilor Unite 1970—1980“. La propunerea țării noastre, grupuri de experți au elaborat, în cadrul O.N.U., în 1972, 1977, 1982 și 1988 studii asupra „Consecințelor economice și sociale ale înarmărilor“. În baza

Hotărîrii Comitetului Central al Partidului Comunist Român în problemele dezarmării și în primul rînd ale dezarmării nucleare, din mai 1978, România a adus o contribuție de seamă la convocarea și desfășurarea primei Sesiuni speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrate dezarmării.

Tot în linia acestor mari acțiuni cu puternice rezonanțe internaționale se înscriu și istoricele inițiative de pace și dezarmare ale președintelui Nicolae Ceaușescu din toamna anului 1981 și primăvara anului 1982, vizînd oprirea amplasării rachetelor nucleare americane în Europa occidentală și a măsurilor de răspuns ale U.R.S.S., acțiuni care au culminat cu Apelul poporului român însumînd 18 milioane de semnături, transmis celei de-a doua sesiuni speciale a O.N.U. consacrată dezarmării. În 1982, în cadrul acestei sesiuni a fost prezentat un document excepțional ca valoare politică și diplomatică, *Poziția și propunerile României cu privire la problemele dezarmării*, un accent deosebit fiind pus pe oprirea și eliminarea definitivă a pericolului pe care-l reprezintă armele nucleare pentru întreaga lume. Un alt gest de importanță istorică, cu adînc răsunet internațional, a fost, în 1986, reducerea de către România, unilateral, cu 5 pînă la 10 la sută a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor sale militare, în urma unui referendum național organizat din inițiativa președintelui Nicolae Ceaușescu, omul de stat, gînditorul politic și eminentul revoluționar care a elaborat linia directoare ce a dus la formularea de către România a unui program complex de dezarmare în lume pînă în anul 2000, prevîzînd lichidarea treptată a tuturor stocurilor de arme nucleare.

Desigur, sînt acestea doar cîteva dintre marile acțiuni românești pe plan internațional, dar enumerarea lor și, mai ales, urmărirea cu atenție a datelor înscrise în calendarul diplomației internaționale, arată evidența unei alte caracteristici a politicii partidului și statului nostru: caracterul său de prioritate mondială în cîteva din domeniile fundamentale. Căci, iată, aceste acțiuni și demersuri românești au fost validate mai apoi, așa cum sublinia președintele României, de însăși viața politică internațională, demonstrîndu-se astfel vitalitatea și perenitatea lor.

Iată, în acest sens, o foarte recentă luare de poziție exprimată de Joseph Nannen Garba, președintele în exercițiu al Adunării Generale a O.N.U., referîndu-se la prezentarea foarte de curînd, în cadrul celei de-a 44-a Adunări Generale a O.N.U., de către ministrul Afacerilor externe al țării noastre, a Considerentelor și propunerilor Republicii Socialiste România, ale președintelui Nicolae Ceaușescu, cu privire la actuala situație

■ În ce o privește, România socialistă, înfăptuind neabătut politica Partidului Comunist Român în domeniul vieții internaționale, va participa cu toate forțele sale, ca și până acum, la soluționarea tuturor problemelor, la asigurarea unor relații noi, bazate pe principiile ega-

lității între toate națiunile, pentru făurirea unei lumi mai drepte și mai bune, fără arme, fără războaie, a unei lumi în care fiecare popor, fiecare națiune să ducă o viață demnă, liberă, independentă !

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Cuvîntarea la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 27—28 iunie 1989)

CONGRESUL XIV

pe plan mondial și direcțiile de acțiune în vederea unor schimbări radicale în viața internațională.

„Aprecierile președintelui Nicolae Ceaușescu cu privire la problemele internaționale se bucură de un respect deosebit. Personal, port un mare respect domnului președinte al României pentru politica sa bine cunoscută în sfera relațiilor internaționale... Asemenea tuturor inițiativelor pozitive pe care le-a avansat domnul președinte, și recenta inițiativă privind respectarea principiilor coexistenței pașnice între state cu sisteme sociale și politice diferite, eliminarea tuturor acțiunilor și formelor de amestec în schimbarea sistemului social și politic al altor țări, constituie o propunere românească de mare însemnătate. Trebuie remarcat că această propunere se află în strînsă legătură cu o altă inițiativă a României făcută anterior și anume asigurarea și întărirea bunei vecinătăți între state care a devenit rezoluție a O.N.U. în 1979, adoptată fără vot.

Recenta propunere a României, ca și cea similară, anterioară, insistă asupra necesității de a se respecta cu scrupulozitate prevederile Cartei O.N.U. și ale Declarației Adunării Generale cu privire la relațiile prietenești între state, care subliniază cu hotărîre evitarea în orice situație a intervenției în afacerile interne ale țărilor membre. Propunerea României ne reamintește, de asemenea, de necesitatea eliminării forței în relațiile internaționale. Sînt propuneri constructive care subliniază oportunitatea obligațiilor noastre în lumina Cartei O.N.U., a altor declarații și rezoluții ale Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite”.

Se subliniază deci, din nou, caracterul de continuitate al acestei politici externe românești pe care atîția și atîția comentatori au prezentat-o ca pe un adevărat model pentru ce înseamnă stabilirea unei strategii politice de lungă durată. Iată, spre exemplu, cum apreciază comentatorul politic al ziarului „24 SAAT” din Turcia, contribuția tovarășului Nicolae Ceaușescu la cauza păcii și prieteniei între toate popoarele lumii. „O analiză atentă a declarațiilor, interviurilor și luărilor de poziție ale acestei personalități de talie mondială relevă faptul că președintele României a fost primul om de stat care a elaborat cu acuratețe un scenariu al consecințelor ce ar decurge din refuzul angajării de negocieri serioase și oneste pe respectarea neabătută a suveranității pentru înfăptuirea dezarmării, în primul rînd nucleare, din continuarea politicilor de forță, în special a politicii de ignorare a suveranității altor națiuni și de amestec în treburile interne ale altor popoare, care periclitează pacea globală... Fără nici o îndoială, neobosită și consistentă activitate a președintelui Nicolae Ceaușescu în favoarea păcii a vitalizat și vitalizează în continuare în mare măsură conștiința antirăzboinică a popoarelor. Prin glasul prestigios al președintelui ei, România a adus și continuă să aducă contribuții esențiale la abordarea problemei fundamentale și stringente a dezarmării, în primul rînd a dezarmării nucleare. Datorită inițiativelor sale curajoase pentru asigurarea dreptului fundamental al oamenilor la viață, președintele Nicolae Ceaușescu s-a impus în conștiința opiniei publice internaționale nu numai ca o personalitate politică proeminentă care și-a asumat o responsabilitate nemijlocită pentru cauza păcii, ci, mai presus de toate, ca un mare om de stat, care, prin gândirea și acțiunea sa, slujește cu profund devotament atît interesele supreme ale poporului român, cît și interesele de dezvoltare liberă, independentă ale tuturor popoarelor. Tocmai de aceea, eforturile sale neobosite pentru mobilizarea opiniei publice, a maselor largi populare, a tuturor forțelor iubitoare de pace la lupta pentru dezarmare și pace se bucură de o amplă audiență internațională”.

Înalt prestigiu și largă recunoaștere internațională

DE O LARGĂ apreciere s-a bucurat atîtutdeauna constantă a țării noastre în inițierea și sprijinirea — pe toate planurile — a unor inițiative menite să întărească rolul țărilor mici și mijlocii în sfera vieții internaționale. „Avînd în vedere problemele complexe ale lumii contemporane — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în istorica Expunere la Plenara largită — este necesar să crească și mai mult rolul țărilor mici și mijlocii, al țărilor în curs de dezvoltare și nealiniate în soluționarea tuturor problemelor mondiale. Trebuie să subliniem cu putere că problemele complexe, inclusiv ale dezarmării nucleare, nu se pot soluționa numai de către două mari puteri sau de cîteva state, că ele pot fi rezolvate numai cu participarea activă a tuturor statelor și popoarelor”.

GABRIELA MANOLE ADOC : ROMÂNIA INDEPENDENTĂ

În acest sens, iată cum aprecia Ahmed Ghezal, reprezentant permanent al Tunisiei, președintele în acel moment (21.X.1988) al „Grupului celor 77”, contribuția istorică adusă de politica externă românească la stabilirea unui nou sistem de colaborare și relații între toate statele lumii, bazat pe echitate, colaborare, respectarea fermă a independenței și suveranității naționale. Ahmed Ghezal aprecia „rolul important pe care îl au propunerile României în cadrul O.N.U., multe dintre ele transpunîndu-se în rezoluții adoptate prin consens de forumul mondial. În problematica economică România a sugerat idei deosebit de constructive pe care, de altfel, le-au susținut toate țările „Grupului celor 77”. Respectiv că în asemenea probleme de importanță deosebită cum sînt cele privind redresarea situației economice mondiale și criza datorită externe, cadrul de dezbateri nu poate fi decît global. Așa s-a născut propunerea făcută de „Grupul celor 77” privind consacarea unei sesiuni speciale a Adunării Generale a O.N.U. creșterii economice și dezvoltării țărilor în curs de dezvoltare. În acest context, aș dori să subliniez și faptul că România este o participantă activă la lucrările reuniunilor „Grupului celor 77” unde întotdeauna și-a făcut auzit glasul și a formulat propuneri constructive, apreciate de toate țările membre”.

Sub semnul colaborării, al prieteniei și al păcii

ÎN mod evident, suita aceasta de inițiative, propuneri și acțiuni românești are ca finalitate stabilirea unui nou climat internațional, a unei noi ordini economice internaționale, care să ducă la dispariția uriașului decalaj existent acum în dezvoltarea unor națiuni dintr-o zonă sau alta a globului, la stabilirea unui dialog real, la măsuri reale — și nu numai declarații de bune intenții — pentru extirparea flagelului foametei, șomajului, violenței, drogurilor... În acest context, comentatorul politic al ziarului pakistanez „Morning News” scria în articolul intitulat Nicolae Ceaușescu — personalitate proeminentă a lumii contemporane.

„Pe scena politică internațională, printre conducătorii de frunte, acționează ilustrul om de stat al României moderne, președintele Nicolae Ceaușescu, personalitate caracterizată printr-o viziune progresistă, științifică, plină de vigoare și dinamism. O energie uimitoare, clarviziune și încredere în puterea poporului au impulsionat puternic dezvoltarea economică-socială, politică și culturală a României în ultimii 24 de ani. Strîns legat de politica internă și ca o expresie a acesteia, politica externă promovată de România, de președintele Nicolae

Ceaușescu s-a distins prin curaj, dinamism, deschiderea largă în ce privește analiza și înțelegerea realităților și tendințelor dezvoltării contemporane, prin participarea activă la reglementarea marilor probleme ale lumii contemporane, printr-o largă colaborare cu toate statele, indiferent de sistemul lor social. Gîndirea teoretică a președintelui Nicolae Ceaușescu referitoare la problemele politice mondiale, la prezentul și viitorul întregii omeniri este caracterizată de o analiză profundă și lucidă, de umanism, de soluții realiste, expresie a spiritului de dreptate și egalitate care trebuie să guverneze relațiile internaționale. De mai bine de două decenii, președintele României militează consecvent și convingător pentru edificarea unei noi ordini politice și economice internaționale, bazate pe respectarea neabătută a suveranității statelor, a intereselor tuturor popoarelor, pe necesitatea destinderii, dezarmării și păcii, a eliminării gravelor inegalități existente astăzi în lume, pe renunțarea la politica de război, forță și dictat. Președintele Nicolae Ceaușescu este un mare prieten al țărilor nealiniat, al popoarelor care s-au eliberat de jugul colonial. Personalitatea proeminentă a șefului statului român dobîndește noi valențe prin confirmarea adusă de faptele de viață, prin justetea ideilor sale cu privire la gravele probleme ce confruntă astăzi omenirea, prin consecvența politicii externe a României, a președintelui său — un valoros partener la masa tratativelor, cu o bogată experiență politică și diplomatică, plină de inițiativă și disponibilitate în relațiile internaționale, un luptător ferm pentru o cauză mai bună și mai dreaptă”.

Ctitor de țară nouă

COMENTATORII politici care și-au îndreptat atenția spre o analiză profundă a realităților românești în perioada deschisă de Congresul al IX-lea al partidului au fost unanimi în a releva și unitatea deplină între politica internă și cea externă a României socialiste. În articolul Președintele Nicolae Ceaușescu — un om, un popor, un țel, comentatorul politic al ziarului egiptean „AL MUSSAWAR” subliniază această unitate indestructibilă, reflex al unității întregului nostru popor în jurul partidului și al eminentului său conducător. „A fost marea șansă istorică a poporului român de a avea în fruntea țării, în ultimii 24 de ani, un conducător politic pe măsura aspirațiilor și intereselor sale fundamentale. Ales în 1965 să conducă destinele României, președintele Nicolae Ceaușescu s-a afirmat încă de la începutul activității printr-o profundă cunoaștere a realităților țării sale și ale lumii contemporane, printr-o viziune nouă asupra căilor de dezvoltare social-economică, prin dinamismul imprimat progre-

sului în toate domeniile creației materiale și spirituale, prin capacitatea de a-și apropia oamenii, de a activa energiile naționale — inteligențele, talentele, voința de mai bine — spre țelul atingerii într-un timp istoric scurt a unui înalt nivel de civilizație. Între președintele țării și popor s-au creat și consolidat în decursul anilor o veritabilă osmoză, un consens de gîndire și acțiune explicabil prin faptul că președintele Nicolae Ceaușescu înfrunghiează cele mai alese trăsături ale națiunii sale. Deplina identificare între popor și eminentul său conducător își are obîrșia în aspirații istorice multiseculare. Începînd din 1965, de cînd la conducerea țării se află președintele Nicolae Ceaușescu, România a promovat ferm interesele naționale, accelerînd ritmurile dezvoltării economice și sociale. Președintele Nicolae Ceaușescu a avut și are o contribuție determinantă la remarcabila operă de edificare a noii civilizații pe pămîntul românesc. Date fiind amploarea, complexitatea, timpul scurt de înfăptuire a țelului strategic, conducerea s-a integrat organic în popor. Ca atare, a fost conceput un original și atotcuprinzător sistem al democrației, ale cărui structuri nu asigură doar consultarea, ci și participarea efectivă a maselor de oameni ai muncii, a femeilor, a tinerilor, a altor categorii la actele de conducere politică, economică, social-culturală, practic la întreaga politică internă și externă a statului român care, prin organizarea și funcționarea sa, constituie un model de democrație. Președintele Nicolae Ceaușescu efectuează frecvent vizite de lucru pe întreg teritoriul țării. Această practică îl pune în contact cu poporul, cu modul acestuia de a gîndi, de a vedea lucrurile, de a acționa, așa cum, la rîndul lor, masele de oameni ai muncii au posibilitatea de a-și cunoaște îndeaproape conducătorul, de a se consulta direct cu el. Se creează în acest fel o fuziune ideatică și afectivă care explică unitatea extraordinară a poporului român în ultimele decenii „Epoca Nicolae Ceaușescu”. Un om, un popor, un țel. Trei entități înmănunchiate într-o realitate și devenire demne de respect”.

Trebuie relevată, în acest sens, activitatea exemplară de mobilizare a energiilor și voinței întregului nostru popor pentru susținerea marilor cauze ale omenirii în epoca contemporană. Iată de ce constituirea în România — la inițiativa și sub conducerea tovarășei academiciene doctor inginer Elena Ceaușescu — a Comitetului Național Român „Oamenii de știință și pacea” înseamnă un act politic exemplar pe scară internațională, demonstrînd, încă o dată, conștiința în acțiune, conștiința umanistă, revoluționară, intr-o acțiune semnificativă pe planul politicii mondiale. „Întreaga evoluție a umanității — sublinia tovarășa Elena Ceaușescu — demonstrează că progresul și pacea nu pot fi concepute fără contribuția nemijlocită a științei, iar știința nu-și poate afirma posibilitățile de progres decît în condiții de pace. În acest spirit partidul, societatea noastră socialistă, asigură oamenilor de știință toate condițiile ca, prin întreaga lor activitate, să se afirme ca luptători hotărîți pentru construcția socialismului în România, pentru dezvoltarea economică-socială a țării și bunăstarea poporului și, totodată, ca militanți activi pentru pace și colaborare în întreaga lume”.

IATĂ fapte concrete, iată acțiuni cu o mare valoare politică, repetate și recunoscute ca atare pe plan internațional, jaloniînd drumul de mînește împliniri pe care partidul, poporul l-au străbătut, într-o deplină unitate de țel și aspirații, începînd cu Congresul al IX-lea al partidului. Am amintit cîteva dintre aceste acțiuni, cîteva dintre aprecierile date pe plan internațional, acum, înaintea începerii lucrărilor celui de-al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român, Congresul care — așa cum se subliniază în istoricele Documente supuse dezbaterii națiunii — prin hotărîrile pe care le va adopta, se va înscrie în istorie drept Congresul marilor victorii socialiste, al triumfului principiilor socialismului științific în transformarea revoluționară a societății românești, al adevăratei suveranități și al independenței depline, economice și politice, a României.

În încheiere, să cităm, ca o expresie a dragostei și stimei de care, pretutindeni în lume, se bucură președintele României socialiste, aceste versuri ale poetului grec Lambros Zogas :

„Cuvîntul «România» cînd buzele-ți îngîină rostești «prietenie și pace-ntre popoare !» Niciînd n-a fost săi steie în temelii mai

drepte
ca azi cînd al dreptății îi e conducătorul
ce patria și-o urcă pe glorioase trepte
slujindu-și cu credință și dragoste
poporul !”

Andrei Udreanu

LUMEA PE TELEX

Fotografie și artă

● De un deosebit interes în lumea artistică se bucură un nou procedeu tehnic „ce pare să constituie cu adevărat un nou mod de exprimare artistică în istoria culturală a omenirii”. Pictorul britanic David Hockney afirmă aceasta într-un interviu dat cu ocazia deschiderii unei retrospectivă a operei sale la Washington, operă ce folosește intensiv procedeul integrării facsimilului sau fotografiei în cadrul unui desen sau picturi în ulei. Dar, iată, lucrurile merg mai departe chiar decât acest destul de clasic procedeu al „colajului”. Este vorba despre **Pictura pe emulsie fotografică**, un procedeu tehnic de ultimă oră ce oferă cu adevărat perspective deosebite mai ales în decorarea marilor ansambluri de locuințe. Imaginați-vă, spre exemplu, un zid, un panou de bloc de locuințe, pe care figurează o enormă pictură realizată dintr-un material sintetic sau o pictură deja integrată într-un bloc de ci-

ment sau metal...

Emulsia, care este la bază un nitrat de argint sensibil la lumină, va fi tratată ca o hirtie foto și dezvoltată într-o cameră obscură. Emulsia foto poate fi întinsă și apoi pictată pe absolut orice tip de suprafață, indiferent de textura sa de bază, în orice tip de formă, înclinație sau curbura. Singura problemă apare în cazul existenței unor materiale extrem de poroase — anumite tipuri de ceramică sau cărămidă. Dar și în acest caz există o soluție, ele urmînd să fie acoperite în prealabil cu o pojghiță uniformă dintr-un material sintetic transparent, perfect rezistent la eventuale deformări, cauzate de variațiile condițiilor atmosferice. Deosebit de interesați se arată arhitecții care consideră, așa cum spune Gene Wallsten, „că a apărut o soluție nesperată pentru implantarea operei artistice la nivelul spațiului urban al secolului XXI”. Cr. U.

Biografii

● S-a născut un nou termen în limbajul criticii literare: „biografia umbrelă”. Se referă la tehnica alteori denumită „biografie-pachet” care oferă unui autor posibilitatea de a publica, sub același titlu, două sau mai multe biografii legate printr-un fapt comun de existență. Un exemplu îl constituie recenta carte semnată de Shan Considine, **Bette and Joan — The divine feud** (apărută

în Ed. Muller) dedicată bine documentatei rivalității existente între Bette Davis și Joan Crawford. Același stil se regăsește și într-o apariție de acum două săptămîni pe piața americană, **Five for Hollywood** (Ed. Macmillan) în care autorul, John Parker, înmănunchiază sumarele biografice ale Nataliei Wood, James Dean, Rock Hudson, Elisabeth Taylor și Montgomery Clift.

Correspondență

● O carte de mare succes pe piața internațională este **Freedom's Daughter**, cuprinzînd scrisorile schimbate între Indira Gandhi și Jawaharlal Nehru în perioada cuprinsă între anii 1922—1939. Cartea masivă — 483 de pagini, este publicată de editura Hodder and Stoughton și impresionează

ză mai ales în partea dedicată referirilor comune la marele scriitor și filosof Radindranath Tagore, prieten al celor doi autori ai corespondenței, „omul care a putut influența o lume prin puterea gândului și frumusețea sufletului său”, așa cum aprecia Indira Gandhi.

Eva Figs : „Cele șapte virste”

(Hamish Hamilton, Londra, 1986)

● Compendiu de istorie a civilizației sub forma unui scurt roman. Femeile sînt aici obiectul a tot ce a fost și va fi.

● Evoluția matriarhatului — în sensul original al cuvîntului — de la superstițioasele practici străvechi, pînă la determinarea prenatală a sexului fătului în asepticele maternități moderne.

● Scriitoarea britanică de origine germană Eva Figs reconstituie trecutul din unghiul celor cărora războaiele și năvălirile, conflictele religioase și cele sociale, lupta pentru existență și calamitățile naturale le dădeau imparele lovitură de neînțeles.

● Naratoarea principală este o moașă la pensie, care s-a retras la țară, în casa părintească. Are două fiice, pe Kate, medic obstetrician, și pe Sally, mamă de familie și militantă socială, pe care o vom vedea, în finalul cărții, atrăgîndu-și mama în mișcarea de protest împotriva creării unei baze de rachete, pe un teren din apropiere. Auzim însă și voci de demult, unele în chip de năclucire iscată de șuierul vîntului, de susurul apei,

de troznul flăcărilor, altele sugerate de legende transmise din generație în generație sau desprinzîndu-se din însemnări îngălbenite de vreme.

Numele se schimbă, de la Mortui și filca ei Medhuil, contemporane cu Doamna Aethelfrida, pînă la Ada, Dora sau Emily, vrăjitoarele lasă locul lofătoarelor, tămăduitoarelor, moașelor cu diploma, cauzele în numele cărora ucid și sînt ucise bărbații — umbre înformate în lumea de mame și fiice resuscitate de Eva Figs — sînt mereu altele, leacurile evoluează și ele, dar indiferent de fluctuațiile valorii concrete a termenilor, ecuația: naștere-viață-moarte rămîne mereu aceeași.

Două lumi se intersectează necontenit pe durata celor o mie de ani rezumați, linia genealogică a clasei de sus, a femeilor slujite și cea a clasei de jos, a femeilor slujitoare, și unele și altele depotrivă de vulnerabile și neputincioase în fața marilor mistere ale intrării în viață și ieșirii din ea. Strădania de a depăși această nevolnicie, de a-și asuma controlul asupra destinului lor de

născătoare, este factorul comun al succesiunii de dramatice întîmplări povestite. Folclorul și fantezia poetică, tăinele ierboristilor și incantările la biric al scolasticilor, jaloanele reale ale istoriei și credințele populare se îmbină în saga nesfîrșitului descîntec menit să imblînzească durerile face-rii, să alunge eclampsia, hemoragia postpartum, febra puerperală, malformațiile congenitale, suferințele fătului, toate accidente ale fecerii. Buruienile de leac și poțiuni magice, încredinate suferinței și miraculoase vindecări, e-resuri și practici cutremurătoare, farmece, blesteme și formule de dezlegare, otrăvuri și antidoturi, scriitoarea le știe pe toate pe numele lor de altădată și pe cel de azi și le lasă să se prezinte firesc în rolul jucat cîndva de fiecare din ele în încercările disperate de a ocoli, de a vindeca, de a salva.

Defănătoare ale unor secrete din bătrîni, sau înzestrate cu puterea supranaturală de a-și smulge semenele din ghearele morții, sau martire ale maternității silnice, stoice sau eroice, năzuroase sau

obidite, viclene sau supunîndu-se fără rezistență samavolniciei, zeci de femei admirabile individualizate formează cortegiul care străbate timpul, trăiesc, se zbat și mor după legile momentului și după legea veșnică a condiției de femeie.

Împărțită în șapte capitole, cite unul pentru fiecare „virstă” a lumii evocate, cartea Evel Figs este un act de acuzare împotriva războiului și a tuturor formelor de violență, o pledoarie pentru dreptul femeilor de a-și apăra liniștea căminului, copiii, propria sănătate și, mai ales, o însușire de incintătoare sau înfrîntoare, dar fără excepție, captivante povești. Odissea Judithel, care a născut șase fete și le-a pierdut în marea cîmă, dar a avut după aceea o a șaptea fiică măiastră (pentru că era al șaptelea copil al unui al șaptelea copil) sau tragedia fetei Ada, sora naratoarei, ucisă de o bombă la Londra, în timpul ultimului război mondial, sînt povești ieșite din gîoacea altor povești și strîns, halucinant, împletite cu ele.

Al. O.

Black Listing '89

● La Hollywood revine coșmarul „vinătorii de vrăjitoare”. Este vorba de o „listă neagră” ce amintește de maccarthismul anilor '50, cînd actorii și regizorii suspectați de simpatii pro comuniste erau urmăriți și persecutați. De data aceasta „black-listing” este opera lui Brent Bozell, director la „Research Center” — o asociație ultraconservatoare, care se îngrijește, chipurile, de „purificarea” massmediei de orice tendințe subversive. Zeci și zeci de actori între care multe vedete precum

Jane Fonda, Kathleen Turner, Barbra Streisand, Valerie Harper, John Voight, Cher, Whoopi Goldberg, Martin Sheen, Paul Newman figurează pe această listă. Este o formă de intimidare foarte gravă — a declarat actrița Kathleen Turner, precizînd: „această tehnică își are rădăcinile în trecut, în acei teribili ani '50 și noi nu dorim sub nici o formă să ajungem la o înțelegere asupra acestei situații”. (În imagini, două din actrițele aflate pe lista neagră: Jane Fonda și Cher).

„Petiția”

● Pînă acum, dramaturgul englez Brian Clark (în imagine) era cunoscut pentru piesa sa de mare efect **Și, de fapt, ce este viața?** dezbătînd tema libertății (sau lipsa de libertate) a omului de a alege singur între viață și moarte, între a trăi sau nu mai trăi. Acum el a terminat o nouă piesă, intitulată **Petiția**. Eroi ai acesteia sînt soții Ellsabeth și Edmund Milne, ambii septuagenari, el general în retragere. Conflictul se declanșează în momentul în care generalul citește într-un ziar despre o petiție pe care un grup de cetățeni o adresează autorităților cerînd interzicerea armelor nucleare. Generalul și-a consacrat viața armatei britanice, slujind-o în colonii, în timpul celui de-al doilea război mondial. Teoria lui este: ordinea poate fi asigu-

rată numai de pe poziții de forță, pacea trebuie mai întîi cucerită iar menținerea ei este posibilă numai cu ajutorul armelor! Semnătura soției pe amintita petiție este interpretată de el ca o trădare.

Festivaluri 1990

● Repertoriul reputatului Festival muzical de la Glyndebourne din 1990 include noua producție cu **Flautul fermecat** de Mozart, încredințată lui Peter Sellars, premiera europeană a noii opere. **Anul Nou**, de Sir Michael Tippett, care va fi creată la Houston în noiembrie viitor, reluarea operelor **Albert Herring**, **Katia Kabanova**, **Capriciul și Falstaff**.

● Giuseppe Sinopoli a fost numit director muzical al noului Festival de la

Taormina 1990. În programul primei ediții din septembrie viitor figurează **Salomea** de Richard Strauss, cu Janis Martin. Pentru 1991, maestrul visează la **Parsifal**.

● Riccardo Muti va succede lui Herbert von Karajan la pupitrul dirijoral al operei **Don Giovanni** de Mozart în cursul Festivalului de la Salzburg 1990. Tot el va asigura și reluarea operei **Così fan tutte**, pusă în scenă de Michael Hampe.

Premiile de stat ale U.R.S.S.

● În domeniul literaturii, premiile de stat pe anul 1989 au fost atribuite scriitorilor: Bella Ahmadulina pentru volumul de versuri **Grădina**; Fazil Iskander pentru romanul **Sandro din Ceghem**; Boris Mojaev pentru romanul **Moși și babe**; Arseni Tarkovski (post-mortem) pentru cartea de versuri **De la tinerețe la bătrînețe**; A. Strelanin pentru scenariul filmului T.V. **Țăranul din Arhanghel**.

Premiu

● Scriitorul Cinghiz Aitmatov a fost distins cu premiul fondului american „Îndemna la conștiință” pentru „umanismul său autentic, pentru remarcabila sa contribuție la cauza apropiării și înțelegerii între popoare”. „Este o mare cinste pentru mine — a declarat Aitmatov la ceremonia înmînării premiului. În titulatura acestei organizații eu văd sensul epocii noastre complexe. Îndemnul la conștiință are un ecou și mai puternic astăzi, în pragul noului mileniu. Viața pe marginea unei catastrofe atomice ne obligă să recunoaștem din nou un mare adevăr: conștiința reprezintă ultima noastră șansă”.

Fenomenul Trenet

● În ciuda celor 73 de ani, Charles Trenet a susținut cu imens succes un recital pe scena Palatului Congreselor din Paris. Explicația acestui veritabil fenomen, o dată un cronicar de la „Le Point”: „Nu este vorba numai de calitatea cîntecelor sale. Succesul său ține fără îndoială și de fidelitatea față de sine însuși precum și de pofta sa de viață. Trenet a scos poezia din cercul său intelectual. El a strecurat-o în viața cotidiană, a convins pe oricine să nu piardă niciodată speranța, să nu renunțe la fantezie ca rețetă a fericirii”.

Byron în armeană

● La Erevan a apărut prima traducere integrală în limba armeană a poemului **Don Juan** de George Gordon Byron. Autorul traducerii este poetul Henric Sevan, cunoscut specialist în opera poetului romantic englez, precum, și a lui William Shakespeare.

● Sevan a lucrat vreme de 25 de ani asupra actualiei traducerii, după ce realizase și versiunile în limba armeană la **Pelerinajul lui Childe Harold**, **Mazepă** și alte opere byroniene.

Literatura SF

● Supranumit „părintele ficțiunii științifice moderne”, scriitorul american Isaac Asimov a publicat, din 1942 și pînă acum, peste 350 de romane. Imaginația îi poartă pe scriitor peste milenii, în lumi îndepărtate unde va ajunge omul. Cum se va desfășura studiarea și cucerirea de către om a Universului? Care vor fi consecințele realizărilor cosmice din ultimele decenii? Acestea au fost problemele pe care Frederic Castel de la „Le Figaro — Magazine” le-a discutat cu Asimov. Deși mare vizionar, scriitorul refuză să călătorească cu avionul, mărturisind: „Numai la gîndul că trebuie să mă desprind de pămînt, mă apucă groaza”.

La Veneția

● După ce a jucat la Londra în rolul lui Shylock în piesa **Negutătorul din Veneția** de William Shakespeare, în regia lui Peter Hall, actorul american Dustin Hoffman a acceptat invitația de a juca într-un singur spectacol cu aceeași piesă la începutul lunii decembrie pe scena Teatrului **La Fenice** din Veneția.

Dramaturgul Márquez

● După premiera absolută care a avut loc la Buenos Aires, singura piesă de teatru scrisă pînă acum de Gabriel García Márquez, **Diatriba de amor contra un hombre senlado**, a fost pusă recent în scenă de regizorul cubanez Adolfo Llauradó la Sala Covarrubia la Teatrul Național din Havana. Îndată după vizionare, celebrul romancier, aflat acum în postura inedită de dramaturg, a ținut să afirme despre noua sa creație artistică: „Îl voi face neapărat citeva schimbări, căci nu este același lucru s-o vezi scrisă și s-o auzi jucată pe scenă”.

Cînd erau tineri

● Intitulată **Europa marilor maestri, cînd erau tineri**, expoziția organizată la Muzeul Jacquemart André din Paris este o ilustrare a aserțiunii lui André Malraux: „Între Velasquez copil și Velasquez adult este o întreagă istorie a picturii”. Fără o ordine anumită și într-un decor foarte diferit de prezentările luxoase specifice muzeelor naționale, expoziția reunește lucrări din copilăria și tinerețea unor celebriități ca Matisse, Picasso, Masson, Pignon, Vieira da Silva, Moore, Appel, Delvaux și alții.

Carlos Saura, proiecte

● „Visez demult să fac un film despre războiul civil din Spania, cu titlul **Stingeți luminile** — a declarat recent cunoscutul regizor spaniol Carlos Saura. Cu aceste cuvinte începea ordiul care preceda începerea raidurilor aeriene. Aș vrea să realizez o trilogie despre acest război civil. Nu știu dacă voi reuși, dar dacă pu, un film despre războiul dintre spanioli tot voi face”.

Turneu

● Noul spectacol britanic cu **Hamlet** de William Shakespeare, regizat de Iuri Liubimov pe scena de la Haymarket Theatre din Leicester, este prezentat într-un lung turneu prin Europa.

Itinerarul turneului înscrie spectacole în Italia, Luxemburg, R.F. Germania, Olanda, Suedia, Danemarca, Iugoslavia și Belgia. Spectacolul va fi prezentat apoi în Australia și Japonia. Recentă producție teatrală se bucură de o participare internațională. În afara regiei lui Liubimov, scenografia este semnată de David Borowsky, coregrafia de Chiang Ching, iar luminile sînt realizate de Krystof Kozlowski. (În imagine, actorul Daniel Webb în rolul titular).

Adaptare după Turgheniev

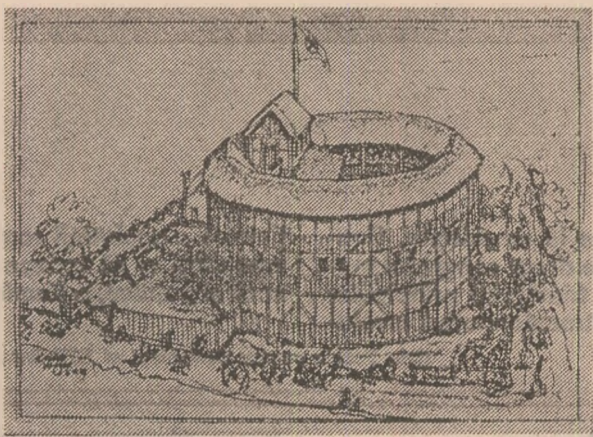
● Noul film realizat de Jerzy Skolimowski, *Torrent of spring* este adaptarea unei nuvele de Turgheniev. Pentru critica de specialitate și chiar pentru spectatorii obișnuiți cu stilul aspru al anterioarelor filme semnate de Skolimowski, noua sa producție este derutantă prin romantismul de epocă. Nimeni nu se aștepta la o asemenea suavitate. Interpreții sînt foarte bine aleși pentru a pleda acest gen de „cauză artistică”: Nastassia Kinski, Timothy Hutton, Valeria Golina și, într-un rol secundar, Jerzy Skolimowski.

„Un duo de șoc”

● Așa consideră comentatorii americani cuplul Emily Lloyd-Peter Falk (fiica și tatăl) din filmul realizat de Susan Seidelman, *Cookie*. Un film despre probleme ale familiei într-un mediu mafiot newyorkez. Peter Falk, rămas în istoria filmului contemporan drept ideal interpret al lui Colombo, interpretează rolul unui mafiot ieșit de la închisoare care vrea să reia viața normală. Printre interpreții episodici se află și Jerry Lewis.

„Jurnalul” fraților Goncourt

● A fost nevoie de aproape un secol ca *Jurnalul* complet al fraților Goncourt să fie la îndemina oricărui cititor. Ediția integrală — în 22 de volume — stabilită de Robert Ricatte a apărut între 1956—1959, dar era accesibilă numai unui număr restrîns de specialiști. Acum editura Laffont, în colecția Bouquins, a „făcut dreptate acestui autentic monument de cultură și istorie literară”. Prefața noii ediții integrale și cronologia sînt realizate de Robert Knopp. Este o lectură pentru toate gusturile: documente despre romanele celor doi frați, reflecții de critici care au impus pictorii secolului XVIII (Watteau, Fragonard, Boucher), pe japonezii Hokusai și Utamaro, relatări ale faimoasei „diner Magny”, care reuneau pe Flaubert, Renan, The. Gautier Sainte-Beuve.

După 350 de ani

● Desenul istoricului de teatru C. Walter Hodges redă imaginea teatrului londonez „The Rose”, așa cum ar fi arătat în secolul al XVI-lea, pe vremea cînd se crede că William Shakespeare

ar fi jucat într-una din piesele sale. Acum, arheologii de la Muzeul Londrei, efectuează excavări pe locul teatrului de acum 350 de ani, singurul care a fost descoperit din perioada respectivă.

Ben Jonson la Stratford-on-Avon

● Vitriolanta comedie *Epicoene* sau *femeia tăcută* a lui Ben Jonson, 1572—1637), oglindind moravurile și manierele din Londra elizabetană, a fost prezentată pentru prima dată în 1609. În prezent, piesa a fost re-

luată de Royal Shakespeare Company — Shakespeare însuși a jucat în cel puțin una din piesele lui Jonson — la Teatrul Swan din Stratford-on-Avon. (În imagine, citiva din interpreții noului spectacol).

O biografie

● Criticul de artă, James Lord, cronicar la „New York Times”, „The New Criterion” și „Commentaire”, autor a nemănumărate volume, a scris o amplă biografie despre *Alberto Giacometti*, editată de newyorkezul Farrar. Cartea a reperat un mare succes numai pe piața anglofonă, Annette Giacometti opunîndu-se la apariția în Europa. Motivul: prea multe amănunte din viața personală a celebrului pictor și sculptor. De patru ani (biografia a apărut în 1985) diverși editori parizieni — începînd cu

Gallimard, Lattès, Mazars și alții — caută să străpungă zidul refuzului. De curînd Gallimard a mai încercat încă o dată. Același refuz, dacă nu se acceptă sugestiile văduvei pentru tăierea unor paragrafe ci de cuvînt sau propozițiuni: 15 la sută din cele 570 de pagini, dar James Lord nu este de acord, afirmînd că el a studiat documente, arhive, a stat de vorbă cu martori, cu prieteni, chiar cu fratele lui Giacometti, Diego. Numai Annette Giacometti a refuzat să-i pună la dispoziție arhiva.

Contribuție bibliografică

● CUNOSCUTII româniști americani Charles M. Carlton și Thomas Amherst Perry au publicat recent în suplimentul revistei de studii românești „Miorița” o cercetare bibliografică semnificativă, dedicată traducerilor în engleză din poezia noastră. Bibliografia lor, adnotată, surprinde întii printr-o cifră. Anume, numărul autorilor români din care s-a transpus cite ceva în limba lui Edgar Allan Poe este de 249. E un aspect relevant al pătrunderii spiritualității noastre pe alte meleaguri și de aceea, chiar dacă le-am putea semnală scăpări de amănunt celor doi profesori, se cuvine să le subliniem meritele imprescriptibile și să le exprimăm recunoștința noastră. Prezenta cercetare e un nou și trainic semn de prietenie din partea celor doi, ale căror contribuții de ani și ani la cunoașterea culturii române în spațiul american și în general anglofon sînt diverse, însemnate și bine cunoscute la noi și pe alte meridiane.

Aș menționa, între altele, că Charles M. Carlton, de pildă, este de mai mulți ani coeditor, împreună cu profesorul neo-zelandez Norman Simms, care a înființat-o, al revistei „Miorița”, ce apare de o vreme sub auspiciile departamentului de limbi străine, literatură și lingvistică la Universității Rochester, din Statele Unite ale Americii. A fost în România de mai multe ori și pregătește o lucrare mai mare despre limba noastră. Și profesorul Perry ne-a vizitat de mai multe ori patria, a fost, ca și colegul său, lector de engleză în România și a elaborat o seamă de lucrări despre cultura noastră și relațiile ei cu cea de expresie engleză. Această perseverență în investigarea fenomenului românesc explică parțial și reușita lor de acum. Dată fiind împrejurarea că anul acesta se comemorează în lume centenarul morții lui Mihai Eminescu, cei doi exegeți au înțeles să se alăture omagierii marii personalități a poetului, dedicîndu-i cercetarea de față. Aceasta, cu alții

mai mult cu cit dintre autorii români tot Eminescu este, cum era și firesc, cel mai tradus în limba lui Shakespeare. Prevală, evident poezia sa, transpunerile din proză, dramaturgia și publicistica eminesciană fiind încă la început.

Alcătuîtă în mod științific, în conformitate cu regulile curente ale acestui domeniu, *Bibliografia* profesorilor americani este rezultatul parcurgerii conștiințioase a unui număr apreciabil de cărți și periodice, unele foarte rare, materialele adunate fiind sistematizate clar și adecvat, astfel încît cititorul află imediat cit și unde s-a publicat dintr-un poet român în limba engleză, cine sînt traducătorii și alte detalii utile. Bibliografia reflectă interesul în creștere al cititorului de limbă engleză față de spațiul literar românesc, față de originalitatea și specificul acestuia, fapte semnalate cu competență de cei doi autori în prefața și explicațiile cu care și-au însoțit lucrarea. Trebuie reținută precizarea autorilor că cercetarea lor îmbrățișează numai poezia română scrisă, cea populară și traducerea din ea, destul de multe, de altfel, după cite știu, rămînînd să fie obiectul altor investigații de această natură. De asemenea, proza și critica, estetica, istoria literară, esetica și publicistica noastră, transpuse în engleză, rămîine să fie totalizate în viitor, încercări parțiale existînd pentru mai fiecare domeniu.

Cei doi profesori evidențiază, pentru cititorul de limbă engleză, citeva dintre trăsăturile specifice literaturii și limbii noastre, menționînd și o seamă de dificultăți în transpunerea liricii românești în alte limbi, lucru curent în cazul tuturor literaturilor. Indici de nume, de pseudonime, instituții, edituri etc. conferă suplete lucrării și înlesnesc orientarea rapidă a cititorului în diversitatea materialelor însumate în acest remarcabil instrument de lucru.

George Muntean

Centenar Cocteau

François P  rier, Sylvia Montfort și specialiști ai varietatei sale creații.

Vor avea loc și două reuniuni muzicale. La 4 decembrie, la „Palais Garnier” se va prezenta un program de balet și operă — *Le jeune homme et la mort*, *La voix humaine*, cu Elisabeth S  derstr  m, și *Oedipus Rex* —, iar la 12 decembrie, la „Salle Favart” se vor prezenta *Les mari  es de la Tour Eiffel*, *Le boeuf sur le toit* și *Le pauvre matelot*.

La „Espace Pierre Car-

din” poate fi aplaudată *Mașina infernală*, în regia lui Jean Marais, care va putea fi reînăl  t, încep  nd din 16 ianuarie, la „Théâtre Renaud-Barrauld”: cu prilejul spectacolului său Cocteau. În luna octombrie, Sylvia Montfort a reluat și ea *Le deux voix de Jean Cocteau*, la Centrul Georges Pompidou.

În materie de activități cinematografice, cei interesați au putut viziona, la sf  rșitul lunii octombrie, copii noi după nemuritoarele filme *Orfeu*, *Vulturul cu două capete*, *Testamentul lui Orfeu*, *Frumoasa și Bestia*, *P  rin  ii terribili*, *Baronul Fantomă*, *Singele unui poet*. Cinemateca a prezentat filme pentru care Cocteau a participat la scrierea scenariilor, dialogurilor și adaptărilor — de la *L'  ternel retour* de Jean Delannoy la *Enfants terribles* de Jean-Pierre Melville, fără să mai vorbim de scurt metraj. (În imagine, Cocteau văzut de Modigliani).

PREZEN  E ROMÂNEȘTI

FRANTA

● În continuarea acțiunilor din cadrul Anului Eminescu și în contextul manifestărilor dedicate celui de-al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român, Biblioteca Română de la Paris a organizat o seară literară românească dedicată poeziei noastre naționale.

Au vorbit Constantin Pavel, directorul Bibliotecii, și criticul și istoricul literar Zaharia S  ngeorzan. Actori francezi au recitat din creația eminesciană. În încheierea manifestării a fost proiectat un film documentar despre Mihai Eminescu.

Manifestarea — la care au participat oameni de cultură și artă, ziariști, un numeros public — s-a bucurat de un succes deosebit.

R.P. BULGARIA

● S  pt  minalul Uniunii Scriitorilor bulgari, „Literaturen front” publică (nr. 36) un medalion consacrat Centenarului Eminescu. Intitulat *Ultimul romantic european*, articolul semnat de Constantin Geambașu fixează locul creației eminesciene în cultura română și universală subliniind, totodată, circulația liricii poetului nostru național — prin intermediul a numeroase traduceri. Încep  nd cu 1894 — în aria lingvistică bulgar  .

TUNISIA

● În cadrul manifestărilor consacrate centenarului Mihai Eminescu, publicația săptăminală în limba arabă „Radio și Televiziune”, care apare la Tunis, a inserat, pe o pagină, studiul „Mihai Eminescu sau memoria colectivă a românilor”, semnat de scriitorul Abdallah Malek Gasmi. În același număr al revistei sînt publicate mai multe poezii din creația eminesciană, în traducerea lui A. Gasmi.

IRAN

● În traducerea lui Mohammad Ali Souti a apărut la Teheran, în editura Zarrin, volumul *Pe strada Mintuleasa* de

Mircea Eliade, cuprinz  nd trei nuvele din volumul *În curte la Dionis* (apărut la București, 1981): *Pe strada Mintuleasa*, *Un om mare și Douăsprezece mii de capete de vite*. Traducătorul, care semnează și o scurtă prezentare a vieții și operei lui M. Eliade, și-a luat doctoratul în limba și literatura română la Universitatea din București. A mai tradus *Jocul cu moartea și Florile p  mintului* de Zaharia Stancu, iar romanul *  atra* se află sub tipar la Teheran.

R.S. Cehoslovacia

● Dr. Iordan Datcu, membru în biroul Comisiei de folclor a Academiei Republicii Socialiste România, a susținut în cadrul Institutului de Etnografie și Folclor din Praga, comunicarea *Directii în cercetarea etnofolclorică românească actuală*.

U.R.S.S.

● La Festivalul Internațional de teatru din orașul Ujgorod (ediția I) a participat și Teatrul de Nord din Satu Mare cu spectacolul *Pitcul din grădina de vară* de D. R. Popescu, în regia lui Cristian Ioan. S-au mai aflat în competiție trupe sovietice, iugoslave, ungare, cehoslovace. Premiul pentru cea mai bună interpretare a unui rol feminin a fost decernat de

jurii actriței Marina Procopie, protagonist  a reprezentației românești.

S.U.A.

● „Nuclear Texts & Contexts”, buletinul Societății internaționale pentru studiul textelor și contextelor privind pericolul nuclear, publică în nr. 3, septembrie 1989, studiul lui Ion Hobana *Războiul nuclear în literatura de anticipație est-europeană*.

ISLANDA

● La Reykjav  k, pe scena Teatrului Lidarbae, a avut loc, săptămina trecută, premiera piesei lui I.L. Caragiale *D-ale Carnavalului* în regia lui Alexa Visarion. E prima piesă românească reprezentată în această țară.

Spectatorii și critica teatrală din capitala Islandei au intimpinat cu mult interes premiera și concepția regizorală.

ITALIA

● Poetul clujean Adrian Popescu publică două recenzii la două volume ale poetului italian Pietro Mirabile (*Apostasia*, *L'Oro Frantumato*) în publicația siciliană „Spiritualit   e Letteratura” (III, 10, Maggio-Agosto, 1989).

R.S.F. IUGOSLAVIA

● Ion Deaconescu iși adună în volumul *Poezie și epocă* (Ed. Libertatea, 1989), treisprezece articole critice despre poezii iugoslavi de limbă română, de la Vasco Popa la Ioan Flora.

OLANDA

● Constantin Crișan publică în „Analecta Husserliana”, (vol. XXVII, pp. 437—465, 1989 Kluwer Academic Publishers), studiul *Common Humanity and the Present Day Romanian Novel (Reflection and Refraction)*. Acest studiu despre romanul românesc contemporan este dedicat lui Mircea Eliade.

ARGENTINA

● În Argentina a fost publicată, în colecția „Documente” a revistei „Historia” — sub conducerea istoricului argentinian Armando Alonso Pineiro, — lucrarea *Antecedentes Historicos del Estado nacional romano* (Antecedente istorice ale statului național român). Lucrarea cuprinde un n  m  r de șase articole și studii semnate de istorici și cercetători români, care tratează evoluția istorică a țării noastre încep  nd de la perioada geto-dacilor și p  n   la crearea statului național unitar român.

CONGRESUL XIV

■ Prin hotărârile pe care le va adopta, Congresul se va înscrie în istorie drept congresul marilor victorii socialiste, al triumfului principiilor socialismului științific în transformarea revolu-

ționară a societății românești, al adevăratei suveranități și al independenței depline, economice și politice, a României.

(Din Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român)

Independența și suveranitatea națională — constante ale concepției politice românești

UNA dintre constantele teoretice și practice ale gândirii creatoare revoluționare, cu care președintele României socialiste a îmbogățit tezaurul gândirii marxiste, este aceea privitoare la fundamentarea conceptelor de independență națională și suveranitate, la precizarea principiilor pe care se bazează acestea în prezent, la tendințele ce se desprind pentru viitor în acest sens.

Poziția teoretică și practică a României socialiste în problemele independenței și suveranității naționale a dobândit o expresie și mai clară după istoricul Congresului al IX-lea al partidului nostru, care — așa cum se arată și în Tezele pentru cel de-al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român — „a intrat în istorie prin proclamarea fermă a dreptului inalienabil al partidului nostru de a-și elabora de sine stătător linia politică, strategia și tactica revoluționară, aplicând în mod creator adevărurile universale-valabile, principiile socialismului științific la condițiile concrete din România, la specificul nostru național, la realitățile și cerințele fiecărei etape istorice, autoritățile spiritului nou, cu adevărat revoluționar, pe care l-a adus Congresul al IX-lea al partidului comunistilor români, țara noastră și-a afirmat și mai mult prezența și contribuția ca stat liber, independent și suveran în ansamblul statelor, națiunilor și popoarelor lumii. Cum se precizează în Teze, „În frunte cu secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, partidul nostru și-a demonstrat pe deplin capacitatea de a conduce poporul român, în condițiile deosebit de complexe ale vieții internaționale contemporane, pe drumul progresului, al socialismului, al libertății și independenței naționale”. Convingerea partidului nostru, exprimată cu claritate și consecvență în Teze este aceea că „Numai socialismul oferă perspectiva unei lumi fără exploatați și exploatați, fără asupriți și asupritori, a dezvoltării libere și independente a tuturor popoarelor, a asigurării bunăstării și fericirii fiecărei națiuni!”.

Epoca Nicolae Ceaușescu a dat curs, la cea mai înaltă cotă, virtuților de popor pașnic și prietenos ale românilor, ca și a celor de popor curajos și responsabil, ce nu se dau în lături de la a-și spune cuvântul în mod răspicat în conclavele națiunilor, de la a acționa ferm pentru cauze nobile, pentru idealuri și principii progresiste universale, pentru drepturile popoarelor, pentru echitate internațională. Meritul tovarășului Nicolae Ceaușescu este cu atât mai important cu cât în perioada la care ne referim au sporit atât de mult tensiunile, încordările, conflictele socio-politice și chiar militare. Viața, realitatea atestă incontestabil că într-un astfel de creuzet social-politic, pe fondul incredibilelor contraste economice, că într-o lume brăzdată de inegalitate între state, de profunde discrepanțe la nivelul de dezvoltare economică-socială, de manifestare a tendinței țărilor capitaliste bogate de a continua să se îmbogățească pe spinarea popoarelor sărace, manevrând dibaci pîrgia neocolonialismului, într-o lume în care marile puteri se prevalază încă de mesianismul lor autoritar, poporul român, călăuzit de gândirea îndrăznească și clarvăzătoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, și-a făcut principala dezvăd de luptă din cauza promovării echității în raporturile dintre națiuni, a instaurării unei noi ordini economice și politice internaționale.

În temeiul unei analize răspicată a proceselor determinante ce dau identitate epocii pe care o traversează lumea, îndeosebi după cel de-al doilea război mondial, al legităților inexorabile, cărora le dă expresie devenirea obiectivă a lumii de azi și de mâine în doctrina social-politică, ideologică, consolidată substanțial după cel de-al IX-lea Congres, se apreciază că mai mult ca oricând în istoria sa, România și-a exprimat opinia cu realism, înțelepciune și prestigiu, în toate conflictele ce au frământat omenirea, acuzând și dezavuind politica de forță și ingerință, agresiune și nesocotire a suveranității popoarelor, apărind cu consecvență neabătută principiul echității, ca unic antidot al maladiilor politice mondiale, ca singură alternativă la grozăviile unui al treilea război mondial, termonuclear.

RELEVIND faptul că forțele reacționare își manifestă în mod evident îngrijorarea și teama față de profundele procese înnoitoare ce se petrec în lumea contemporană, de progresul popoarelor ce edifică noua orînduire socială, de relațiile internaționale de tip nou, tovarășul Nicolae Ceaușescu apreciază că forțele retrograde, dorind să oprească uria-

șul proces revoluționar al lumii contemporane, își îndreaptă atacul principal împotriva politicii de independență și suveranitate națională a popoarelor. În acest scop, ele încearcă să acrediteze teza că națiunea, independența națională sînt categorii sociale perimate ce nu mai corespund actualului stadiu al dezvoltării istorice, că omenirea a intrat în epoca companiilor și diferitelor organisme supranaționale care ar presupune ca și metodele, mai mult sau mai puțin moderne, ale unor sporite cooperări și conlucrări interstatale, internaționale să nu se mai ghideze după vechile optici privitoare la independență, la suveranitate.

În spiritul științific, realist, al unei viziuni izvorite din propria noastră experiență socio-politică, din tezaurul teoretic, doctrinar — rod al unei reflectări fidele a realității românești privită în multilateralitatea ei, secretarul general al partidului nostru — citorul acestei concepții novatoare — sublinia elocvent că, îndeosebi după Congresul al IX-lea în 1965, s-a pus capăt unor concepții vechi, dogmatice, conservatoare, rigide — care se dovediseră de fapt antinaționale —, concepției „modelului unic” în construcția socialismului și s-a pornit pe calea realizării socialismului corespunzător legităților generale și principiilor socialismului, în condițiile și realitățile României. S-au creat noi forme de conducere a economiei pe baza autoconducerii și autogestunii. Reafirmînd adevărul că în neîntreptul proces al edificării socialiste și comuniste a patriei noastre, pornindu-se de la o înțelegere multilaterală a factorilor de natură materială și spirituală, dar și de la o continuă perfecționare a metodei de conducere științifică, democratică, umanistă, s-a creat un larg sistem democratic-revoluționar, în care consiliile oamenilor muncii, adunările generale, organele locale și naționale, organismele democratice constituie o parte integrantă a conducerii întregii activități economice-sociale cu poporul și pentru popor, că democrația noastră muncitorească-revoluționară asigură pe deplin participarea activă a fiecărui cetățean, a fiecărui om al muncii din toate domeniile, la conducerea societății, la realizarea obiectivelor dezvoltării patriei, corespunzător voinței unanime a națiunii noastre, președintele României socialiste amintește că „Numai acționînd în spirit revoluționar vom putea să servim patria, independența, bunăstarea și fericirea întregii națiuni!”.

EXPLICÎND încă o dată necesitatea consolidării relațiilor multiple între statele și națiunile europene, indisolubila legătură între realizarea unei Europe unite și suveranitate, necesitatea asigurării unui climat de pace, de cooperare, de conviețuire în lume în general, președintele țării noastre reafirmă hotărîrea fermă de a dezvoltă o largă colaborare economică, tehnico-științifică, culturală în toate domeniile, cu toate popoarele europene, în temeiul principiilor de egalitate și respect reciproc, al independenței și suveranității.

O privire critică asupra mai multor tendințe ce acționează într-o totală inconsonanță cu interesele de propagare multilaterală a continentului european îl conduce pe tovarășul Nicolae Ceaușescu la constatarea că „...nu toți conducătorii politici din Europa și din Statele Unite ale Americii și Canadei... au tras toate concluziile din perioada îndelungată a «războiului rece», care a adus multe prejudicii tuturor statelor nu numai din această parte a lumii, ci din întreaga lume”. În acest sens, președintele țării reafirmă constant hotărîrea României de a milita pentru ca în orice împrejurare tensionată, conflictuală (zonală, regională sau mondială) să se renunțe la vechea politică, în beneficiul unei politici realmente noi. Numai astfel se va ajunge la dezvoltarea unor noi relații între state bazate strict pe principiile egalității, ale suveranității și independenței, pe renunțarea cu desăvîrșire la armele nucleare și eliminarea lor din Europa și din întreaga lume, la reducerea substanțială a armamentelor convenționale și a cheltuielilor militare.

În total de acord cu alte concepții, teorii, viziuni doctrinare, mai vechi sau mai noi, care ar viza o Europă Unită prin sacrificarea, în fapt, a independenței și suveranității multor state și națiuni europene și ar duce la avantajarea statelor europene puternice — a marilor puteri și structuri imperialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu recunoscuta-i intransigență și putere de analiză, declară: „Nu sîntem și nu vom fi niciodată pentru o Europă în care să dispară independența popoarelor și națiunilor! Aceasta ar însemna nu un progres, ci o întoarcere înapoi, la robie, la colonialism, la imperialism — și nu aceasta este calea progresului! Calea progresului este conlucrarea

BRĂDUȚ COVALIU : PACE

egală și liberă între națiuni, a dezvoltării independenței fiecărui popor — și numai o asemenea Europă unită, a națiunilor independente, libere, va fi o Europă puternică, a progresului, bunăstării și păcii!”.

Ratiunea unei Europe Unite, astfel înțeleasă, este motivată astăzi, și va fi cu atât mai îndrituită în viitor, potrivit convingerii românești, și economic și geopolitic, și istoric, și cultural-informațional.

Statuind constant metoda negocierilor, a tratatelor, a reciprocilor înțelegeri în soluționarea tuturor problemelor ce apar și pot apărea între statele balcanice — libere, independente, suverane —, partidul nostru, România socialistă, președintele ei, tovarășul Nicolae Ceaușescu, consideră că este necesar ca în dialogul la toate nivelurile să fie puse în evidență și valorificate coincidențele intereselor statelor și națiunilor balcanice, relevarea intereselor lor comune în propășirea acestora la nivel național și, totodată, să sporească potențialul lor de viață internațională, în lupta pentru pace, pentru afirmare multilaterală.

Pornind de la faptul că în ultimii ani, între țările din regiunea balcanică s-au statornicit și se dezvoltă relații mai bune de colaborare în diferite domenii de activitate, în Tezele pentru cel de-al XIV-lea Congres al comunistilor români se amintește că: „România va acționa, în continuare, cu toată consecvența pentru dezvoltarea colaborării în Balcani, pentru transformarea acestei regiuni într-o zonă a păcii și bunei vecinătăți, fără arme nucleare și chimice, fără baze militare străine”.

Numai unite prin legături trainice, numai printr-o acțiune interferentă, rodnică, reciproc avantajoasă, bizuînd pe dreptul și morala internațională, statele europene vor avea un cuvînt de spus în derularea și consolidarea relațiilor internaționale, vor contribui substanțial la democratizarea acestora, la izbînda rațiunii în tot ceea ce se întreprinde în folosul dezvoltării, progresului, independenței, a atmosferei de deplină suveranitate. De altfel, concluzia formulată de tovarășul Nicolae Ceaușescu este aceea că se impune a face totul ca să fie excluse intervenția din afară, amestecul în treburile interne, dominația străină — sub orice formă —, care nu pot decît să ducă omenirea înapoi, la haos, la dezorganizare, să ducă la un nou război nimicitor.

Pe aceeași direcție se înscriu analiza și prognoza realizate cu discernămint, maturitate și realism de partidul comunistilor români, de tovarășul Nicolae Ceaușescu privitoare la lichidarea subdezvoltării, instaurarea unei noi ordini internaționale menită să asigure progresul fiecărei națiuni și crearea condițiilor pentru progresul general al colaborării și conlucrării multilaterale în întreaga lume. Convingerea exprimată argumentat în doctrina politică românească este aceea că numai pe baza unei noi ordini economice și politice internaționale, a lichidării subdezvoltării se poate asigura stabilitatea economică, se pot crea condiții pentru progresul fiecărei națiuni.

Marin Voiculescu

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Apare sub conducerea unui consiliu redacțional coordonat de
DUMITRU RADU POPESCU
președintele Uniunii Scriitorilor

Redactor șef adjunct Ion Horea Secretar responsabil de redacție Roger Câmpeanu

5 lei

REDACȚIA : București, Piața Științei nr. 1, poarta B2-B3, telefon 1760 10. ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei 115, Telefon : 50 74 96.
ABONAMENTE : 3 luni — 85 lei : 6 luni — 130 lei : 1 an — 260 lei. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” —
sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10876, presfir București, Calea Griviței, nr. 64-68. Tiparul: Combinatul Poligrafic „CASA ȘINTEI”